

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Vazba v trestním řízení

Zpracoval: Ivan Knotek

Konzultant diplomové práce: JUDr. Bc. Petr Kybic, Ph.D.

Praha 2011

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Poděkování

„Rád bych své poděkování věnoval zejména svému panu konzultantovi JUDr. Bc. Petru Kybicovi, Ph.D., za jeho významné rady a náměty pro vypracování mé práce, dále svým rodičům, za jejich ochotu poskytnout mi k mé práci náležité podmínky a dostatek prostoru i času a také svým kolegům a přátelům ze školy - Kateřině Klímové a Vladimíru Pelcovi, za jejich ochotu vzájemně se obohatit o naše zkušenosti a inspirace ve vyhledávání studijních materiálů.“

Obsah

1. Úvod
- 1.2. Opodstatněnost vazby
- 1.3. Základní zásady vazebního řízení
- 1.4. Podmínky vazby
- 1.5. Ústavní a mezinárodněprávní limity vazby

2. Pojem vazby
- 2.1. Účel vazby

3. Vývoj institutu vazby v Československém právu od roku 1945
- 3.1. Trestní řád z roku 1950, 1956 a 1961
- 3.2. Obligatorní a fakultativní vazba
- 3.3. Změny v rozhodování o vazbě
- 3.4. Změny v době trvání vazby
- 3.5. Trestně právní politika po novele trestního řádu z roku 2001

4. Právní úprava vazby de lege lata
- 4.1. Vazba útěková
- 4.2. Vazba koluzní
- 4.3. Vazba předstižná
- 4.4. Vazba z pohledu judikatury ESLP
- 4.5. Rozhodování o vazbě a úkoly rozhodujících orgánů
- 4.6. Návrh na vzetí do vazby
- 4.7. Rozhodnutí o vazbě
- 4.8. Přezkoumávání důvodů vazby
- 4.9. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě
- 4.10. Trvání vazby
- 4.10.1. Rozhodnutí o dalším trvání vazby v přípravném řízení
- 4.10.2. Rozhodnutí o dalším trvání vazby v řízení před soudem
- 4.11. Možnosti nahrazení vazby
- 4.11.1. Nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby

- 4.11.2 Nahrazení vazby písemným slibem
- 4.11.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka
- 4.11.4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou
- 4.12. Úloha obhájce ve vazebním řízení
- 4.13. Právní úprava vazby mladistvých

- 5. Právní komparatistika s právní úpravou vazby na Slovensku

- 6. Právní úprava vazby de lege ferenda

- 7. Závěr
- 7.1. Cizojazyčné resumé

Použité zkratky

LZPS	Listina základních práv a svobod
EÚLP	Evropská Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Tr.ř.	Zákon č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže

1. Úvod

Pro veškeré lidské počínání a zejména jednání každého rozumně uvažujícího člověka, který má plnou právní způsobilost k právním úkonům, by měl být v popředí žebříčku hodnot a priorit zejména respekt a úcta k právu, slušnost a respekt ke druhým lidem, protože jedině tak lze společnost do jisté míry oprostít od zbytečného vedení válek, nejruznějších konfliktů, předejít zbytečnému hádání se jedněch s druhými, zbytečným soudním podáním a nakonec i od opatření, která ve finále mají za cíl omezit osobní svobodu jedince. Právě proto, že u některých osob však takové předpoklady neplatí, vyžaduje společnost, aby pak na základě příslušných návrhů kompetentní orgány přijaly určitá opatření k zamezení jejich pobytu na svobodě, zpočátku třeba jen pro omezení a zabránění dalším hrozícím a nežádoucím jednáním ze strany takovýchto osob, čímž se ve stručnosti zabývá také moje diplomová práce.

Téma vazby ani její komparaci s právní úpravou Slovenskou jsem tedy nezvolil záměrně, ve snaze odstranit zdánlivé jazykové bariéry, neboť s ohledem na mou znalost němčiny i angličtiny toto není rozhodující, ani ve snaze poukazovat na podobnou právní úpravu institutu vazby, ale zejména s ohledem na existující rozdíly v těchto trestních řádech. Proto bych po analýze nashromážděných informací o právní úpravě vazby v České republice též stručněji pojednal právě o právní úpravě vazby na Slovensku. I když je pochopitelné, že již před vznikem samostatného Československého státu dne 28.10.1918 zde existovala právní kontinuita obou subjektů jako zástupců tehdejšího Rakouska-Uherska a společná právní úprava trvala až do rozpadu federace 31.12.1992, nastávají po tomto datu v právních systémech (tedy i v trestních řádech) obou států určité rozdíly.

Ve své práci bych se chtěl zaměřit zejména na rozbor platné právní úpravy de lege lata v ČR, která by dle mého názoru mohla v budoucnu doznat některých proměn. V rámci komparace se Slovenskou právní úpravou bych chtěl zmínit zásadní rozdíly oproti právní úpravě v ČR a dále navrhnout, jak jinak by vazba mohla být upravena v ČR, pokud by se kupříkladu došlo k závěru, že naše úprava je v některých místech méně systematická.

Základní metoda využitá při zpracovávání mé práce je metoda analytická a kompilativní. Kromě dalších, diplomová práce využívá též metodu komparativní, když se v oddílu pátém stručně věnuje srovnání a zásadním rozdílům právních řádů v ČR a na Slovensku. Při vypracovávání diplomové práce jsem využil zejména pojetí juristické se stručným vylíčením historického vývoje, citace pramenů v kombinaci s vlastními úvahami, komparací, judikaturou a podněty de lege ferenda.

V určitých případech je osobní svobodu jedince potřeba omezit, neboť důvodně hrozí naplnění některého z vazebních důvodů, aby se tímto omezením předešlo jeho uprchnutí, vyhýbání se trestnímu stíhání, působení na soudem dosud nevyslechnuté svědky nebo opakování či dokonání trestného činu a dalšímu pro společnost nepřijatelnému jednání. Avšak všechny takovéto zásahy představují velmi vysoký vlom do osobní svobody jedince a je proto nutné uplatňovat je pouze v nezbytných případech. Musí být splněny všechny zákonné předpoklady a brán zřetel na respektování ratifikovaných a vyhlášených mezinárodních smluv, jimiž je ČR vázána. Jelikož je všechny náležitosti pro příslušná rozhodnutí o vazbě potřeba řádně odůvodnit, je nutno je náležitým způsobem vyhodnotit a dále klást důraz na řádnost a rychlost odůvodnění všech rozhodnutí příslušných orgánů činných v trestním řízení.

Institut může být jistě silným a výrazným zásahem do občanských práv a svobod jednotlivce a je proto nutné vymezit se na zásahy nezbytně potřebné a tyto časově omezit. Vazební důvody jsou však v našem právním řádu fakultativní, což znamená, že i při jejich formálním naplnění nemusí být ve všech případech rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby. Z hlediska vazebního řízení je nutno odlišit dvě jeho základní fáze. Jsou to přípravné řízení trestní a řízení před soudem. Při rozhodování o vazbě je nutné vycházet nejen z Ústavy ČR, Listiny základních práv a svobod a mezinárodních smluv, ale i ze základních zásad trestního řízení, které jsou v našem právním řádu již od konce druhé světové války (v zákoně č. 87/1950 Sb., zák. č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním, zák. č. 141/1961 Sb. se změnami a doplňky po roce 1990, tzv. velké nověle trestního řádu provedené zákonem 265/2001 Sb., která velmi výrazně zasáhla do koncepce úpravy vazby v trestním řízení a konečně nověle trestního řádu platné od 1.1. 2010 – zákoně č. 41/2009 Sb).

1.2. Opodstatněnost vazby

Vazba je jedním z podstatných institutů v trestním řízení, jejímž účelem je zajištění osoby obviněného právě pro účely trestního řízení. Vazba jako zajišťovací institut je zakotvena v absolutní většině právních systémů nejen v Evropě, ale i na celém světě. Jednotlivé právní řády se mohou odlišovat okruhem osob, které podávají návrh na vazbu (resp. o ní rozhodují), důvody vazby a zejména délkou vazebního řízení. Na opodstatněnost vazby je nutno nazírat s ohledem na její procesní nezbytnost, neboli nezbytnost zabránění další trestné činnosti osoby, proti níž se trestní řízení vede. Dále zde platí, že vazba má toliko funkci zajišťovací a nikoli sankční ani výchovnou. „Tím se vzetí do vazby řadí mezi tzv. zajišťovací úkony, tedy jsou úkony, jejichž prostřednictvím se zajišťuje přítomnost osob a věcí důležitých pro trestní řízení.“¹ Opodstatněnost orgánů činných v trestním řízení využívat institutu vazby vyplývá zejména z LZPS a mezinárodních smluv. „Jde o výjimku z ústavní ochrany osobní svobody, kterou připouští čl. 8 odst. 5 Listiny, když umožňuje vzetí do vazby jen z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Rovněž podle čl. 5 odst. 1 písm. c) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod má každý právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven osobní svobody, kromě případů, kdy se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem, přičemž jednou z uvedených výjimek je zákonné zatčení nebo jiné zbavení osobní svobody za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit spáchání trestného činu nebo útěku pachatele po jeho spáchání.“²

1.3. Základní zásady vazebního řízení

Základní zásady vazebního řízení je nutno odlišovat od základních zásad trestního řízení. Vazební zásady se aplikují v průběhu trestního řízení, proto i řízení vazební je provázeno po celou dobu trvání obecnými zásadami trestního řízení, neboť orgány činné v trestním řízení je používají ve fázích, kdy trestní řízení probíhá. Proto bych se chtěl již v tomto oddílu, jinak věnovanému základním zásadám vazebního řízení, též ve

---

1) Zeman, P. A kol.: *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha 2010. 9 s.

2) Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 241,242s.

stručnosti zmínit i o základních zásadách řízení trestního. Mezi základní zásady trestního řízení patří zásada podmíněnosti trestního stíhání pouze ze zákonných důvodů, zásada presumpce nevin, jež např. znamená, že po celou dobu, kdy je obviněný ve vazbě, na něj nelze hledět, jako by byl vinen, neboť to lze až po vynesení pravomocného rozsudku. Dále zásada oficiality, zásada zjišťování skutkového stavu věci bez důvodných pochybností neboli zásada objektivní pravdy, dále zásada volného hodnocení důkazů, zásada obžalovací, zásada veřejnosti, ústnosti, zásada bezprostřednosti a další zásady, které jsou podrobně rozvedeny v ust. § 2 odst. 2 až 14 tr. řádu a o nichž byl na zdejší fakultě velice zajímavý seminář pod vedením JUDr. Milana Suka, váženého předsedy senátu Krajského soudu v Plzni. Všechny tyto základní zásady je dále nutno vykládat ve vztahu k účelu trestního řádu stanoveném v § 1. odst. 1, 2 části první společných ustanovení trestního řádu a taktéž jsou přejímány do základních zásad trestního řízení v rámci zákona č. 41/2009 Sb., kterým se mění zákon o trestním řízení soudním z roku 1961.

Vazbu je nutno chápat jako zajišťovací institut, který je užíván pro co možná nejlepší dosažení účelu trestního řízení. Je ovšem zapotřebí respektovat určité principy, které slouží k tomu, aby byla zejména s ohledem na ustanovení čl. 7 a 8 Listiny základních práv a svobod o nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí a omezení osobní svobody jen ze zákonných důvodů tato práva respektována a institut používán jen tehdy, pokud nebude nepřiměřeně zasahovat do těchto základních práv.

Pojetí vazby „ultima ratio“ je vyjádřením zásady, která vymezuje použití institutu vazby jen v případech typově závažnější trestné činnosti a nemožnost vzetí do vazby obviněného, který je stíhán pro méně závažné trestné činy úmyslné a trestné činy spáchané z nedbalosti. Proč se o vazbě hovoří jako o nutném zlu trestního řízení velice výstižně popisuje Václav Mandák, který píše ve své knize, že o zlo se zde jedná „proto, že společnost zbavuje svobody občana, o němž teprve v budoucnu bude možno s určitostí říci, zda se dopustil trestného činu, a tak nutně ztěžuje i jeho obhajobu, o nutné zlo pak proto, že společnost - má-li náležitě plnit prostřednictvím státních orgánů své ochranné funkce – se bez tohoto opatření v některých případech neobejde.“³

---

3) Mandák, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975. 65 str.

Vazba je v trestním řízení povahy fakultativní, když ke zrušení obligatorní vazby dochází z podnětu celostátní konference KSC v roce 1956 a nelze tedy obligatorně vzít do vazby např. ani u trestných činů s vyšší trestní sazbou.

Subsidiarita použití vazby jako zajišťovacího opatření znamená, že se uplatní jedině tehdy, nelze-li od jiného opatření, které by bylo v daném případě schopno vazbu adekvátně nahradit očekávat, že takovou roli beze zbytku splní. Tato zásada je zakotvena přímo v § 67 tr. řádu, který říká, že obviněný smí být vzat do vazby, pokud s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.

Princip zdrženlivosti a přiměřenosti v pojetí vazby znamená, že má být vzato do úvahy, že se nemá nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod obviněného a bude šetřeno jeho osobností.

Princip proporcionality vazby, který zakotvila až novela trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. je v souladu se zásadou zdrženlivosti a přiměřenosti chápán tak, že i když bude shledán některý z důvodů vazby, ještě stále to nemusí znamenat, že bude obviněný do vazby vzat. Vazby proto nemá být použito tehdy, pokud by byla v zásadním nepoměru k opatřením z oblasti trestního práva hmotného, která obviněného mohou podle očekávání postihnout.

Zásada rychlosti řízení v trestních věcech je pravidlo na ústavněprávní úrovni. Článek 38 odst. 2 LZPS stanoví právo každého na projednání jeho věci bez zbytečných průtahů. Obsahově stejný požadavek plyne rovněž z ust. § 5 odst. 2 zákona o soudech a soudcích, který říká, že každý má právo, aby jeho věc byla soudem projednána a rozhodnuta bez zbytečných průtahů (§ 5 odst. 2 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů). I v trestním řádu je na jednotlivých jeho ustanoveních poznat požadavek rychlého projednání trestních věcí, neboť v ustanovení § 2 odst. 4 ve spojitosti se zásadou oficiality se uvádí, že orgány činné v trestním řízení musí projednávat trestní věci co nejrychleji. Požadavek rychlého projednání věci se projevuje zejména ve vazebním řízení.

Z trestního řádu výslovně plyne, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyřizovat vazební věci přednostně a s největším urychlením. K rychlosti vazebního řízení přispívá stanovení nepřekročitelných lhůt pro trvání vazby. Nejzásadnějším důsledkem průtahů ve vazebních věcech je povinnost propustit obviněného z vazby na svobodu, pokud je překročena nejvyšší možná zákonem stanovená délka jejího trvání. Zásada rychlosti vazebního řízení a jejího přednostního vyřizování se výrazně promítla do úpravy trvání vazby novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., účinnou od 1. ledna 2002. „Citovaná novela omezila trvání koluzní vazby v zásadě na tři měsíce (§ 71 odst. 2), zavedla povinné rozhodování státního zástupce o dalším trvání vazby v přípravném řízení (§ 71 odst. 3, 4), povinné rozhodování soudu o trvání vazby do 30 dnů po podání obžaloby nebo doručení spisu o postoupení věci nebo přikázání věci (§ 71 odst. 5), zavedla princip, podle kterého se délka trvání vazby odvíjí od typové závažnosti činu, pro který je obviněný stíhán, a to na jeden rok, dva, tři, čtyři roky (§ 71 odst. 8), zavedla diferencované limity celkové doby trvání vazby v přípravném řízení (jedna třetina) a v řízení před soudem (dvě třetiny) - § 71 odst. 9. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely trestního řádu odůvodňuje přijaté změny snahou urychlit vazební řízení, zejména v nejméně závažných věcech.“⁴ Lhůty trvání vazby stanovené v § 71 odst 3 až 6 tr. ř. nelze považovat pouze za pořádkové, ale jde o lhůty, na které se vztahuje čl. 8 odst. 5 LZPS, z něhož vyplývá, že nikdo nemůže být držen ve vazbě, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.

1.4. Podmínky vazby

Vzít do vazby lze pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, neboli obviněného. Účinky zahájení trestního stíhání nastávají momentem doručení opisu písemného vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému. (§ 160 odst. 1, 2 tr. ř.). Nepřichází tedy v úvahu vzít do vazby podezřelého ve zkráceném přípravném řízení (§ 179f odst. 1 písm. a) t. ř.), protože trestní stíhání je zahájeno až doručením návrhu na potrestání soudu. „V souladu s § 160 t. ř. musí výrok usnesení o zahájení trestního stíhání obsahovat označení obviněného, popis skutku, ze kterého je obviněn, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v

---

4) Jelínek, J.: Zásada rychlosti trestního řízení. *Kriminalistika*. Ročník XXXVI, 1/2003.

tomto skutku spatřován a v odůvodnění je třeba uvést skutečnosti, které opodstatňují závěr o důvodnosti trestního stíhání. V případě, že usnesení o zahájení trestního stíhání neobsahuje všechny náležitosti požadované dle § 160 odst. 1 tr. ř., nejedná se o zákonný způsob zahájení trestního stíhání. Lze tedy dojít k závěru, že absence řádného zahájení trestního stíhání představuje nedostatek zákonné podmínky pro uvalení vazby.⁵

Další podmínku tvoří existence konkrétních skutečností (buď konkrétního jednání obviněného, anebo jiné skutečnosti – například jednání jiné osoby odůvodňující obavy předpokládané v ust. § 67 písm. a) tr. ř. tedy že :

- a) obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest. (neboli vazba útečková),
- b) bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (neboli vazba koluzní),
- c) obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval, nebo kterým hrozil (resp. vazba předstižná).

„Nelze však po soudu (soudci), rozhodujícím o vazbě požadovat naprostou jistotu, že v případě neuvalení vazby na obviněného se tento dopustí některého z obávaných jednání. Požadavek jistoty bez důvodných pochybností není totiž většinou při rozhodování o vazbě uskutečnitelný. Zpravidla není možno čekat až do chvíle, kdy je jisté, že obviněný např. uprchne nebo se bude skrývat apod. Ve skutečnosti by často nešlo takovému jednání zabránit. Na druhou stranu nestačí jen mlhavé a konkrétními skutečnostmi neodůvodněné podezření. Je třeba se zabývat všemi skutečnostmi jak těch přímo souvisejících s jednáním obviněného, tak i dalších skutečností, které mohou být relevantní pro rozhodnutí o vazbě. Může se jednat nejen o skutečnosti nasvědčující odůvodněné obavě z následků uvedených v § 67 písm. a) až c) tr. ř. , ale i o skutečnosti vyvracející takový závěr“⁶

5) Drašík, A. K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, č. 12, 10 s.

6) Šámal P. a kol. *Trestní řád komentář. I. Díl. 6. doplněné a přepracované vydání*. Praha C.H. Beck, 2008, 465 s. Navrátilová, J.:Diplomová práce. *Problémy institutu vazby*: Právnická fakulta univerzity Palackého v Olomouci. Olomouc. 2010.

Další podmínkou je závěr, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. „Tato podmínka se do účinnosti novely č. 265/2001 Sb. výslovně vztahovala toliko na přípravné řízení. Závěr o tom, že dosud zjištěné skutečnosti svědčí o důvodnosti trestního stíhání při rozhodování o vazbě ve smyslu dovětku § 67 tr. ř. lze činit i na podkladě zjištění, jež vyplývají z důkazů před soudem nepoužitelných.“⁷ Dále musí být také zjištěno, že v době rozhodování o vzetí do vazby nelze dosáhnout jejího účelu jiným, mírnějším opatřením, a to jak s ohledem na osobu obviněného, tak povahu a závažnost spáchaného trestného činu. K dalším předpokladům pro uvalení vazby patří, že obviněný musí být stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro nedbalostní trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 3 léta. Jestliže tedy stíhaný trestný čin uvedené hranice nepřevyšuje, nelze vzít obviněného do vazby. Výjimky pak stanoví § 68 odst. 3, kdy obviněného pro výše uvedenou kategorii trestných činů i tak lze do vazby vzít, pokud je zjištěno, že uprchl, nebo se skrýval, opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést, ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení, je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit, již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Samotné vzetí do vazby je vždy podmíněno rozhodnutím soudu (senátu, samosoudce, soudce § 2 odst. 9), přičemž platí, že v přípravném řízení je takové rozhodnutí možné jen na základě návrhu státního zástupce.

1.5. Ústavní a mezinárodněprávní limity vazby

Trestní řízení vymezuje zájem státu na zajištění společenské potřeby zajistit obviněného, který je důvodně podezřelý z trestného činu. V rámci něj dochází k poměřování zájmu státu na důsledném prověření relevantních skutečností a obstarání důkazů proti osobě, proti níž se trestní řízení vede a taktéž ji ve vymezených případech zamezit v uprchnutí, skrývání se, ovlivňování dosud nevyslechnutých svědků či

---

7) Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2010, 296 s.

opakování nebo dokonání trestného činu na jedné straně a ochranou základních občanských práv a svobod obviněné osoby na straně druhé.

Základy ústavněprávní úpravy vazby najdeme především v Ústavě ČR, Listině základních práv a svobod, ratifikovaných a vyhlášených mezinárodních dokumentech, resp. Evropské Úmluvě o ochraně lidských práv, Mezinárodním paktu o občanských a politických právech i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. Jestliže je sledováním následkem uvalení vazby pro obviněného omezení osobní svobody, aby tím bylo zabráněno jeho případnému hrozícímu nežádoucímu jednání uvedenému ve vazebních důvodech v § 67. písm a) - c) tr. řádu, nesmí však potom být ve výkonu vazby ponižována lidská důstojnost, obviněný nesmí být k doznání nucen nátlakem orgánů činných v trestním řízení.

Ústavní pořádek připouští zásahy do osobní svobody, zejména do nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, která může být omezena jen v případech stanovených zákonem. Toto je zakotveno v čl. 7 Listiny základních práv a svobod. Pro zajišťovací prostředky, jež omezují osobní svobodu, je významný především čl. 8 LZPS, kde se v odst. 1 hovoří o tom, že osobní svoboda je zaručena a v odst. druhém se uvádí, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Ústavní základ vazby je vymezen čl. 8 odst. 5 LZPS, podle něhož nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Mezi další nezbytné zásahy připouští LZPS taktéž vlomy do nedotknutelnosti obydlí (čl. 12) či listovního tajemství a tajemství jiných písemností a záznamů (čl. 13). „S ohledem na to, že jde o zvlášť závažný zásah do ústavně zaručených práv, považuje judikatura Ústavního soudu postup kteréhokoli orgánu činného v trestním řízení vybočujících z rámce procesních předpisů, které upravují postup v případech takového průlomů do Listinou zaručených práv a svobod, nejen za rozpor s ústavností státu, ale ve svých důsledcích i znehodnocující samotný účel řízení (§ 1 odst. 1 trestního řádu).“⁸

Mezi další neméně významné prameny právní úpravy vazby v mezinárodních souvislostech patří též Všeobecná deklarace lidských práv, jež potvrzuje princip osobní

---

8) Jelínek, J. A kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2010, 45,46 s.

svobody i zákaz svévolného uvěznění a zatčení osob. Oproti ní však právní úprava právě v čl. 5 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv (dále EÚLP) je více detailní nejen v tom, že vymezuje taxativní výčet důvodů, opravňujících stát zbavit jednotlivce osobní svobody, leč i v zajištění rychlého rozhodnutí o tom, jestli byl takový zásah nezbytný, případně adekvátní vůči možným nabízejícím se mírnějším opatřením kompetentních orgánů v daném státě a taktéž zaujímá postoj k otázce legality takovýchto zásahů. „Formulace tohoto článku spíše odráží anglosaské právní tradice žárlivě ochraňující jednotlivce před svévolnými zásahy státu do osobní svobody, které se vyhýbají dlouhým obdobím vazby během řízení. Důležitost článku 5 lze mimo jiné doložit vysokým počtem stížností na jeho porušování a tomu odpovídající rozsáhlou judikaturou Komise a Soudu.“⁹

Článek 5 EÚLP v odstavci prvním nabízí v šesti kategoriích základní mantinely pro zásahy do osobní svobody jedince, jež jsou za určitých a dopředu daných podmínek přípustné a to v písm. a), kde je zakotveno zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem, b) zákonné zatčení či jiné zbavení osobní svobody osoby proto, že se nepodrobila zákonnému rozhodnutí, anebo proto, aby bylo zákonem stanovené splnění povinnosti zaručeno, c) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení pro podezření ze spáchání trestného činu, d) jiné zbavení svobody nezletilé na základě zákonného rozhodnutí nebo zákonné zbavení svobody nezletilé osoby pro účely jejího předvedení před příslušný orgán a konečně v pís. f) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby bylo zabráněno jejímu nepovolenému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá vyhoštění nebo vydání. V odstavci druhém je zmíněno neprodlené seznámení zatčené osoby s důvody zatčení, odstavec třetí upravuje postavení osob podezřelých ze spáchání trestného činu, odstavec čtvrtý poskytuje zatčenému prostor pro vlastní iniciativu v případném návrhovém řízení, kdy soud o zákonnosti právě takového zbavení osobní svobody rozhoduje a nakonec odstavec pátý zmiňuje požadavek na stát, jež např. nezákonným způsobem zadržel podezřelého, aby mu poskytl odškodnění. „Pokud jde o státy, které ratifikovaly Protokol č. 4 k Úmluvě (patří k nim i Česká republika), je třeba číst článek 5 Úmluvy souběžně s článkem 1 tohoto Protokolu, který zakazuje smluvním státům zbavit jednotlivce svobody pouze

---

9) Čapek, J. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv, I. Část – Úmluva*. Praha: LINDE PRAHA, a.s. 2010. 97 s.

pro neschopnost dostát smluvním závazkům. Dále pak existuje důležitý vztah k článku 5 k zárukám spravedlivého procesu v přiměřené lhůtě ve smyslu článku 6 Úmluvy. Osobní svoboda se tak stává integrální součástí systému ochrany lidských práv upraveného Úmluvou, což bylo stanoveno Soudem, který stanovil vyšší prioritu a zvýšenou pozornost osobám ve vazbě.¹⁰ Protokol č. 4 k EÚLP tedy přiznává některá další práva než ta, jež jsou uvedena v EÚLP, jako je právě zákaz zbavení osobní svobody pro dluh, resp. neschopnost dostát závazku vyplývajícímu ze smlouvy, dále např. právo na svobodu pohybu, zákaz vyhoštění občanů ze státu, jehož jsou příslušníky a zákaz hromadného vyhoštění cizinců. Přímý vztah EÚLP k dodatkovému Protokolu č.4 vymezuje jeho čl. 6 kde se píše: „Vysoké smluvní strany budou považovat články 1 až 5 tohoto protokolu za dodatkové články k Úmluvě a všechna ustanovení Úmluvy budou plnit v souladu s tím.“¹¹ Za povšimnutí stojí kupříkladu postup Ruské prokuratury v případě Solovjev v. Rusko, kde stěžovatelem byl ruský občan, obviněný a na jeden rok odsouzený za to, že druhému způsobil újmu na zdraví, který si s odvoláním na čl. 5 odst. 1 písm c) Úmluvy následně stěžoval na délku a nezákonnost své vazby. V rozsudku ze dne 24. 5. 2007 ke stížnosti č. 2708/02 se Evropský soud pro lidská práva jednoznačně vyjádřil v tom smyslu, že článek 5 odst. 1 písm. c) byl porušen tím, že vnitrostátní orgány neuvedly důvody svých rozhodnutí nebo určení lhůt pro prodloužení stěžovatelovy vazby. Dalším případem odvolání se na čl. 5 odst. 1 písm. c) je případ Zerey a ost. v. Turecko, kdy stěžovatelé byli vzati do vazby pro podezření z jejich členství v organizaci Hezbollah, kde ESLP taktéž konstatoval porušení tohoto ustanovení.

Z dalších pramenů, deklarujících práva občana na zákonnost i prošetření postupů kompetentních orgánů při zatčení a vazbě je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, přijatý v roce 1966 Valným shromážděním OSN, který představuje univerzálně závaznou kodifikaci občanských a politických práv a svobod i kontrolních mechanismů, které jejich respektování zajišťují. Úprava institutu vazby je v MPOPP obsažena v ust. čl. 9 odst. třetím až pátém, kde je uvedeno: „3. Každý, kdo je zatčen nebo zadržen na základě obvinění z trestného činu, musí být neprodleně předveden před soudce nebo jiného úředníka, který je zákonem zmocněn vykonávat soudcovskou

10) Čapek, J. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv, I. Část – Úmluva*. Praha: LINDE PRAHA, a.s. 2010. 97 s.

11) Hubálková, E.: *Přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva. ASPI, a.s. Praha 2006. 139 s.

pravomoc, a má právo na trestní řízení v přiměřené době nebo na propuštění. Není obecným pravidlem, aby osoby čekající na trestní řízení byly drženy ve vazbě; propuštění může však být podmíněno zárukami, že se dostaví k trestnímu řízení v jakémkoli jiném stadiu soudního řízení a k vynesení rozsudku. 4. Každý, kdo je zatčen nebo se nalézá ve vazbě, má právo na řízení před soudem tak, aby soud mohl rozhodnout bez prodlení o právoplatnosti jeho zadržení a nařídít jeho propuštění, jestliže vazba není zákonná. 5. Každý, kdo se stal obětí nezákonného zatčení nebo vazby, má vymahatelné právo na náhradu.¹²

2. Pojem vazby

Vazba v trestním řízení patří mezi základní zajišťovací instituty upravené v hlavě IV. trestního řádu, která pojednává o zajištění osob a věcí, konkrétně v oddílu prvním. Podstatou vazby je omezení osobní svobody jedince rozhodnutím soudu nebo soudce ve vazební věznici Ministerstva spravedlnosti. Výkon vazby zajišťuje vězeňská služba za současného dozoru státního zástupce krajského státního zastupitelství. Ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost, nesmí být působeno na obviněného, aby se ke spáchání trestného činu doznal. Negativně lze vazbu vymezit tak, že není institutem, jehož použití by mělo prejudikovat závěrečné rozhodnutí o vině. „Důsledky, které má nést občan za spáchaný delikt, lze proti němu uplatnit, až když je najisto zjištěna jeho vina. To vyplývá nejen z procesní domněnky nevinoty, ale i z toho, že trestní stíhání až do pravomocného rozhodnutí má poznávací povahu a do té doby je třeba se zdržet jakýchkoli odplatných momentů.“¹³ Podstatným znakem vazby je dočasná ztráta osobní svobody obviněného, protože vazba zbavuje osobní svobody osobu, o které není dopředu jednoznačně určeno, zda trestný čin spáchala. Proto je zapotřebí, aby bylo v každém stadiu trestního řízení vždy náležitě zkoumáno, zda uvalení, příp. další trvání vazby je opravdu nezbytným opatřením pro dosažení účelu trestního řízení a zda tohoto účelu nelze dosáhnout jinak. Do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Zároveň také platí, že vazba je fakultativní povahy. „Současně se stanoví, že uvalení vazby je možné jen tehdy, jestliže účelu vazby nelze dosáhnout

12) Internetové stránky. *Osn.cz*. <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obe.a.polit.prava.pdf> [cit. 2011 - 25 -3], dostupný, [online].

13) Mandák, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975. 69 str. Srov. k tomu např. E. Husár. K některým otázkám presumpce nevinoty vo vztahu k obajobe. *Právní obzor* č. 3/1967.

jinak. Výjimkou je obligatorní vazba v extradičním řízení podle § 381 odst. 2 tr. řádu. Zvláštním případem vazby je vazba v extradičním řízení, viz § 381 odst. 1 tr. řádu, § 381 odst.2 tr. řádu, § 384c tr. řádu, vazba vyhošťovací, viz § 350c tr. řádu.¹⁴

Z hlediska právní úpravy je nutno omezit zajišťovací úkony, tedy i vazbu, na případy, kdy je její použití nezbytné a v tomto odpovídajícím rozsahu minimalizovat také zásahy do občanských práv obviněného. V kapitole o výkladu pojmu vazby lze na tomto místě využít jeden z mnoha nálezů ÚS, který definuje vazbu jako výjimečné opatření tak, že: „Vazba je tedy výjimečným opatřením, citelným zásahem do práva osobní svobody, jako jednoho z nejvýznamnějších lidských práv, proto nutno interpretovat tento zásah značně restriktivně.“¹⁵ Všechny skutečnosti, vedoucí orgány činné v trestním řízení ke konečnému rozhodnutí o vazbě, je potřeba řádně odůvodnit. To je patrné v dalším nálezu Ústavního soudu, který jím naznačil nezbytnost požadavku řádného odůvodnění všech závěrů orgánů činných v trestním řízení pro vzetí obviněného do vazby, v němž se říká: „Rozhodnutí o vazbě je nutno náležitě a přezkoumatelným způsobem odůvodnit, požadavek řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění je jednou ze základních podmínek ústavně souladného rozhodnutí.“¹⁶

Jednotlivé vazební důvody při tom musí být podloženy konkrétními okolnostmi (obavou z útěku, obavou z ovlivňování svědků nebo obavou z pokračování v trestné činnosti). Toto je přímo zakotveno v ust. § 68 odst. 1 tr. řádu. Současně musí být splněna podmínka, že je dáno důvodné podezření, že trestný čin skutečně spáchal obviněný a že účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením (§ 67 tr. řádu), když by kupříkladu při splnění podmínek § 73 tr. ř. při zaručení se druhé osoby za obviněného, jež by bylo schopno příznivě působit na jeho chování, orgán rozhodující o vazbě již v přípravném řízení mohl při propuštění z vazby rozhodnout o jejím nahrazení právě zárukou důvěryhodné osoby. Ústavní soud pro vzetí obviněného do vazby dále dovedl , že: „Kritéria nemohou být objektivní a neměnná , je proto třeba je vždy vyvodit z povahy konkrétní a individualizované věci.“¹⁷

---

14) Jelínek, J. A kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 580 s.

15) Pl. ÚS 4/1994

16) IV.ÚS 16/2002, IV. 226/05, I. ÚS 305/06

17) III ÚS 18/1996

Z hlediska pohledu Ústavního soudu se Ústavní soud vyjádřil k vazbě a její interpretaci právě paragrafem 67 a 68 tr. řádu ohledně případů, kdy je nutno propustit obviněného z vazby tak, že: „Ustanovení § 67 a 68 tr. řádu o důvodech vazby a podmínkách pro vzetí do vazby je nutno vykládat i s ohledem na povinnost orgánů činných v trestním řízení propustit z vazby obviněného na svobodu v případě, kdy je zřejmé, že trestní stíhání obviněného nemůže vést k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody (§ 72/2 písm. b) tr. řádu). To znamená, že obviněný nemůže být vzat do vazby ve věci, ve které je takový závěr nutno učinit s přihlédnutím ke získaným informacím již v tomto stadiu rozhodování o vazbě.“¹⁸

Dalším omezujícím opatřením je ust. § 68 odst. 2 tr. řádu, podle něhož nelze vzít do vazby obviněného, jenž je stíhán pro úmyslný trestný čin na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 2 roky, nebo pro nedbalostní trestný čin, jehož horní hranice nepřevyšuje 3 roky. Toto je zakotveno až v trestním řádu z roku 1961, konkrétně v zák. č. 141/1961 Sb. a beze změny platí do současnosti. Omezení z hlediska trestní sazby se však neužije v případech, kdy obviněný uprchl nebo se skrýval, opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit při úkonu trestního řízení, je neznámé totožnosti kterou se nepodařilo dostupnými prostředky zjistit, již působil na svědky nebo spoluobviněné či jinak mařil objasňování skutečností relevantních pro trestní stíhání nebo pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán (§ 68 odst. 3 tr. řádu). Toto restriktivní vymezení bylo do trestního řádu pojata až zákonem 265/2001 Sb., účinného od 1.1.2002.

2.1. Účel vazby

Účelem vazby je zejména zajištění účasti obviněného v probíhajícím trestním řízení, kdy je ze zákona splněn jeden z vazebních důvodů a při splnění některého z nich rozhodováno o vzetí obviněného do vazby, avšak může být současně splněno i více vazebních důvodů, ve výjimečných případech i všechny tři důvody. Současně je nutno z hlediska účelu vazby vycházet z jednotlivých publikovaných důvodových zpráv k této IV. hlavě trestního řádu.

---

18) R 1/2003

Václav Mandák od projevů účelu vazby rozlišuje její vedlejší důsledky, když ve své knize píše že: „Vazba má ovšem určité účinky, které lze označit jako profylaktické, a to jak obecně vůči společnosti, tak i konkrétně vůči obviněnému. V souvislosti s vazbou je proto vhodnější hovořit o určitých zabraňujících, resp. odstrašujících účincích. To jsou však jen vedlejší důsledky, nikoli projevy, které by vyplývaly z účelu vazby.“¹⁹

V kapitole XIV. JUDr. Antonína Draštíka, spoluautora učebnice trestního práva procesního z roku 2010, je výstižně vymezen právě účel vazby: „Účelem vazby jako zajišťovacího institutu je zajistit osobu obviněného pro účely trestního řízení a výkon trestu, zabránit obviněnému, aby mařil či ztěžoval provádění důkazů, vyhýbal se trestnímu řízení nebo trestu, popřípadě zabránit mu v dokonání trestného činu nebo v páchání nové trestné činnosti.“²⁰ „Vazba není trestem, a proto nemůže plnit roli sankce pro obviněného a odplaty společnosti za spáchaný trestný čin. U vazby jde vždy o opatření procesní povahy. Z faktu, že obviněný byl vzat do vazby, nelze dovozovat, že je vinen ze spáchaní trestného činu, pro který je stíhán. Vazba má pouze zajistit osobu obviněného pro účely probíhajícího trestního řízení.“²¹

Pro inspiraci úvahami Ústavního soudu ohledně účelu vazby, bych rád uvedl nález z roku 1997, kde Ústavní soud vyložil že: „Účelem ani součástí rozhodování o vazbě není přezkoumávání pravdivosti výpovědi obviněného. Za maření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení, jež může odůvodňovat rozhodnutí o vazbě, proto nelze považovat jednání, jež je součástí práva obviněného na obhajobu. Mezi ně patří i popírání viny nebo uvádění nepravdivých okolností.“²²

3. Vývoj institutu vazby v československém právu od roku 1945

---

19) Mandák, V.: *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975. 71, 72 str. Srov. S. Waltos. Akcesorické funkce přípravného řízení. Právník č. 6/1967, str. 513n.

20) Jelínek, J. A kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2010, 294 s.

21) Musil, J., Kratochvíli, V., Šámal, P. a kol.: *Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha C. H. Beck, 2007, 312 s.

22) III. ÚS 148/1997

Na začátku této kapitoly bych rád v krátkosti pojednal i o vývoji vazby ve starší minulosti, nežli je jinak sledován zadáním, a to zejména s ohledem na důkazy existence vazby ještě před Kristem. „První zmínka o zajišťování obviněných z důvodu vyšetřování jejich zločinu pochází z Egypta z doby 1100 let před naším letopočtem. Docházelo zde k vykrádání pyramid v Městě mrtvých. Tehdejší „komise“, která tento zločin vyšetřovala, měla 8 pravděpodobných zločinců, kteří se přiznali k tomuto zločinu. Až do vynesení verdiktu králem Ramessem IX. byli všichni uvězněni v chrámu Amanéra, chrámu bohů.“²³ „Tento dochovaný důkaz je jasným náznakem, že vazba existuje již více než 3000 let a její obsah nebyl nijak podstatně měněn.“²⁴

V Českých zemích byla vazba zakotvena Tereziánským trestním řádem v roce 1768, který byl společný pro všechny země Rakouska Uherska. V dalším údobí historie vznikl za Josefa II roku 1778 s ohledem na vývoj feudálních inkvizičních procesů tzv. *Constitutio criminalis Josephina* (Obecný řád kriminální), dále pak Prozatímní trestní řád z roku 1848 a významným mezníkem byla taktéž pozdější snaha o rekonstrukci trestního řádu, vyústivší ve vydání rakouského trestního řádu č. 119/1873 říšského zákoníku. V tomto trestním řádu byla vazba upravena v hlavě XIV. v ust. § 173 až § 197, a z nich jsou podstatné zejména § 175 – důvody vazby, § 179 – výslech osoby před případným vzetím do vazby, § 180 – podmínky vzetí do vazby a obligatorní vazba, § 183 až § 188 – pravidla výkonu vazby, § 190 a § 191, § 196 a § 197 – podmínky propuštění z vazby na svobodu. „Hlavní zásadu o výkonu vazby obsahuje § 183., dle něhož jak vazba prozatímná, tak vyšetřovací má se vykonávat tak, aby šetřeno bylo co nejvíce osoby a cti obviněného. Při tom pokládá se, nehledíc k důvodu vazby, za podstatný její účel, aby zabráněno bylo útěku a kollusím. Proto se ustanovuje, že vězeň má jen potud býti obmezován, pokud toho třeba k ujištění se jeho osobou a k zamezení úmluv, které by vyšetřování mohly býti na újmu.“²⁵ „I když zákon neobsahoval žádné ustanovení o místě výkonu vazby, z § 177 odst. 2 tr.ř. č. 119/1873 ř.z. vyplývalo, že v případě prozatímní vazby policejní byla tímto místem policejní věznice. Ohledně vazby

23) Pokorová, K.: Diplomová práce. *Vazba a možnosti jejího nahrazení zákonnými instituty*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity 2008/2009. 9 s.

Tato poznámka byla zaznamenána na svitku, který byl objeven v 19. století našeho letopočtu na území Egyptského Nesétu. Soukup, J.: *Základy soudní psychologie*. Díl II. Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti 1964. 8-11 s.

24) Pokorová, K.: Diplomová práce. *Vazba a možnosti jejího nahrazení zákonnými instituty*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity 2008/2009. 9 s.

Císařová, D. *Princip presumpce nevinny*. Socialistická zákonost, 1968 č. 1.

25) Storch, F.: *Řízení trestní rakouské*. Díl II. Praha. Nákladem právnické jednoty v Praze. Národní tiskárny a nakladatelstva v Praze. 21 s.

nařízené soudem vyplývalo z jejího účelu a bylo to zřejmě také předpokládáno v předpisech o výkonu vazby, že vazba jak prozatímní, tak vyšetřovací se vykonávala v soudním vězení toho soudu, při kterém se konalo přípravné řízení.²⁶

Řádnou vazbu vyšetřovací bylo možné uvalit i na obviněného, který zůstal podezřelým ze zločinu nebo přečinu i po svém výsledku vyšetřujícím soudcem a u něhož byl dán některý z vazebních důvodů dle ust. § 175 tr. ř. č. 119/1873 ř. z. V řízení před okresními soudy rozhodoval o vazbě samosoudce, proti jehož rozhodnutí byla přípustná stížnost k radní komoře, a proti rozhodnutí radní komory stížnost k zemskému soudu. „Pokud vyšetřující soudce nechtěl vyhovět návrhu státního zástupce, rozhodovala o návrhu radní komora, protože vyšetřující soudce sám nebyl oprávněn návrh zamítnout (§ 97, 208 tr. ř. č. 119/1873 ř. z.).“²⁷ Vyšetřující soudce si měl vyžádat rozhodnutí radní komory i v případě, kdy neměl pochybnosti o tom, že návrhu státního zástupce vyhovět nelze.

Dalším důvodem vazby byla tzv. procesní neposlušnost, existovala i obligatorní vazba a to v případě spáchání zločinu, za který bylo možno uložit trest smrti nebo nejméně 10 let odnětí svobody, v takovém případě vydával soudce ihned zatýkácí rozkaz. „Poprvé se také objevila vazba předstízná, rozdíl mezi předstíznou a řádnou vazbou spočíval jednak v účelu (u prozatímní vazby se jednalo o zprostředkování předvést obviněnou osobu soudu k výsledku) a jednak v podmínkách (prozatímní měla podmínku podezření z trestného činu). U řádné vazby vzhledem k většímu stupni podezření byl obviněný ponechán ve vazbě po celou dobu. Zajištěná osoba musela být bezprostředně vyslechnuta a poté buď propuštěna, nebo do 48 hodin předána vyšetřujícímu soudci.“²⁸ Podle tehdejší právní úpravy bylo možno vazbu nahradit slibem nebo kaucí. Pokud pominul důvod pro uvalení vyšetřovací vazby, musela být ihned zrušena. To znamená, že na orgány činné v trestním řízení musely zkoumat důvodnost vazby a požadovalo se, aby vazba byla zrušena neprodleně poté, jakmile její důvody odpadnou. Trestní řád č. 119/1873 říšského zákoníku pamatoval i na zvláštní případy vazby při vydávání do ciziny, při pozorování duševního stavu a dodání do tzv.

26) Růžička, M., Zezulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 672 s.

27) Miřička, A.: *Trestní právo procesní*. Praha: Věšrd, 1932, 108 s.

28) Pokorová, K.: *Diplomová práce. Vazba a možnosti jejího nahrazení zákonnými instituty*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. 2008/2009.

Růžička, M., Zezulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 134 s.

donucovací pracovní. Vyšetřující soudce mohl nařídit zrušení vyšetřovací vazby pouze s předchozím souhlasem státního zástupce, pokud ten odmítl, rozhodovala radní komora.

Výrazné změny v úpravě vazby byly provedeny také zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který používal pojmu „soudní vazba“ a kde se vycházelo z toho, že soudní zajišťovací a vyšetřovací vazba se zpravidla vykonávala v okresních soudních věznicích. Podrobnější předpisy vydával ministr spravedlnosti. „Podle ustanovení § 117 a § 118 zákona č. 319/1948 Sb. výkon správní a strážní služby v trestních ústavech, v krajských soudních věznicích, v okresních soudních věznicích, v justičních výchovných ústavech a na Slovensku též v donucovacích pracovnách (používalo se legislativní zkratky „vězeňské ústavy“) obstarával Sbor uniformované vězeňské stráže (označovaný zkratkou „SVS“). Řízení a správa vězeňských ústavů, jakož i dozor nad nimi, náležely k věci justiční správy (§ 119 citovaného zákona).“²⁹

3.1. Trestní řády z roku 1950, 1956 a 1961

V trestním řádu č. 87/1950 Sb. bylo účelem vazby zajištění osoby obviněného pro trestní řízení a pro výkon trestu, zabránění maření a ztěžování důkazů, zabránění dokonání trestného činu nebo spáchání dalšího trestného činu. V tomto trestním řádu byla do novely provedené zákonem č. 64/1956 Sb. úprava vazby obsahem ustanovení § 96 až § 107. „Ve vztahu k této úpravě je možné jen poznamenat, že neposkytovala pro osobu „obviněnou“ z trestného činu ani zdaleka takové procesní záruky, jak tomu bylo v případě trestního řádu z roku 1961, nemluvě již vůbec o trestním řádu dnes platném.“³⁰ Obviněný byl obligatorně vzat do vazby, pokud byl podezřelý z trestného činu, na který zákon stanovil trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest odnětí svobody s dolní hranicí, která činila 10 let. Kategorizace důvodů vazby zde byla přibližně stejná, jako v současné právní úpravě. O vazbě rozhodoval prokurátor po výslechu předvedené osoby. „Problematiky výkonu vazby se v tomto trestním řádu týkalo jediné ustanovení, a to § 296 tr. ř. č. 87/1950 Sb., podle něhož se vazba vykonávala v soudních věznicích; vazba nařízená představeným (§ 101 zmíněného

29) Růžička, M., Zezulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 678, 679 s.

30) Růžička, M.: Vazba po novele trestního řádu. *Právní rádce* č. 10/2002, II s.

trestního řádu) se mohla vykonávat též v útvaru. Ve vazbě byl obviněný podroben jen těm omezením, která byla nutná k zabezpečení úspěšného provedení trestního řízení.³¹ Pokud prokurátor dospěl k závěru, že z důvodu zabezpečení úspěšného provedení trestního řízení bylo nutné vzít obviněného do vazby, mohl nařídit, aby se vazba vykonávala u orgánu povolaného k vyhledávání. Z důvodu zvláštního zřetele mohl povolit, aby byla vykonávána za patřičného dohledu v léčebném zařízení. Správní a strážní službu při výkonu soudní i vyšetřovací vazby ve vězeňských ústavech, zajišťování bezpečnosti a pořádku v justičních budovách vykonával stejně jako v úpravě zákonem č. 319/1948 Sb. Sbor uniformované vězeňské stráže.

Právní úprava ve smyslu trestního řádu č. 64/1956 Sb. se od úpravy trestního řádu z roku 1950 příliš neodlišovala. Vazba se vykonávala v ústavech ministerstva vnitra a vazba nařízená vojenským prokurátorem se mohla vykonávat též v útvaru. Prokurátor, v jehož obvodu se vazba vykonávala, na její výkon dozíral, když toto bylo upraveno v ustanoveních § 19 až § 23 zákona č. 65/1956 Sb. o prokuratuře. Pokud příslušný prokurátor zjistil, že je osoba ve vazbě držena nezákonně, byl povinen ji hned propustit. Dále též dozíral na to, aby v místech, kde se vazba vykonávala, byly osoby drženy jen na základě rozhodnutí orgánu k tomu příslušnému a aby zde byly přesně dodržovány předpisy pro výkon vazby. Ve výkonu vazby byl obviněný podroben jen takovým omezením, která byla nutná k zabezpečení úspěšného provedení trestního řízení.

V trestním řádu z roku 1961 již byly vymezeny důvody pro vzetí do vazby v § 67 tr. řádu téměř shodně, kdy obviněný směl být vzat do vazby jedině tehdy, jestliže konkrétní skutečnosti odůvodňovaly obavu, že a) uprchne, nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest, b) že bude působit na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, c) že bude pokračovat v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. Pouze v písm. c), tedy u vazby předstízně se namísto slov „že bude pokračovat v trestné činnosti“ vložila slova

---

31) Růžička, M., Zezulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 680 s.

„že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán“. Do vazby směl být vzat pouze obviněný, jemuž bylo sděleno nebo proti němuž bylo vzneseno obvinění. O vazbě taktéž rozhodoval prokurátor a doba trvání vazby byla v přípravném řízení omezena nejvýše na dva měsíce. Nadřízený prokurátor mohl tuto lhůtu prodloužit o další měsíc a na delší dobu mohl vazbu prodloužit pouze generální prokurátor. Zákonná úprava vzít do vazby některého ústavního činitele byla upravena následovně: „Možnost vzetí do vazby poslance Federálního shromáždění, viz čl. 50 úst. zákona č. 143/1968 Sb., o čs. Federaci, popř. České a Slovenské národní rady, viz. čl. 116 úst. zákona č. 143/1968 Sb., o čs. Federaci.“³²

3.2. Obligatorní a fakultativní vazba

Podstatnou změnou ve smyslu § 96 odst. 1,2 zák. č. 1/1953 Sb. bylo rozlišení mezi obligatorní vazbou podle odstavce 1 a fakultativní vazbou podle odstavce 2. Obligatorně byl obviněný vzat do vazby, jestliže byl podezřelý z trestného činu, na který zákon stanovil trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasného odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně 10 let. Fakultativní důvody vazby podle odstavce 2 potom byly shodné až do současné právní úpravy, s výjimkou upřesnění pojmu (např. v § 96 odst. 2 písm. a) tr. řádu že uprchne, zejména proto, že nelze ihned zjistit jeho totožnost nebo bydliště, nebo pro vysoký trest, který ho podle očekávání postihne a § 67 písm. a) tr. řádu, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, neměli stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest. Také u koluzního důvodu vazby došlo k upřesnění pojmu, že se musí jednat o dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné (nikoli jenom svědky nebo spoluobviněné). Totéž platí i pro tzv. předstížený důvod vazby podle § 67 písm. c) tr. řádu.

---

32) Jelínek, J., Sovák, Z.: *Trestní zákon a trestní řád*. Zákonný text s poznámkami a judikaturou. Praha: ARCHA 1990. 354 s.

3.3. Změny v rozhodování o vazbě

Zcela nejzásadnějším rozdílem oproti předchozí právní úpravě je skutečnost, že i v přípravném řízení rozhoduje o vzetí do vazby soudce na návrh státního zástupce, nikoli státní zástupce (resp. prokurátor) sám (§ 68 odst. 1 tr.řádu). K této zásadní změně došlo přijetím zákona č. 558/1991 Sb. s účinností od 1.1.1992. V souvislosti se zánikem federálního Československého státu došlo rovněž k zániku prokuratury a nově bylo konstituováno státní zastupitelství. Do této doby veškeré vazební úkony v přípravném řízení trestním prováděl prokurátor na návrh vyšetřovacího orgánu policie.

3.4. Změny v době trvání vazby

Další podstatnou změnou je doba trvání vazby. Do účinnosti zákona č. 558/1991 Sb. platilo ustanovení § 71 odst. 1 tr.řádu, podle kterého doba trvání vazby v přípravném řízení včetně řízení podle hlavy X. (po zahájení trestního stíhání) musela trvat maximálně dva měsíce. Nadřízený prokurátor mohl tuto lhůtu o jeden měsíc prodloužit a na delší dobu mohl vazbu prodloužit pouze generální prokurátor. Doba se počítala ode dne omezení osobní svobody obviněného. Postupně došlo ke stanovení maximální doby vazby na 1 rok při splnění dalších náležitostí. Konkrétně ust. § 71 tr.řádu znělo tak, že :

(1.) Vazba v přípravném řízení může trvat vždy jen nezbytně nutnou dobu (§ 72).

Jestliže by vazba přesáhla dva měsíce a hrozí nebezpečí, že by propuštěním na svobodu mohlo být zmařeno nebo ztíženo dosažení účelu trestního řízení, může nadřízený prokurátor prodloužit tuto lhůtu nejvýše na šest měsíců. Nad tuto lhůtu může vazbu prodloužit pouze generální prokurátor. Při prodlužování vazby je prokurátor povinen učinit veškerá opatření k urychlení trestního řízení. Vazba v přípravném řízení však nesmí přesáhnout jeden rok, není-li v této lhůtě podána obžaloba, musí být obviněný propuštěn na svobodu.

(2.) V řízení před soudem může vazba trvat nejvýše jeden rok. Je-li však obviněný stíhán pro trestný čin teroru (§ 93 a 93a) obecného ohrožení (§ 179 odst. 2,3), nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů (§ 187 odst. 3), vraždy (§ 219), loupeže (§ 234 odst. 2,3), braní rukojmí (§ 234a odst. 3), znásilnění

(§ 241 odst. 2,3) a pohlavního zneužívání (§ 242 odst. 3,4), může vazba v řízení před soudem trvat takovou dobu, která spolu s vazbou vykonanou v přípravném řízení nepřesáhne dva roky. Není-li v těchto lhůtách trestní stíhání skončeno, musí být obviněný propuštěn na svobodu.

(3.) Lhůty uvedené v odstavcích 1. a 2. se počítají ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Ve věci, v níž byl obviněný vzat do vazby již v přípravném řízení, se počítá lhůta podle odstavce 2 ode dne, kdy byla soudu doručena obžaloba.

(4.) Do běhu lhůt podle odstavců 1 a 2 se nezapočítává doba, po kterou se obviněný nemohl účastnit úkonů trestního stíhání v důsledku toho, že si úmyslně způsobil újmu na zdraví. Rozhodnutí o tom činí prokurátor, v řízení před soudem předseda senátu. Proti rozhodnutí je přípustná stížnost, o níž v přípravném řízení rozhoduje soud, v jehož obvodě je prokurátor činný, v řízení před soudem nadřízený soud.

(5.) Ustanovení odstavců 1 a 2 se užije přiměřeně na trvání vazby, o níž bylo rozhodnuto podle § 275 odst. 3 nebo § 287 tr.ř. ; délka jejího trvání se však posuzuje samostatně a nezávisle na vazbě v původním řízení a včetně prodloužení může činit nejvýše jeden rok.

Novou koncepci ohledně vazebního řízení si vyžádala i politická situace, kdy po událostech 17.11.1989 spolu s prohlubujícím se procesem demokratizace společnosti a zcela odlišným nazíráním na některé formy trestné činnosti, zejména vyhlášením nejrozsáhlejší amnestie prezidenta republiky počátkem roku 1990, čímž došlo k enormnímu nárůstu kriminality a výrazně přibylo recidivistů a tím i nutnosti vazebního trestního stíhání. Současně také docházelo k volnému pohybu pachatelů po území a mimo hranice federálního státu i k rozšíření skladby trestné činnosti. Všechny tyto skutečnosti si proto vyžádaly novou úpravu délky trvání vazby (vazebního řízení) v závažných případech. Přitom vazba jako zajišťovací institut nemá ani povahu sankční ani výchovné poslání. „Vazba nesmí být chápána jako prejedikování odsuzujícího rozsudku o vině obviněného, neboť to by bylo v rozporu se zásadou presumpce nevinny (srov. čl. 40. odst. 2 Listiny základních práv a svobod a § 2 odst. 2 tr. řádu). Vazba nesmí být zneužívána k působení na obviněného, aby se ke spáchání trestného činu doznal.“³³ Doba trvání vazby v přípravném řízení i v řízení před soudem je podobně

33) Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, F. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha C. H. Beck 2002. 356 s.

upravena v ust. § 71 tr.řádu, která po novele provedené zákonem č. 41/2009 Sb.doznala záměny pouze v odst. 8 písm. c) a d), kde se namísto původního zvlášť závažného úmyslného trestného činu zavádí nově pojem zvlášť závažný zločin a namísto trestného činu, za který lze uložit výjimečný trest, pojem zločin, za který lze uložit výjimečný trest. V návaznosti na trestní sazbu stanovenou pro konkrétní trestný čin, podle něhož je trest ukládán, potom maximální délka celkové doby vazby, rozlišená na vazbu v přípravném řízení a vazbu před soudem, je zřejmá z níže uvedeného tabulkového přehledu.

Přehled nejvyšších přípustných dob trvání vazby s rozlišením na přípravné řízení a řízení před soudem (do 1.1.2004 i u mladistvých obviněných)

Trestní sazby odnětí svobody	Maximální délka vazby připadající na přípravné řízení	Maximální délka vazby připadající na řízení před soudem	Celková maximální délka vazby * **
Až 6 měsíců	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
Až 1 rok	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
Až 18 měsíců	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
Až 2 roky	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
Až 3 roky	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
6 měsíců až 2 roky	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
6 měsíců až 3 roky	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
6 měsíců až 5 let	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
1 rok až 5 let	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
1 rok až 6 let	8 měsíců	1 rok 4 měsíce	2 roky
1 rok až 10 let	1 rok	2 roky	3 roky
2 roky až 5 let	4 měsíce	8 měsíců	1 rok
2 roky až 7 let	8 měsíců	1 rok 4 měsíce	2 roky
2 roky až 8 let	1 rok	2 roky	3 roky
2 roky až 10 let	1 rok	2 roky	3 roky
3 roky až 8 let	1 rok	2 roky	3 roky
3 roky až 10 let	1 rok	2 roky	3 roky
5 až 12 let	1 rok	2 roky	3 roky
5 až 15 let	1 rok	2 roky	3 roky
8 až 12 let	1 rok	2 roky	3 roky
8 až 15 let	1 rok	2 roky	3 roky
10 až 15 let	1 rok	2 roky	3 roky
5 až 12 let nebo výjimečný trest	1 rok 4 měsíce	2 roky 8 měsíců	4 roky
5 až 15 let nebo výjimečný trest	1 rok 4 měsíce	2 roky 8 měsíců	4 roky
10 až 15 let nebo výjimečný trest	1 rok 4 měsíce	2 roky 8 měsíců	4 roky
12 až 15 let nebo výjimečný trest	1 rok 4 měsíce	2 roky 8 měsíců	4 roky

* Po uplynutí příslušných dob (v rozsahu připadajícím na přípravné řízení nebo řízení před soudem, přičemž nepřichází v úvahu vzájemné započítání), musí být obviněný ihned propuštěn z vazby na svobodu.

** V případech souběhu trestných činů (jednočinného nebo vícečinného), je-li o nich vedeno (v případě vícečinného souběhu) společné řízení, je pro určení nejvyšší přípustné doby rozhodující čin nejpřísněji trestný. To za podmínky, že se k tomuto trestnému činu (půjde-li o vícečinný souběh) vůbec váže některý z důvodů vazby.³⁴

3.5. Trestně právní politika po novele trestního řádu z roku 2001

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. mimo jiné také omezuje možnost vzít do vazby obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro nedbalostní trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje léta tři. (srov. § 68 odst. 2, nastala-li některá z okolností upravených v § 68 odst. 3). Další ze zásadních změn v rámci velké novely trestního řádu je změna v rozhodování o prodlužování vazby, „které novela nahradila pravidelným přezkoumáváním a rozhodováním o trvání vazby, přičemž tato působnost byla v přípravném řízení svěřena státnímu zástupci, což je v souladu se zásadním posílením jeho role v přípravném řízení. Posílení role státního zástupce spočívá i v tom, že mu nově byla dána pravomoc rozhodovat o přijetí opatření nahrazujících vazbu (může propustit z vazby na svobodu za současného přijetí záruky, slibu obviněného, dohledu probačního úředníka či peněžitě záruky).“³⁵

Pro dosavadní trestní řízení před novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. byl příznačný relativně vysoký počet vazeb a délka trvání vazby v trestním řízení, když tyto vady konstatovala již v roce 1999 vláda v materiálu, věnovanému možnostem dalšího zaměření trestní politiky. Vysoký počet vazeb byl jednoznačně patrný i v dalších letech z porovnání počtu obviněných ve vazbě (per analogiam i ve výkonu trestu odnětí svobody) v přepočtu na 10 000 obyvatel. K 30.6. 2001 měla Česká republika 210 uvězněných osob na každých 100 000 obyvatel (ve srovnání s Rakouskem, jež jich mělo 85, Německo 90, Slovensko 125, Polsko 145). „Takto vysoký index nelze odůvodnit jen vysokým výskytem kriminality, neboť

34) Příloha k pokynu obecné povahy NSZ poř. č. 12/2003, 82 s.

35) Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, F. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha C. H. Beck 2002. 355 s.

existovaly státy, které byly v tomto směru s Českou republikou plně srovnatelné a přesto takového indexu uvězněných osob nedosahovaly. Na druhé straně tento stav patrně nelze paušálně označit jako nadužívání institutu vazby, ale je třeba zkoumat i skladbu obviněných, kteří jsou vazebně stíháni. Z tohoto porovnání vyjde poměrně překvapivé zjištění – většinu osob ve vazbě nepředstavovali obvinění z těch nejzávažnějších trestných činů, ale naopak ti, kteří byli stíháni pro trestné činy, za které bylo možno uložit nejmírnější tresty odnětí svobody. Vysoký počet osob ve vazbě byl rovněž důsledkem neúměrné délky vazebního řízení. Příčinou ovšem nebyly zvláštnosti právní úpravy vazebního řízení, ale obecně stávající koncepce trestního řízení, která vytvářela v řadě směrů příliš komplikované a duplicitní postupy, neumožňující pružnou aplikaci odklonů nebo jiných zrychlujících způsobů vyřízení věci. K 30. 6. 2001 činila průměrná délka trvání vazby v přípravném řízení 99 dní a v řízení před soudem 128 dní.³⁶

Do této doby ne příliš uspokojivý stav se novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. snažila ovlivnit několika způsoby, a to zejména v rámci obecných institutů trestního řízení, které by mohly vést k rychlejšímu vyřízení vazebních věcí, změnou podmínek přípustnosti rozhodnutí o vzetí do vazby a jejího trvání i změnou v úpravě prodlužování vazby. Dále je potřeba zmínit zejména změnu v důvodech vazby po novele trestního řádu, když tato především právě důvody, pro které lze obviněného vzít do vazby a držet jej ve vazbě modifikuje tak, že institut vazby již lze aplikovat pouze v nezbytných případech. Proto musí být vazební důvody potvrzeny konkrétně zjištěnými skutečnostmi, přičemž pro vzetí obviněného do vazby pouhé domněnky nepostačí. Uvalení vazby musí být podmíněno nemožností dosažení jejího účelu jiným způsobem, kdy se nabízí možnosti § 73 tr. řádu, jako je institut zaručení se za obviněného zájmovým sdružením občanů, zárukou důvěryhodné osoby, peněžitou zárukou dle § 73a tr. řádu apod. , kde o tomto nahrazení může být při pečlivém zhodnocení všech okolností případu rozhodnuto již v přípravném řízení. Kupříkladu § 73a tr. řádu pojednává právě o nahrazení vazby peněžitou zárukou, kde je ale zcela zřejmé, že ponechání obviněného na svobodě nemusí znamenat dosažení účelu vazby jejím nahrazením, neboť obviněný se může pokusit ovlivňovat svědky, může se pokusit

---

36) JUDr. Vladimír Král. K nové úpravě vazebního řízení. *Trestněprávní revue* 2/2001, 39 str.

uprchnout či skrýt a vyhnout se trestnímu stíhání anebo trestný čin, který připravoval dokonat. Proto je nutné při ponechání obviněného na svobodě řádně zvážit všechny relevantní skutečnosti, zdali a proč byl v jiné věci trestně stíhán a další okolnosti. Jaké záruky přinese obviněný orgánu činnému v trestním řízení, který by o takovém nahrazení rozhodnul a zda jeho možné ponechání na svobodě nebude znamenat pro společnost žádné nebezpečí a nepovede ke zmaření skutečností závažných pro trestní stíhání a ke znesnadnění konečného postavení obviněného před soud.

4. Právní úprava vazby de lege lata

V úvodu této pasáže, věnované účinné právní úpravě, bych se chtěl ve stručnosti zmínit a rozebrat návěti a dovětek ustanovení § 67 tr. ř. Novelou provedenou zákonem 265/2001 Sb. bylo právě toto návěti významným způsobem upřesněno, když zdůrazňuje, že závěr o existenci některého z vazebních důvodů nemusí být opřen jen o jednání obviněného, ale může vyplývat i z dalších důvodných skutečností, odůvodňujících důvodnou obavu, z některého jednání uvedeného v písm. a) až c) § 67 tr. řádu. Tím je v zákoně vyjádřeno to, co plyne z již publikované judikatury, že závěr nemusí vždy vyplývat bezprostředně a pouze z jednání obviněného, o jehož vzetí do vazby se rozhoduje, leč důvodná obava zde může být odůvodněna jinými konkrétními skutečnostmi, byť takové skutečnosti zpravidla s jeho jednáním v konečném důsledku souvisejí. (neboť je např. zjištěno, že někdo ovlivňuje ve prospěch druhého svědky apod. anebo se pokouší zorganizovat únik druhé osoby do zahraničí).

Dovětek ustanovení § 67 tr. ř., který sem byl taktéž přesunut novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., zavazuje soud, aby při rozhodování v přípravném řízení o vzetí do vazby nebo o dalším jejím trvání, resp. o ponechání obviněné osoby ve vazbě:

- „a) bral v úvahu nejen důvody vazby ve smyslu § 67 odst. 1 písm. a) až c), ale zároveň
- b) hodnotil, zda dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že

- skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán,
- má všechny znaky trestného činu a
- jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný a

- s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.³⁷

Jestliže zákon vyžaduje hodnocení zde uvedených skutečností při rozhodování o vzetí do vazby, pak je třeba tyto skutečnosti systematicky a logicky vykládat také při rozhodování dle § 72 tr. ř., kdy orgány činné v trestním řízení přezkoumávají trvání vazebních důvodů ex offio nebo na žádost obviněné osoby.

Vazba je v trestním řádu upravena v hlavě čtvrté, která pojednává o zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot a to v oddílu prvním v § 67 až § 74a tr. ř. V § 67 tr. ř. se pojednává o důvodech vazby, které zůstaly v podstatě beze změny, když byl ve smyslu dosavadní judikatury upřesněn důvod předstižné vazby a vypuštěn odstavec druhý týkající se rozhodování o vzetí obviněného do vazby nebo o jejím prodloužení v přípravném řízení, jenž byl však v podstatě přesunut do odstavce 1 § 67 tr. řádu, přičemž byl rozšířen z přípravného řízení na celé trestní stíhání a doplněn o zásadu subsidiarity.

Podmínky pro vzetí do vazby i vazební důvody jsou obsahem § 67 tr. ř. Jelikož právě toto ustanovení je v předmětném institutu velmi podstatné, dovolím si jej zde pro přehlednost citovat přímo ze zákona. „Obviněný smí být vzat do vazby jedině tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava,

- a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,
- b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.“³⁸

---

37) Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Püry, F. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha C. H. Beck 2002. 364 s.

38) § 67 tr. ř.

Pro vzetí obviněné osoby do vazby, požaduje dovětek ust. § 67 tr. ř. , jak jsem již jednou uvedl na str. 22 a 23, aby zjištěné skutečnosti nasvědčovaly závěru, že skutek, pro který bylo sděleno obvinění byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že trestný čin spáchala právě osoba obviněná a účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením. V tomto případě však nemůže jít jen o jakési mlhavé, konkrétními skutečnostmi dostatečně nepodložené domněnky a dostatečně neodůvodněná podezření, neboť to by vedlo k nedůvodným zásahům do osobní svobody obviněné osoby. „Závěr o tom, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán ve smyslu § 67 tr. ř., lze při rozhodování o vazbě činit i ze záznamů opatřených před zahájením trestního stíhání, např. z protokolů o vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu a v řádném trestním řízení k nim nelze jako k důkazům přihlížet.“³⁹

V § 68 tr. ř. je zakotvena podmínka, že do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Rozhodnout o vazbě je možno pouze za předpokladu zjištění relevantních skutečností, jejichž objasňování je předmětem dokazování podle trestního řádu. Třetí věta § 68 odst. 1 se zmiňuje o pravomoci rozhodnout o vzetí do vazby, když praví, že o vzetí do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. O limitech pro vzetí do vazby je pojednáno v § 68 odst. 2, který říká, že do vazby nesmí být vzat obviněný, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro nedbalostní trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Průlom do těchto limitů je obsahem ust. § 68 odst. 3 tr. ř. který říká, že: „Omezení uvedená v odstavci 2 se neuplatní, jestliže obviněný:

- a) uprchl nebo se skrýval,
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo

---

39) R 48/2001

- e) pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán.⁴⁰

Důvody uvedené v písm. a) až e) § 68 odst. 3 tr. ř. se vztahují jak k jednání obviněného, které bylo provedeno před prvním rozhodnutím o jeho vzetí do vazby, tak i k jeho jednání po takovém rozhodnutí, kdy s ohledem na omezení v § 68 odst. 2 tr. ř. do vazby vzat nebyl a taktéž se vztahují i na jednání po vzetí do vazby, má-li být v důsledku překvalifikace stíhaného trestného činu z vazby propuštěn, anebo při novém rozhodování o vazbě, byl-li (z důvodu překvalifikace) již z vazby propuštěn. K jednotlivým uvedeným okolnostem, vymezeným v § 68 odst. 3 písm. a) až e) tr. ř. věnuje judikatura pozornost především okolnosti pod písm. e) resp. že obviněný pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán. Judikatura se zde přiklání k názoru, že přes dovětek „pro niž je stíhán“ je sem třeba zahrnout trestnou činnost sice stejné právní kvalifikace, ale téže povahy. Z nálezu ÚS plyne, že „při aplikaci ustanovení § 68 odst. 3 písm. e) tr. ř. je výklad pojmu „pokračovat“ zajišťován prostřednictvím interpretace. Z konstantní judikatury ÚS vyplývá pro všechny orgány státní moci povinnost respektovat konformní výklad. To znamená, že v případě, kdy zákon umožňuje více výkladů, je třeba dát přednost takovému, který nejlépe odpovídá zárukám ústavním. Současně je třeba připomenout, že v tr. právu při výkladu trestních norem je třeba vycházet z výkladu zužujícího, případně doslovného. Lze připustit i výklad rozšiřující, ale pouze takový, který se nezmění v analogii k tíži pachatele. Pojem „pokračoval“ užitý zákonodárcem v § 68 odst. 3 písm. e) tr. ř. je nutno interpretovat restriktivně, tzn. že dopadá pouze na situace, kdy obviněný pokračoval v tr. činnosti až po zahájení tr. stíhání a nikoli před zahájením tr. stíhání (shodně náleží ÚS II. 317/04).“⁴¹ „Důvody vazby podle § 68 odst. 3 písm. e) tr. ř. nelze vztahovat na případy zahájení trestního stíhání proti obviněnému, který byl v minulosti odsouzen pro stejnou trestnou činnost. Je nutno brát v úvahu jen takové pokračování trestné činnosti, které následuje po zahájení trestního stíhání.“⁴² K pojmu pokračování v trestné činnosti dále pojednává i další náleží ÚS.: „Pojem pokračování v trestné činnosti zahrnuje nejen několik dílčích útoků pokračujícího tr. činu před sdělením obvinění, ale také tehdy, když tr. činy téže povahy obviněný opakoval, tedy jeden spáchal před sdělením, druhý po sdělení. Z judikatury tedy lze vyvodit, že pojem pokračování zahrnuje jak opakování trestné

40) § 68 odst. 3 tr. ř.

41) I. ÚS 98/05

42) II. ÚS 317/04

činnosti, tak i pokračování v ní dalšími útoky, tedy včetně pokračování v trestném činu, hromadného nebo trvajících trestného činu.

O vyznění o vzetí do vazby je pojednáno v ust. § 70 a § 70a tr. ř., když o vzetí do vazby je bez průtahů třeba vyznět některého rodinného příslušníka obviněné osoby, jakož i jejího zaměstnavatele. To však již neplatí, pokud obviněná osoba prohlásí, že s takovým vyzněním nesouhlasí. O vzetí do vazby příslušníka ozbrojených sil či sboru je třeba vyznět jeho velitele nebo náčelníka. Pokud vyhlášená mezinárodní smlouva, jíž je ČR vázána, nestanoví jinak, vyznět soud o vzetí cizince do vazby též konzulární úřad státu, jehož je občanem. Vyznění příslušné věznic je upraveno v § 70a tr. ř. „Příslušnou věznicí je třeba bez průtahů vyznět o:

- a) vzetí obviněného do vazby,
- b) změně důvodů vazby,
- c) rozhodnutí o dalším trvání vazby,
- d) rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby,
- e) zákonném označení trestných činů, pro které je obviněný stíhán, nebo o jeho změně,
- f) jménu, příjmení a adrese obhájce, který obviněného zastupuje,
- g) osobních údajích spoluobviněného, pokud se nachází ve vazbě,
- h) postoupení věci jinému orgánu činnému v trestním řízení,
- i) podání obžaloby nebo o pravomocném rozhodnutí o vrácení věci státnímu zástupci k došetření,
- j) podání žádosti poškozeným nebo svědkem podle § 44a.⁴³

Orgány, jež rozhodují o vazbě, jsou podle naší právní úpravy soud, státní zástupce a soudce. Tato úprava je obsažena v ust. § 73b, který pojednává právě o orgánech rozhodujících o vazbě. Do konce roku 1991 rozhodoval o vzetí do vazby soud a v přípravném řízení prokurátor. Od počátku roku 1992 je k rozhodování o vzetí do vazby příslušný výlučně soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. O dalším trvání vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce. „O propuštění obviněného z vazby může i bez žádosti rozhodnout v přípravném řízení státní zástupce. Ten rovněž může rozhodnout o propuštění obviněného z vazby za

---

43) § 70a tr. ř.

současného nahrazení vazby zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou zárukou. Nevyhoví-li státní zástupce žádosti o propuštění z vazby je povinen ji do pěti pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudu. Po podání obžaloby činí uvedená rozhodnutí soud.⁴⁴

4.1. Vazba útěková

Při posuzování tzv. útěkové vazby podle § 67 písm. a) tr. řádu je určen demonstrativní výčet podmínek, kdy pod pojmem uprchnutí se rozumí útěk do ciziny a pod pojmem skrývání se rozumí ukrývání se na území republiky. „Důvody útěkové vazby nelze spatřovat v samotné skutečnosti, že stěžovatel může kdykoliv opustit území ČR, neboť svoboda pohybu je ústavně zaručena a z realizace tohoto práva není možno dovozovat existenci vazebního důvodu.“⁴⁵

Útěková vazba (§ 67 písm. a) tr. ř.) je naplňována obavou, že obviněný svou nepřítomností – dočasnou či trvalou – by se mohl vyhýbat trestnímu stíhání nebo trestu. Trestní řád příkladmo jmenuje okolnosti, jež na základě obecné zkušenosti takovou obavu nejčastěji vyvolávají, kdy pro nařízení vazby stačí existence kteréhokoli z takto, v § 67 písm. a) tr. ř. uvedených okolností. Musí zde jít o podezření na základě konkrétně zjištěných okolností, jinak by se požadavek konkrétních skutečností odůvodňujících vazbu změnil v podezření obecné, resp. presumované, a obava z útěku by se přeměnila ve vazební důvod, jehož by bylo možno používat téměř vždy.

Skutečnost, že se obviněný nedostavil k hlavnímu líčení, i když byl řádně předvolán, neodůvodňuje konkrétní obavu, že se skrývá, aby se tak trestnímu stíhání vyhnul. Zde zpravidla postačí předvedení obviněného (§ 90). „Pokud jde o důvod „ohrožení vysokým trestem“, tuto hrozbu nelze uvažovat na základě in abstracto typově vyjádřené společenské nebezpečnosti činu podle příslušné trestní sazby. Vždy je třeba věc posuzovat z hlediska okolností případu a osoby obviněného, tj. podle toho, jaký trest lze in concreto pravděpodobně očekávat. „Hrozbou vysokým trestem“ lze odůvodnit uložení tzv. útěkové vazby toliko v těch případech, kdy na základě zjištěných

---

44) § 73b tr. ř.

45) I ÚS 645/1999

skutečností opodstatňujících důvodnost podezření ze spáchání zvláště závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let (nález ÚS č. 488 Sb. nálezů a usnesení ÚS, sv. 33).⁴⁶

Přitom je třeba vzít v potaz nejen možnou výši trestu, ale i to, zda jeho výše odůvodňuje obavu, že konkrétní obviněný uprchne nebo se bude skrývat. Je proto potřeba zhodnotit jaké jsou zde možnosti útěku nebo skrývání se i okolnosti o osobě obviněného, zejména osobní a rodinné poměry, postavení v zaměstnání a ve společnosti, těhotenství obviněné, vysoký věk obviněného apod. Skutečnost, kdy obviněný je občanem cizího státu, sama o sobě vytváří pouze abstraktní možné nebezpečí, tedy nikoli konkrétní skutkově podloženou hrozbu, jež má vazbu opodstatňovat (Sb. nálezů a usn. ÚS, sv. 9, č. 155; shodně i nález ÚS č. 94/2000).

Pro vzetí obviněného do vazby bylo u Krajského soudu v Ostravě dovozeno že: „Z důvodu uvedeného v ustanovení § 67 písm. a) tr. ř. - obava z toho, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestu – lze vzít do vazby i osobu, která byla pravomocně odsouzena, a to nejen v případech, kdy to zákon výslovně stanoví, ale i v řízení podle § 330 odst. 1 tr. ř. o tom, zda se nařídí výkon podmíněně odloženého trestu.“⁴⁷

V případech, kdy lze předpokládat, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu je to o hodnocení konkrétních skutečností (mimo výslovně příkladmo uvedených okolností to může být např. příprava obviněného na odcestování, snaha opatřit si falešné doklady na odcestování do ciziny, opuštění místa bydliště a zaměstnání na delší čas, zadržení obviněného na útěku přes hranice apod.). Z hlediska důvodného předpokladu soudce nebo soudu, zda je dána obava z uprchnutí nebo skrývání se, je třeba vážit jak skutečnosti objektivní povahy, tak i reálné možnosti útěku a okolnosti o osobě obviněného (např. osobní a rodinné poměry obviněného).

---

46) Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 253, 246 s.

47) 1 To 379/95

Vyhnout se trestu zde znamená jak vyhnout se uložení trestu, tak i vyhnout se výkonu trestu již pravomocně uloženému. Lze tedy, i když jen zcela výjimečně, vzít do vazby též odsouzeného až po právní moci odsuzujícího rozsudku, když naprostou výjimečnost zde lze dovést, neboť především je třeba užívat prostředky specifické pro vykonávací řízení, jako je především příkaz na vydání do trestu podle § 321 tr. ř.) a i z toho, neboť ustanovení § 265o odst. 2 a § 282 odst. 2, která upravují vazbu po skončení trestního stíhání, stanoví přísnější podmínky pro použití vazby než je v obecném ustanovení § 67 tr. ř. (závažnost trestných činů a naléhavost vazebních důvodů). Za výjimečných okolností lze připustit vazbu z důvodu uvedeného v písm. a) např. při řízení, zda se podmíněně odsouzený osvědčil, v řízení, zda se podmíněně propuštěný osvědčil a v řízení o nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody u peněžitého trestu.

„Pokud by však měl být v těchto případech použit důvod, že odsouzenému hrozí vysoký trest, přicházelo by vzetí do vazby v úvahu zpravidla jen při rozhodování podle § 332 při dostatečně vysokém zbytku trestu. Totožnost nelze hned zjistit, nemá-li obviněný u sebe nebo na dosažitelném místě žádné osobní doklady a ani mu nemůže potvrdit jeho totožnost věrohodná osoba. Obviněný často také odmítá spolupracovat při zajišťování své totožnosti, nebo dokonce o sobě uvádí nepravdivé údaje. Obviněný nemá stálé bydliště, pokud vůbec nemá kde bydlet nebo sice má kde bydlet, ale v takovém bydlišti se nezdržuje anebo často mění místo svého pobytu, aniž by změny ohlásil orgánům činným v trestním řízení. Při posuzování tohoto důvodu není rozhodující přihlášení se k trvalému pobytu nebo vyznačení trvalého pobytu v průkazu totožnosti, jestliže se tam obviněný nezdržuje. Pod tento důvod nelze podřadit střídavý pobyt na různých místech z důvodu zaměstnání (např. montéři, průvodčí či strojvedoucí ve vlakové soupravě apod.), pobyt na léčení, na dlouhodobější brigádě, na dovolené apod., byť nebyl ohlášen orgánům činným v trestním řízení.“⁴⁸

Závěr, že obviněnému hrozí vysoký trest, nelze učinit jen na základě příslušné trestní sazby stanovené trestním zákoníkem na trestný čin, pro který obviněnému bylo obvinění sděleno, ale vždy je potřeba konkrétně hodnotit okolnosti rozhodné pro

---

48) Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, F. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha C. H. Beck 2002. 360 s.

stanovení stupně společenské nebezpečnosti trestného činu i pro osobní poměry obviněného. Při tom je třeba zvážit nejenom předpokládanou výši hrozícího trestu, ale i to, zda tato odůvodňuje obavu, že by konkrétní obviněný uprchl nebo se skrýval. Vazba na obviněného, jemuž by hrozil vysoký trest, je odůvodněna smyslem § 67 písm. a) jen za předpokladu zjištění některé z dalších konkrétních skutečností, týkajících se zejména osoby pachatele či okolností případu, jež v souvislosti s očekávanou citelnou sankcí obavu z útěku odůvodňují (R 64/1992).

„Do útekové vazby podle § 67 písm. a) trestního řádu smí být obviněný (tedy osoba, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání) vzat jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest. Samotná výše možného trestu však není dostatečným důvodem k uvalení vazby“⁴⁹ (Nález Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2007, sp. zn. I ÚS 603/07 zde hovoří i o faktu, že jiné nároky je možno klást na důvodnost trestního stíhání a jiné nároky na důvodnost a podloženost pokračování vazebního omezení osobní svobody. Ústavně zakotvená povinnost předpokládat nevinu, (čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) zavazuje soud k hlubšímu odůvodnění závěru o důvodnosti podezření z majetkového charakteru útoku v případě, kdy výše škody má přímý důsledek na posouzení trestného činu a následnou výměru trestu. V jednom ze svých nálezů⁵⁰ dal Ústavní soud za pravdu stěžovateli, který namítal, že došlo k porušení čl. 2 odst. 2 LZPS v důsledku nedostatečného odůvodnění rozhodnutí (§ 125 tr. ř.), ve kterém bylo shledáno, že obviněný se trestnímu stíhání záměrně vyhýbal, čímž posléze byly podle názoru orgánů činných v trestním řízení naplněny důvody útekové vazby podle § 67 písm. a) tr. ř. Orgány činné v trestním řízení totiž předvolávaly obviněného na adresu v Ostravě a nakonec proti němu zahájily trestní řízení jako proti uprchlému dle § 302 tr. ř., přestože v trestním spise se nacházelo dostatek důkazů, které nasvědčovaly tomu, že orgány činné v trestním řízení věděly o pobytu stěžovatele v cizině a dokonce znaly i jeho adresu. Navíc tento obviněný (což ze spisu rovněž vyplývá) také bezproblémově plnil uložený probační program. Obviněný tak ve své ústavní stížnosti odkazoval na konstantní judikaturu

---

49) I. ÚS 603/07

50) II. ÚS 897/08

Evropského soudu pro lidská práva (ESLP)⁵¹, která k ospravedlnění omezení osobní svobody (tedy zde uvalení a trvání vazby) požaduje existenci „specifické indikace skutečné potřeby veřejného zájmu, která nehledě na presumpci nevinu převáží nad principem respektování osobní svobody“. Dále stěžovatel konstatoval, že z judikatury ESLP rovněž plyne, že trvání podezření je podmínkou sine qua non pro zákonnost pokračování vazby, ale po určité době samo o sobě je podmínkou více nepostačující. V takových případech musí soud určit, zda existují jiné, (relevantní a dostačující) důvody předložené orgány činnými v trestním řízení, které by ospravedlňovaly toto pokračování odnětí osobní svobody. Tyto důvody musí být dostatečně konkrétní a závažné. V uvedeném rozhodnutí byly stanoveny některé překážky, které měly upozornit na fakt, že uložení útěkové vazby není nutné (plnění probačního programu, znalost pobytu obviněného). V judikatuře Ústavního soudu se objevují i další. Jsou jimi například⁵² vykonaná vazba v délce blízké se možné délce uloženého trestu, vlastní žádost obviněného o předání do České republiky, uznané cizozemské rozhodnutí ve věci, nabídka práce v České republice, trvalé bydliště v České republice, kde ho nikdo nikdy nehledal, či písemný slib podle § 73 odst. 1 písm. b) trestního řádu. Ústavní soud pak uzavírá že „vazba představuje enormní zásah do osobní svobody jednotlivce a proto v rozhodnutí o uvalení vazby je potřeba zhodnotit všechny okolnosti svědčící pro i proti omezení osobní svobody jednotlivce, což musí být náležitě a důsledně odůvodněno. Rozhodnutí soudu o ponechání obviněného ve vazbě je odvislé od hodnocení konkrétní situace soudem na základě posouzení důkazů a zjištěných skutečností. Je proto nezbytné získat dostatek podkladů a poznatků, které při rozhodování obecným soudům umožní právě tyto všechny okolnosti zhodnotit.“^{53, 54}

4.2. Vazba koluzní

U vazby koluzní podle § 67 písm. b) tr.řádu jsou rovněž obavy z maření důležitých skutečností uvedeny pouze příkladmo a spočívají v nebezpečí z ovlivňování dosud nevyslechnutých svědků nebo spoluobviněných. Oproti předchozí právní úpravě bylo v zák.č. 152/1995 Sb. stanoveno, že se musí jednat o nebezpečí v působení na soudem

51) Rozhodnutí ESLP týkající se čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (zejm. Letellier proti Francii, Miller proti Francii, Roklin proti Rusku).

52) I. ÚS 1252/08

53) II. ÚS 897/08

54) Mgr. Zbyněk Bouda, Recentní judikatura Ústavního soudu k vazebním důvodům. *Trestní právo* 12/09. 17,18 s.

dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné. Při splnění této podmínky však reálně hrozí nebezpečí, že v případě opakovaného výslechu obviněný po propuštění z vazby podstatně změní svou výpověď a zde je nutno vycházet ze zásady hodnocení věrohodnosti důkazů, kdy toto je procesním oprávněním soudu nalézacího, t.j. soudu, který důkazy bezprostředně provádí jakožto soud I. stupně. Takové skutečnosti je nutno opatřit již po zadržení obviněného a před podáním návrhu na jeho vzetí do vazby. „Za dosud nevyslechnuté svědky a spoluobviněné, na které by mohl obviněný působit, je nutno považovat i ty, kteří sice byli vyslechnuti, ale jejichž výslech byl proveden tak, že protokol o této výpovědi není použitelný jako důkaz před soudem, nebo jejichž výslech byl proveden neúplně.“⁵⁵ Naproti tomu nelze za maření objasňování důležitých skutečností pro trestní řízení považovat uplatnění zákonných práv obviněného (např. odmítnutí výpovědi, nedoznání viny, ale i uvádění nepravdivých skutečností). U tohoto vazebního důvodu na rozdíl od obou dalších je možná forma nahrazení zárukou nebo slibem (§ 73 tr.řádu) nebo peněžitou zárukou (§ 73 a) tr.řádu).

Je nutné „vážit, zda nastala situace, kdy převyšuje zájem na objasnění trestného činu před zájmem na svobodě jednotlivce.“⁵⁶ a proto lze vyvodit že, „skutečnost, že důležitý spoluobviněný je na útěku, sama o sobě koluzní záměr obviněného nedokládá, a to ani tehdy, jedná-li se o manžela.“⁵⁷ „Důvodnost obavy musí být založena buď jednáním obviněného nebo dalšími konkrétními skutečnostmi. Pouhé domněnky a obavy bez konkrétní argumentace pro uvalení vazby nestačí.“⁵⁸

Důvody koluzní vazby jsou obecně používány, jsou-li v posuzovaném případě shledány ty skutečnosti, jež odůvodňují obavu, že obviněný by mohl mařit zjištění skutkových okolností, které jsou důležité pro objasnění věci. Způsoby, kterými se o to může obviněný pokusit jsou působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné a jsou v § 67 písm. b) uvedeny příkladmo. V nashromážděných podkladech o nebezpečí koluzní vazby by měla být konkrétně vymezena možná aktivní činnost obviněného, jež by směřovala k maření skutečností závažných pro trestní stíhání. Dále k této otázce je argumentace obsažena např. v nálezech ÚS sp. zn. I. ÚS

---

55) R 44/2001

56) II. ÚS 138/1993

57) IV. ÚS 257/2007

58) I. ÚS 257/2000

645/99, IV. ÚS 207/99 a III. ÚS 188/99. Důvodem pro uvalení koluzní vazby proto nemohou být jen např. rozpory ve svědeckých výpovědích, složitosti v dokazování, počátek vyšetřování, kdy ještě důležité důkazy nejsou opatřeny apod.), leč zde mají být konkrétní skutečnosti nasvědčující obavě, že obviněná osoba má koluzní záměr, že tedy chce přímo mařit zjišťování těch skutkových okolností, které jsou důležité pro objasnění věci (např. hodlá použít vůči jednomu svědkovi kompromitující materiál a zároveň se chystá poslat jinému svědkovi dopis s apelem, aby před soudem vypovídal křivě atd.), když zároveň platí, že všechny tyto konkrétní skutečnosti musí být zjištěny zpravidla dokazováním před vzetím do vazby.

Působením na dosud nevyšlechnuté svědky či spoluobviněné se rozumí zákonem nepřipuštné přímé nebo zprostředkované ovlivňování svědků (osobně obviněným nebo jinou osobou) s motivem mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, např. přemlouváním svědků nebo spoluobviněných, aby vypovídali nepravdu, vzájemná dohoda se svědky nebo spoluobviněnými, co budou v rozporu se skutečností vypovídat, podplácení svědků nebo spoluobviněných, či vyhrožování jim za stejným účelem. apod. Vždy musí jít o zákonem nepřipuštné jednání obviněného. Takovým jednáním není připomenutí svědkovi povinnosti mlčenlivosti, nebo práva odepřít výpověď, jde-li jen o připomenutí zákazu výslechu či práva, které je zákonem stanoveno ve prospěch obviněného. Působením ve smyslu § 67 písm. b) tr. ř. není ani přemlouvání nebo působení na jinou osobu, aby mluvila pravdu, vypovídala před orgánem činným v trestním řízení, když to dosud odmítala apod. Důvod obavy z působení na dosud nevyšlechnuté svědky však odpadá, pokud všichni v úvahu přicházející svědci byli již procesně vyslechnuti. Neexistuje-li žádný jiný vazební důvod, měl by být obviněný po skončení výslechu svědků z vazby propuštěn na svobodu. „Jiným mařením objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání je např. zákonem nepřipuštné působení na znalce, padělání, pozměňování, ničení nebo ukrývání listinných či věcných důkazů atd. Za tento důvod koluzní vazby je považováno i působení na osobu dosud nepředvolanou orgánem činným v trestním řízení, která vnímala svými smysly (viděla, slyšela apod.) skutkové okolnosti důležité z hlediska posouzení konkrétního trestního případu, u nichž je vzhledem k tomu odůvodněný předpoklad, že bude vyslýchána orgánem činným v trestním řízení,

ať již jako budoucí svědek nebo spoluobviněný. Lze tedy shledat důvody koluzní vazby obviněného i tehdy, když je zde konkrétními skutečnostmi odůvodněná obava, že obviněný bude působit na takovou osobu, byť dosud neztotožněnou, po které je vyhlášeno pátrání, a která proto dosud nemohla být předvolána jako svědek nebo jí nemohlo být dosud sděleno obvinění.⁵⁹

Uplatňování zákonných práv obviněné osoby, jakými jsou právo na obhajobu, nelze považovat za maření skutečností závažných pro trestní stíhání. Je povinností orgánů činných v trestním řízení náležitě posoudit všechny relevantní skutečnosti a obstarat takové podklady a důkazy, z nichž by mohl být spolehlivě učiněn závěr o důvodnosti vzetí obviněného do vazby. Dále je nutno, aby orgány činné v trestním řízení dle ust. § 71 odst. 2 a násl. tr. ř., § 72 odst. 1 průběžně zkoumaly, zda vazební důvody stále trvají, zdali trvá obava z možných následků, předpokládaných pro vzetí obviněného do vazby. Takové skutečnosti je dle ust. § 72 odst. 1 tr. ř. nutno zkoumat i obstarávat průběžně. Dále je potřeba vyhodnotit, zda tyto důvody trvají, či se změnily. Zde bych rád poznamenal, že právě takové přezkoumávání důvodů vazby orgány činnými v trestním řízení neplatí jen pro vazbu koluzní, leč platí i obecně, a to jak pro vazbu útěkovou, koluzní tak i předstížnou. Dle ust. § 72 odst. 3 tr. řádu, má obviněná osoba právo kdykoli žádat o propuštění na svobodu, kdy o takové žádosti musí být soudem rozhodnuto neodkladně nejpozději do pěti pracovních dnů. Pokud by takovou žádost soud zamítl, je možno ji znovu opakovat až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci takového rozhodnutí. Při zamyšlení se nad podobnou žádostí obviněného, kdy jde tedy např. o propuštění na svobodu, reálnými možnostmi obviněného se ke své žádosti náležitě vyjádřit, je z nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 544/03 poznat následující závěr: „Při rozhodování o zamítnutí žádosti o propuštění z vazby na svobodu, kdy stěžovatel nebyl soudem vyslýchán, avšak mu bylo umožněno obšírně své argumenty vyjádřit v písemné formě a byl v té době zastoupen obhájcem. Argumenty, které na podporu své žádosti uváděl, se nijak podstatně nelišily od skutečností, které byly známy již v době rozhodování o vzetí do vazby. Jedinou novou skutečností byla jeho nabídka na poskytnutí peněžité záruky, která byla dostatečně jasná a nevyžadovala další

---

59) Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha C. H. Beck, 2007, 315 s.

objasnění výsledkem.⁶⁰ Závěrem Ústavní soud konstatuje, že v takovém případě není třeba, aby byl obviněný vyslýchán znovu. Oproti tomu jiný náleží Ústavního soudu pojednává naopak o případech, kdy se jedná o napadení rozhodnutí státního zástupce o dalším trvání vazby obviněným a nutnost v takových případech obviněného vyslechnout, tak že „nedostatek výslovné právní úpravy na úrovni jednoduchého práva nemůže při existenci norem vyšší právní síly (LZPS) obstát jako důvod pro porušení ústavně zaručených základních práv a svobod. Pokud bylo o stížnosti stěžovatele proti rozhodnutí státního zástupce o dalším trvání vazby rozhodnuto soudem bez jeho slyšení, došlo tím k porušení lidských práv a základních svobod podle čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.“⁶¹

Důvody koluzní vazby nelze shledávat ani tehdy, když se obviněný pokusí vejít nebo již vešel do styku s prameny důkazů, potenciálními či dříve vyslechnutými svědky, nebo osobami, jež podaly v trestním řízení vysvětlení, ani se spoluobviněnými, aniž by z toho bylo možno závěrem dovodit, že se působením na ně snaží mařit objasňování věci. Takové právo obviněného zdůrazňuje nyní i znění § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož každá ze stran může důkaz nejen předložit, nebo jeho předložení navrhnout, ale i vyhledat. Jako součást tohoto práva je nutno uznat i právo obviněného o prověření důkazu dříve, než důkaz navrhne a zda lze od jeho provedení očekávat výsledek příznivý, ať už tak postupuje osobně, či prostřednictvím jiných osob, např. svého obhájce, či s využitím soukromých detektivních služeb apod.

Nesprávné případy, kdy je koluzní vazba odůvodněna jen např. těmito skutečnostmi: Vyšetřování zatím neskončilo a obviněný trestnou činnost popírá, anebo ji sice doznává, leč mezi obviněným a svědky jsou příbuzenské, přátelské a jiné vztahy, tudíž by snadno mohlo dojít k jejich ovlivňování, mezi spoluobviněnými jsou rozpory ve výpovědích, je zde důvodné podezření, že obviněný se dopustil ještě další trestné činnosti, pro kterou doposud stíhán není, ale kdyby zůstal na svobodě, mohl by její objasňování mařit, obviněný je stíhán pro závažný úmyslný trestný čin, takže reálně hrozí nebezpečí, nejenom že se pokusí o útěk, ale že svobody využije i k maření

---

60) III. ÚS 544/03

61) II. ÚS 481/04

probíhajícího vyšetřování. „Ve všech uvedených případech by vazba byla odůvodňována skutečnostmi takové povahy, které samy o sobě nemohou koluzní vazbu opodstatňovat, ale vytvářejí jen vhodné podmínky, za nichž by obviněný objasňování věci mohl mařit. Existence těchto skutečností nezavazuje soud povinnosti zkoumat a z dalších ve věci zjištěných okolností teprve posuzovat důvodnost obavy ze záměru obviněného mařit vyšetřování.“⁶²

Dle § 67 písm. b) trestního řádu smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, pokud z jeho jednání nebo konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Zároveň musí být naplněny další skutečnosti obdobně jako u vazby útěkové, neboli že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je obviněný stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným, mírnějším opatřením.

„Věnujeme-li se koluzní vazbě, musíme se byť okrajově dotknout zřetelného rozdílu tohoto vazebního důvodu od důvodů ostatních, který spočívá v rozdílné hranici trvání vazby dle § 71 odst. 2 tr. ř.. Obecně může totiž vazba trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu. To je základní premisa, kterou pro vazební důvody dle § 67 písm. a) a c) tr. ř. doplňuje ustanovení § 71 odst. 8 tr. ř. s určením přesných horních hranic trestní sazby. Vazba z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) však může trvat nejdéle 3 měsíce; pokud bylo zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, rozhodne v přípravném řízení o ponechání obviněného ve vazbě na návrh státního zástupce soudce a po podání obžaloby soud. Nebyl-li obviněný, který není ve vazbě současně i z jiného důvodu, propuštěn na svobodu před uplynutím této lhůty, musí být z vazby z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) propuštěn nejpozději den následující po uplynutí uvedené lhůty. Ústavní soud výslovně upozorňuje, že „trestní

---

62) Cisařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 247, 248 s.

řád nepodmiňuje existenci tohoto vazebního důvodu obavou z ovlivňování svědků nebo spoluobviněných nevyslechnutých dosud soudem, jak platilo v předchozí právní úpravě do konce roku 1998, nýbrž jen dosud nevyslechnutých, což se bude dít zpravidla již v přípravném řízení, tím byla zásadním způsobem zúžena možnost uplatnění koluzního důvodu vazby⁶³. „Nelze tak presumovat trvání tohoto vazebního důvodu až do skončení vyšetřování provedením veškerých potřebných úkonů trestního řízení nebo až do konce výslechu svědků při hlavním líčení.“^{64, 65}

Ve vztahu k maximální lhůtě u vazby koluzní dle ust. § 71 odst. 2 věta za středníkem tr. ř. je nutno poukázat na povinnost vyslechnout obviněného, pokud státní zástupce argumentuje již doloženou koluzí obviněného, tedy že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

Další nálezy Ústavního soudu potom upozorňují na nutnost orgánů rozhodujících v konkrétním případě o vazbě opět zejména na odůvodnění jejich rozhodnutí a na jeho snadné přezkoumatelnosti. A to v tom směru, zdali a proč „převyšuje zájem na objasňování trestného činu zájem na svobodě jednotlivce“⁶⁶

4.3. Vazba předstižná

Všechny alternativně uvedené vazební důvody u tzv. vazby předstižné podle § 67 písm. c) tr.řádu mohou být uplatněny pouze u úmyslných trestných činů, kde platí předpoklad bezprostředního nebezpečí další úmyslné trestné činnosti.

V dalším ze svých nálezů se vyjádřil Ústavní soud, že: „Při rozhodování o vazbě nelze vyčkávat až do okamžiku, kdy je jisté, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán. Je postačující, aby ve vazebních rozhodnutích byla prokázána a řádně vysvětlena existence konkrétních skutečností odůvodňujících obavu,

---

63) I.ÚS 734/08

64) Mgr. Zbyňek Bouda. Omezení rozsahu „koluzní vazby“. *Trestní právo* 12/2009. Novatrix s. r. o. 18 s.

65) Mgr. Zbyňek Bouda. Recentní judikatura Ústavního soudu k vazebním důvodům. O případném použití výpovědi svědka na úředním záznamu v přípravném řízení srov. § 211 odst. 2 tr. ř. *Trestní právo* 12/2009. Novatrix s. r. o. 18 s.

66) IV. ÚS 264/98

že si obviněný, bude-li ponechán na svobodě, bude počínat způsobem předpokládaným v § 67 písm. c) tr.řádu, což je v souzené věci daný vazební důvod. Výklad „jednání“ obviněného nebo „konkrétních skutečností“ je především věcí obecných soudů, které při důkladné znalosti skutkových okolností a důkazní situace musí svědomitě posoudit, zda vzetí do vazby je opatřením nezbytným pro dosažení účelu trestního řízení a tohoto účelu nelze dosáhnout jinak. Pro výklad těchto znaků nemohou být dána objektivní a neměnná kritéria, takže je zapotřebí je vždy vyvodit z povahy a okolností případu.“⁶⁷

Důvody předstižné vazby jsou uvedeny taxativně v ust. § 67 písm c) tr. ř , který pojednává o podmínce naplnění některé ze zde nabízených obav, tedy že z jednání obviněného vyplývá důvodná obava, že by trestnou činností, pro niž je stíhán, opakoval, trestný čin, o který se pokusil dokonal nebo trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil nakonec opravdu vykonal.

Podle obecně přijatého názoru se dá tento vazební důvod použít pouze při bezprostředním nebezpečí další trestné činnosti obviněné osoby při některé z forem uvedených v § 67 písm. c). Novela č. 265/2001 Sb. přinesla určitou změnu tím, že užívá pojem opakování trestné činnosti namísto dřívějšího pojmu pokračování. „Opakováním trestné činnosti, pro niž je obviněný stíhán, se již nyní výslovně nerozumí pokračování v trestném činu ve smyslu hmotněprávním (§ 89 odst. 3 tr z.) ani další akty či útoky u téhož hromadného trestného činu, udržování protiprávního stavu u trvajících trestných činů, ale opakování téhož trestného činu. Pokračování ve stíhaném trestném činu je totiž vyloučeno vzhledem ke změně § 12 odst. 11 tr. ř. (srov. rozh. č. 39/1995 Sb. rozh. Tr.). Judikatura se přiklání k názoru, že přes dovětek „pro niž je stíhán“ je sem třeba zahrnout trestnou činnost sice jiné právní kvalifikace, ale téže povahy (např. při trestné činnosti proti životu a zdraví, při majetkové trestné činnosti apod. – tak při trestním stíhání pro zpronevěru může jít i o důvodnou obavu z páchaní trestné činnosti podvodné povahy apod.). Důvodem vazby však nemůže být jen obecně pojaté nebezpečí z opakování blíže neurčité trestné činnosti. Pokud jde o obavu z dokonání trestného činu, o který se obviněný pokusil, musí jít o pokus trestného činu

---

67) I. ÚS 356/05

stejně právní kvalifikace. Totéž platí i o poslední alternativě (trestný čin, který připravoval, nebo kterým hrozil). Vykonání trestného činu, kterým obviněný hrozil, přichází v úvahu např. u trestných činů podle § 154 odst. 1, § 156 odst. 1,2 tr. z.) Zákonným znakem těchto trestných činů je pohrůzka usmrcením, těžkou újmou na zdraví, či způsobením škody velkého rozsahu, popř. jinou těžkou újmou. Předpokládá se, že obviněný je stíhán pro některý z uvedených trestných činů a hrozí odůvodněná obava, že svou výhrůzku splní.^{68, 69}

Pro lepší orientaci v rozdílnosti názorů některých lektorů se mohl někomu jevit zajímavým kupříkladu názor Prof. Doc. JUDr. Šámala, Ph.D. v němž polemizoval s pojmem opakování trestné činnosti, přičemž tvrdil, že v literatuře se někdy dovozuje, že u obviněného, který je trestně stíhán pro určitou trestnou činnost, konkrétní právní kvalifikace, je oním opakováním míněna trestná činnost pouze stejné právní kvalifikace, „když je to třeba vyložit právě s ohledem na znění novely z roku 1995, která doplnila do ustanovení § 67 odst. 1 písm c) právě slova „pro niž je obviněný stíhán.“⁷⁰ Tento názor byl dříve do jisté míry podložen také judikátem Vrchního soudu v Praze, v němž Vrchní soud řekl, že: „Existenci důvodů vazby podle § 67 písm. c) tr. ř. záležejícího v obavě, že obviněný bude pokračovat v trestné činnosti, lze posuzovat jen z hlediska pokračování ve stejné trestné činnosti, jako je ta, pro kterou je stíhán, tedy nebezpečí, že opakuje týž trestný čin nebo spáchá trestný čin téže povahy.“⁷¹

Ohledně nebezpečí pokračování v trestné činnosti se ale podle mého názoru dnes jednoznačně rozumí jakákoli trestná činnost stejného druhu, tedy nikoli pouze pokračování v trestném činu, pro který je již obviněný stíhán (viz zák.č. 152/1995 Sb.). V praxi se tak může jednat o pokračování v majetkové trestné činnosti, nikoli o spáchání např. dalšího pojišťovacího podvodu. V předchozích trestních řádech z roku

---

68) Podrobně ke koncepčnímu zdůvodnění jednotlivých vazebních důvodů srov. MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v čs. trestním řízení*. Praha: ORBIS, 1975, s. 74-134. Tyto výklady jsou – až na výjimky vyvolané zčásti změněným ustanovením o vazbě předstízně-použitelné i za současné úpravy. Podrobnosti k platné úpravě vazebního práva viz též ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 5. vydání. I. díl. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 449-590 a zejména též RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2004, zejména 384-438 s. Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. A kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 248 s.

69) Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. A kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 248 s.

70) Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, F. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha C. H. Beck 2002. 363 s.

71) 7 TO 2/95

1950 a 1956 se toto omezovalo na stejný trestný čin.

4.4. Vazba z pohledu judikatury ESLP

Trestní řízení by mělo být zárukou spravedlivého procesu, jehož obsah se dovozuje i z čl. 6 EÚLP, tedy mezinárodního dokumentu, jehož je ČR signatářem. V tomto článku je obsaženo právo každého, aby jeho záležitost byla v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem. Článek 3 EÚLP zaručuje každému zatčenému nebo jinak zbavenému svobody v souladu s čl. 5 odst. 1c) právo být ihned předveden před soudce, nebo jinou úřední osobu a být souzen v přiměřené lhůtě nebo během řízení propuštěn. Soudní kontrola zadržení musí být v těchto případech okamžitá a automatická a důsledná a včasné přezkoumání může být rovněž zárukou proti špatnému zacházení s osobami ve vazbě. Úřední osoba musí obviněného vyslechnout, přezkoumat skutečnosti svědčící pro a proti uvalení vazby a odůvodní, co ji k tomu vedlo. ESLP také zdůraznil, že trvání důvodného podezření, že zatčená osoba spáchala trestný čin, je podmínkou sine qua non pro zákonnost trvající vazby, avšak po určité době již nepostačuje. V takových případech se musí stanovit, zda trvají další důvody uváděné soudními orgány opravňující ke zbavení svobody. V případech, kdy jsou takové důvody „relevantní“ a „dostatečné“, musí se soud rovněž ujistit o tom, zda příslušné orgány věnovaly řízení „zvláštní péči“ (viz rozsudek ve věci I. A. v. Francie ze dne 23.9. 1998, Reports 1998-VII, str. 2979, § 102). Otázky ohledně toho, zda byla vazba přiměřená, je nutné posuzovat vůči každému jednotlivému specifickému případu. Pokračující vazba může být oprávněná v případě, pouze existuje-li specifický veřejný zájem, který i navzdory zásadě presumpce nevinny převažuje nad pravidlem respektování svobody jednotlivce (viz rozsudek ve věci Tarig v. ČR ze dne 18.4. 2006 ke stížnosti č. 75455/01, dále i rozsudky Labita v. Itálie a Kudla v. Polsko). Ve svých nálezech ESLP zejména zdůrazňuje povinnost orgánů činných v tr. řízení, aby vazba nepřekročila přiměřenou dobu. I když EÚLP výslovně nepřiznává v případech omezení svobody a tedy i vazby právo na kontakt s advokátem, např. jde-li o mladistvého, mohou okolnosti vyžadovat, aby bylo právní zastoupení před soudem a byla tak zajištěna efektivnost kontradiktorního řízení. (Viz rozsudek Bouamar z r. 1998). V dalším nálezu ESLP zaujal postoj k otázce práva na slyšení k důkazům, o které se

návrh opírá.(blíže k otázce slyšení obviněného je pojednáno v samostatné kap. 4.10.2.).

4.5. Rozhodování o vazbě a úkoly rozhodujících orgánů

Rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno též skutkovými okolnostmi (soudce rozhodující o vazbě a stejně tak policejní orgán, „který předkládá státnímu zástupci žádost na podání návrhu na vzetí do vazby, a státní zástupce, který činí tento návrh soudu, zkoumá důvodnost sdělení obvinění jako otázku předběžnou podle § 9 odst. 1 tr. řádu.“⁷²

Ústavní soud také dovodil, že „obava z následků předpokládaných v ust. § 67 písm. a) tr. řádu nesmí být formální, nýbrž reálná.“⁷³ Reálnost obavy v sobě zahrnuje i přípravné formy takového konkrétního jednání, jímž je například opatření si falešných cestovních dokladů, opuštění trvalého bydliště nebo zaměstnání či zadržení při pokusu o ilegální přechod hranice apod. Posuzování každého jednotlivého případu je přitom ryze specifické a nelze jej obecně paušalizovat. Stanovený předpoklad musí být současně odůvodněn obavou z následku, a to buď ve formě vyhnutí se trestu, kdy podle trestní sazby hrozí vysoký trest, nelze-li ihned zjistit totožnost obviněného proto, že nemá osobní doklady, jeho totožnost nelze hodnověrně prokázat, uvádí o své totožnosti smyšlené údaje apod. nebo nemá stálé bydliště (např. bezdomovec), dlouhodobě se nezdržuje v místě trvalého bydliště, nebo místo trvalého pobytu bez ohlašovací povinnosti často mění.

Počátek vazby a rozhodování příslušných orgánů je zakotveno v trestním řádu, kde „trestní řád rozlišuje čtyři druhy zadržení: 1. zadržení obviněného policejním orgánem (§ 75 tr. řádu), 2. zadržení osoby podezřelé policejním orgánem (§ 76 odst. 1 tr. řádu), 3. omezení osobní svobody osoby přistižené při spáchání trestného činu (§ 76 odst. 2), 4. zadržení osoby přistižené při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté ve

---

72) Šámal, P., Růžička, M., Novotný, F., Doucha, J., *Přípravné řízení trestní* 1. vydání, Praha C. H. Beck 1997 224 s

73) I ÚS 334/1996

zkráceném přípravném řízení (§ 179a a násl. tr. řádu).⁷⁴

1. Zadržení obviněného policejním orgánem

Policejní orgán zadrží obviněného, je-li zde dán některý z důvodů vazby, jež jsou uvedeny v § 67 tr. řádu a jestliže pro neodkladnost věci nelze rozhodnutí o vazbě opatřit předem. Takové zadržení je policejní orgán povinen bezodkladně ohlásit státnímu zástupci a předat mu opis protokolu o zadržení obviněného. Státní zástupce poté může zadrženou osobu buď propustit na svobodu nebo ji do 48 hodin předat s návrhem na vzetí do vazby soudu.

2. Zadržení osoby podezřelé policejním orgánem

V naléhavých případech, kdy proti podezřelé osobě doposud nebylo zahájeno trestní stíhání a je-li dán některý z důvodů vazby, může policejní orgán takovou osobu zadržet, leč pouze s předchozím souhlasem státního zástupce. Bez jeho souhlasu lze zadržení provést jen pokud věc nesnese odkladu a jeho souhlasu nelze předem dosáhnout, zejména tehdy, kdy je osoba přistižena při trestném činu nebo na útěku. Po tomto zadržení je policejní orgán povinen ihned poučit zadrženého o právu zvolit si obhájce a již v průběhu zadržení se s ním radit a dále žádat, aby obhájce byl přítomen již při výslechu, zadrženého vyslechnout a sepsat protokol o zadržení, označit místo, čas a bližší okolnosti zadržení jakožto i důvody zadržení. Nepropustí-li policejní orgán zadrženou osobu na svobodu, pokud by podezření z trestného činu bylo rozptýleno, předá protokol o jejím výslechu s vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání a další důkazní materiál státnímu zástupci tak, aby mohl popřípadě podat návrh na vzetí do vazby. Státní zástupce pak nemusí sám zadrženou osobu vyslechnout, rozhoduje zpravidla na základě protokolu policejního orgánu o výslechu a dalších podkladů. Možnosti opětovného výslechu dle § 77 odst. 1 tr. řádu využije státní zástupce zpravidla tehdy, jestliže má o důvodech vzneseného obvinění nebo o důvodech vazby pochybnosti. Neshledá-li následně státní zástupce důvody pro vzetí do vazby, nařídí, aby byla zadržená osoba propuštěna na svobodu, jinak podá ve lhůtě 48 od zadržení soudu návrh na vzetí do vazby. Soudce je povinen zadrženou osobu vyslechnout a do

---

74) Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha C. H. Beck, 2007, 306 s.

24 hodin od doručení návrhu buď rozhodne opatřením o jejím propuštění na svobodu nebo o jejím vzetí do vazby dle § 77 tr. řádu.

„Významná je otázka použitelnosti výpovědi podezřelé osoby v případě zahájení trestního stíhání, neboť v § 76 ani v jiných ustanoveních trestního řádu není obsažena žádná výslovná úprava. V literatuře i v praxi převládá názor, že výpověď podezřelé osoby, pořízená postupem podle § 76 odst. 3 je v řízení před soudem jako důkaz nepoužitelná, neboť je svým obsahem jen podaným vysvětlením podchyceným do úředního záznamu dle § 158 odst. 3 tr. řádu.“⁷⁵

3. Omezení osobní svobody osoby přistižené při spáchání trestného činu

Osobní svobodu osoby přistižené při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté smí omezit kdokoliv, je-li to nutné ke zjištění její totožnosti, zamezení jejího útěku či k zajištění důkazů. Je pak povinen takovou osobu předat policejnímu orgánu. Orgány činné v trestním řízení pak postupují obdobným způsobem, jako při zadržení podezřelého policejním orgánem. Smyslem tohoto institutu je zabránění zmaření účelu trestního řízení, kdy hrozí nebezpečí z prodlení.

4. Zadržení osoby přistižené při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté

Jestliže je osoba přistižená při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté, koná se proti ní tzv. zkrácené přípravné řízení, kde je v prvním stupni příslušný okresní soud. Jedná se o trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Nepropustí-li státní zástupce zadrženou podezřelou osobu po jejím předání na svobodu, předá ji do 48 hodin soudu spolu s návrhem na potrestání, jinak rozhodne o zahájení trestního stíhání a soudu předloží návrh na vzetí obviněného do vazby.

Jedním z možných typů zkráceného přípravného řízení je zkrácené přípravné řízení, jež je spojeno s dodáním zadržené podezřelé osoby soudu, a ve lhůtě do 48

---

75) Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha C. H. Beck, 2007, 308 s.

hodin od počátku zadržení jsou provedeny všechny potřebné procesní úkony, včetně sdělení obvinění, výslechu podezřelého, spis je předložen státnímu zástupci, který kromě návrhu na potrestání předá zadrženou podezřelou osobu soudu. „Jde o postup pro státního zástupce mimořádně pracný, bez zásadního efektu v řízení před soudem. Problém totiž nezřídka představuje navazující postup soudu. Z našich zkušeností plyne, že soud není zpravidla ochoten o věci konat neprodleně hlavní líčení. Možnost konání hlavního líčení je navíc omezena postojem obviněného, který nemá, v okamžiku jeho předání soudu, zachovánu lhůtu k přípravě na hlavní líčení a který musí žádat o konání hlavního líčení (§ 198 tr. řádu). Postup soudu se tedy omezuje na výslech obviněného , jsou-li pro to zákonné důvody, popř. v doručení trestního příkazu a v případě jeho neakceptování v nařízení hlavního líčení na pozdější termín. Pokud je možno vzít obviněného do vazby, tak na rozhodnutí o vazbě. Orgány přípravného řízení tedy v určitých případech během 48 hodin provedou celé předsoudní řízení a okamžitý efekt bývá ten, že soud například propustí obviněného ze zadržení a nařídí hlavní líčení, které bude konáno za 20 dní. Tomuto typu zkráceného přípravného řízení by prospělo, pokud by došlo ke změně právní úpravy tak, aby se legislativně hledala řešení, jak umožnit konat ihned po doručení návrhu na potrestání zjednodušené hlavní líčení, aby tedy jeho konání nebylo podmíněno stanoviskem obviněného a tedy jeho ochotou nechat se soudit a případně odsoudit prakticky ihned, nebo alespoň určit lhůtu, do které musí být hlavní líčení nejpozději konáno.“⁷⁶

„Postavení státního zástupce a jeho prestiž vychází v tradici kontinentálního systému práva z jeho postavení a úlohy v předsoudním stádiu trestního řízení. Z praktického uplatňování práva plyne, že čím více důkazů je zajištěno v předsoudním stádiu řízení, čím podrobněji je věc prověřena či vyšetřena, tím snáze je většinou možno dospět ke spravedlivým rozhodnutím v soudním stádiu trestního řízení.“⁷⁷ Proto je i v rámci rozhodování o vazbě nutné, aby státní zástupce při prošetřování věrohodnosti a zákonnosti všech důkazů, obstaraných policejním orgánem, předložil soudu tak kvalitní návrh na vzetí do vazby, aby z něj bylo nejlépe poznat a následně snadno vyhodnotit, proč je potřeba vzít obviněného do vazby. Není úkolem soudu činit v přípravném

---

76) JUDr. Miroslav Růžička, Ph.D., JUDr. Karel Šabata. *Státní zastupitelství* 2/2010, 11 s.

77) JUDr. Miroslav Růžička, Ph.D., JUDr. Karel Šabata. *Státní zastupitelství* 2/2010, 14 s.

řízení úkony, jež směřují k objasňování trestné činnosti. Provádění takovýchto úkonů je ve výlučné pravomoci policejních orgánů a státního zástupce, který může policejním orgánům udělovat potřebné pokyny. Kromě dalších zatím naznačených pravomocí, vykonává státní zástupce též dozor nad dodržováním předpisů v rámci výkonu vazby ve vztahu k zákonu č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Podle čl. 1. Sb. pokynů obecné povahy NSZ poř. Č. 14/2001 pověřený státní zástupce krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu se vazba nebo trest odnětí svobody vykonává, vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody. Předmětem dozoru je dodržování obecně závazných předpisů při výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Státní zástupce dbá zvláště na to, aby ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody nebyl nikdo držen nezákonně a ve vztahu k výkonu vazby státní zástupce zejména prověřuje:

a) dodržování právních předpisů o přijímání a umístování obviněných a při jejich přemísťování⁷⁸ včetně toho, zda osobní spisy obviněných obsahují stanovené podklady pro výkon vazby,

b) zda byl obviněný v zákonem stanovených případech neodkladně propuštěn z vazby, zda byly při tom dodrženy související právní povinnosti⁷⁹ a zda nejsou ve vazbě drženy osoby, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno. Dále je státní zástupce oprávněn k vydávání příkazů k prosazování zákonnosti ve výkonu vazby dle čl. 11 Sb. pokynů obecné povahy NSZ poř. Č. 14/2001. Příkaz k zachování předpisů platných pro výkon vazby nebo pro výkon trestu odnětí svobody státní zástupce vydá, zjistí-li:

a) trvalý porušování předpisů pro výkon vazby nebo pro výkon trestu odnětí svobody, b) porušení předpisů pro výkon vazby nebo pro výkon trestu odnětí svobody, které se již v konkrétním případě skončilo, je však z povahy věci zřejmá možnost jeho opakování.

Příkaz se vydává zpravidla písemně. Vždy v něm musí být citováno zákonné ustanovení, podle kterého je vydán a musí být vydán písemně (vzor příkazu je uveden v příloze č. 1).

Zjistí-li státní zástupce, že určitá osoba je ve vazbě v rozporu s příslušným rozhodnutím orgánu činného v trestním řízení nebo bez takového rozhodnutí či je

78) § 5 až 8 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

79) § 10 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

držena ve výkonu trestu odnětí svobody nezákonně, nařídí, aby byla ihned propuštěna a přitom dbá, aby vězeňská služba splnila vůči takové osobě povinnosti související s propuštěním z vazby nebo výkonu trestu. K výkonu dozoru státních zástupců nad zachováváním zákonnosti v místech, kde se vykonává vazba se vyjádřil ústavní soud v nálezu sp. zn. IV. 157/2003. Tento nálezn vychází z toho, že v konkrétní věci, v níž bylo nejprve Městským soudem v Praze postupováno tak, že poprvé bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby dle § 71 odst. 5 tr. ř., poté o žádosti o propuštění z vazby na svobodu a posléze o dalším trvání vazby podle § 71 odst. 6 tr. ř. ve spojení s § 71 odst. 4 tr. ř., tedy že při ponechání obviněného ve vazbě až po podání obžaloby je nutno postupovat způsobem předpokládaným v § 71 odst. 4, tak, že pokud státní zástupce rozhodne obviněného ve vazbě ponechat, je povinen do tří měsíců od právní moci takového rozhodnutí znovu rozhodnout o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, nebo zda se propouští na svobodu s odkazem na předchozí rozhodnutí o žádosti obviněného o propuštění na svobodu, kdy Ústavní soud shledal postup Městského soudu v Praze v rozporu s čl. 8 odst. 2 a 5 Listiny základních práv a svobod. Tento závěr odůvodnil zejména tím, že obviněný byl ve výkonu vazby držen bez právního důvodu. Ponechání obviněného (resp. obžalovaného) ve vazbě při prodlužování vazby je pro další trvání vazby podmíněno již zpřísněnými podmínkami na další detenci vazebně stíhané osoby.

Soud, jenž rozhoduje o vazbě je v jiné pozici, nežli soud, rozhodující o vině a trestu, neboť nemá možnost vrátit věc státnímu zástupci k došetření, ani jednání přerušit, odročit, nebo nařídít provedení nových důkazů apod. Státní zástupce odevzdá zadrženou osobu ve lhůtě 48 hodin spolu s návrhem na vzetí do vazby a s připojeným důkazním materiálem soudci. „Soudce je pak povinen vyslechnout zadrženou osobu a do 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce rozhodnout o jejím propuštění na svobodu, nebo rozhodnout, že ji bere do vazby. Překročení lhůty 24 hodin je vždy důvodem rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu (§ 77 odst. 2).

Při uplatňování vazby je třeba dbát zásady přiměřenosti a zdrženlivosti, tzn., že vždy by mělo být užito opatření, které nejlépe povede k dosažení účelu trestního řízení, avšak zároveň nebude nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod osoby, vůči níž je uplatňováno, a bude šetřena její osobnost v mezích daných povahou příslušného

omezení. Tato zásada není v platném trestním řádu vyjádřena výslovně, je však dovozována z ustanovení § 2 odst. 1 a z § 2 odst. 4 věta první za středníkem. Vzhledem ke krátkosti 24 hodinového intervalu pro rozhodnutí o vazbě je přezkoumání důvodů vazby velmi nesnadné.⁸⁰

4.6. Návrh na vzetí do vazby

Návrh na vzetí do vazby je ve výlučné kompetenci právě jen příslušného státního zástupce, který v dané věci podle mého názoru má zejména v první řadě prověřit postup policejního orgánu, jestli jím popsaný skutek v protokolu postačuje k rozhodnutí, zdali příslušný návrh opravdu k soudu podat. Pokud se státní zástupce rozhodne, že návrh podá, popíše v něm zejména skutek, vylíčí rozhodné skutečnosti a zkoumá, zda důvody vazby včetně odůvodněnosti podezření z trestné činnosti jsou podloženy konkrétními skutečnostmi. Rovněž státní zástupce při posuzování podmínek k návrhu zváží i omezení týkající se méně závažných trestných činů, popřípadě důvody, jež by v případě, že by obviněný již byl ve vazbě, vedly k jeho propuštění na svobodu, stejně tak i důvody vazby, které užití těchto omezení vylučují, zda s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Jelikož se domnívám, že náležitosti takového návrhu jsou ve zkoumaném institutu velmi podstatné, obstaral jsem si proto příslušný pokyn obecné povahy NSZ. V čl. 32 Sb. pokynů obecné povahy NSZ, č. 8/2009 jsou popsány náležitosti návrhu a účast státního zástupce při rozhodování soudu, jenž by se daly ve stručnosti charakterizovat takto: Návrh na vzetí do vazby obsahuje zejména:

„a) osobní údaje obviněného (u osob bez jakýchkoliv dokladů a u cizinců nebo osob bez státní příslušnosti bez dokladů lze totožnost obviněného prokázat postupem podle zvláštního zákona,⁸¹

b) stručný popis skutkových zjištění včetně důvodů zadržení,

c) trestný čin, pro který je obviněný stíhán,

d) zdůvodnění, které konkrétní skutečnosti představují důvody vazby,

---

80) Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha C. H. Beck, 2007, 310 s.

81) § 63 odst. 4 a 5 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

- e) důvody vazby uvedené jejich zákonným pojmenováním včetně číselného označení ,
- f) stručné zhodnocení provedených důkazů, z něhož vyplývá, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který je zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že trestný čin spáchal obviněný, a jaké skutečnosti odůvodňují důvody vazby uvedené v návrhu,
- g) zdůvodnění, proč s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením,
- h) dobu zadržení s uvedením dne a hodiny a ustanovení trestního řádu, podle něhož k zadržení došlo; je třeba započítat i dobu omezení osobní svobody podle zvláštních zákonů⁸², došlo-li k němu v souvislosti s trestním řízením,
- i) má-li obviněný obhájce, jméno a sídlo obhájce,
- j) osobní údaje spoluobviněných, kteří se již nacházejí ve vazbě,⁸³
- k) upozornění, že je požadována účast obhájce v při výslechu před soudem,⁸⁴
- l) další důležité skutečnosti týkající se osoby obviněného, průběhu zadržení a případné vazby, zejména okolnosti pro zabezpečení řádné ostrahy obviněného.

Je-li třeba účasti obviněného u vyšetřovacích úkonů po podání návrhu na vzetí do vazby, uvede státní zástupce v návrhu tohoto skutečnost s uvedením místa a času předpokládaného úkonu. Státní zástupce v návrhu na vzetí do vazby navrhne soudu, aby v příkazu na vzetí do vazby vyznačil důležité okolnosti pro umístění obviněného ve vazbě, jména spoluobviněných, kteří již jsou ve vazbě včetně potřeby je umístit do různých věznic, upozornění na možnost sebevraždy, útěku, násilí, na to, zda obviněný může být zařazen do práce, a nebyl měněn jeho vzhled.

Státní zástupce se zpravidla výslechu obviněného před soudem⁸⁵ zúčastní.⁸⁶

4.7. Rozhodnutí o vazbě

Do vazby lze vzít pouze takovou osobu, proti níž je zahájeno trestní stíhání, neboli

82) § 26 odst. 1 písm. a) až f), § 27 odst. 1, § 61 odst. 5, § 63 odst. 3 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 11 odst. 6a 8, § 12 odst. 3 a 6, § 13 odst. 1 zák. č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s § 2 zák. č. 124/1992 Sb. § 30 odst. 9, § 31 odst. 3, 4 a § 32 odst. 1 zák. č. 13/1993 Sb., celního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

83) § 70a odst. 1 písm. g) tr. ř.

84) § 77 odst. 2 věta druhá tr. ř.

85) § 77 odst. 2 tr. ř.

86) Nejvyšší státní zastupitelství, 1 Sl 909/2009, *Sbírka pokynů obecné povahy*, poř. č. 8/2009

obviněného (§ 68 odst. 1 tr. řádu). Rozhodnutí o vazbě tedy nepřichází v úvahu dříve, nežli policejní orgán (v případech stanovených v § 161 odst. 3 státní zástupce) rozhodne o zahájení trestního stíhání proti obviněnému (§ 160 odst. 1) a jeho opis obviněnému doručí (§ 160 odst. 2). Případná stížnost obviněného proti tomuto usnesení (§ 160 odst. 7) však nemá odkladný účinek (§ 141 odst. 4 ve spojení s § 160 odst. 7). Mimo rozhodnutí o vzetí do vazby (§ 68, 69, 77) jsou rozhodnutími o vazbě i usnesení učiněná podle § 71 odst. 2 až 5 (trvání vazby), usnesení o náhradě vazby mírnějším opatřením (§ 73 a § 73a). Rozhodnout lze v kterékoli fázi trestního stíhání (§ 12 odst. 10), výjimečně i po právní moci meritorního rozhodnutí (např. v obnově - § 282 odst. 2)⁸⁷, A O vazbě nelze rozhodnout ve zkráceném přípravném řízení, neboť trestní stíhání se zahajuje až tehdy, když je návrh státního zástupce na potrestání doručen soudu (§ 341b odst. 1).

Rozhodnutí o vzetí do vazby

O vazbě rozhoduje soud, v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. V přípravném řízení rozhoduje o vzetí do vazby soudce pouze na návrh státního zástupce. V řízení před soudem rozhoduje o vazbě senát s výjimkou uvedenou v § 69 odst. 5, kdy i v řízení před soudem rozhoduje soudce o vazbě zatčeného obviněného. V řízení před soudem o propuštění z vazby může rozhodnout předseda senátu, pokud s propuštěním státní zástupce souhlasí. Ve věcech, v nichž rozhoduje samosoudce (§ 314a, § 314b odst. 2) rozhoduje o vazbě on. Soudce rozhodující v přípravném řízení o vzetí obviněného do vazby nemůže na rozdíl od rozhodování o vině vycházet z hodnocení všech relevantních a procesně použitelných důkazů, ale pouze z obav ohledně naplnění jednotlivých vazebních důvodů podle § 67 písm. a), b), c) tr.ř. Vztít do vazby lze toliko osobu, které bylo sděleno obvinění (§ 160 tr. řádu).

Rozhodnutí o prodloužení vazby

V přípravném řízení rozhoduje státní zástupce ve stanovených časových intervalech o tom, zda se obviněný nadále ve vazbě ponechává. Pokud doba trvání vazby dosáhne

---

87) Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008 253 s. A – Hubálková, E. *Stručná rukověť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech*. Zvláštní číslo bulletinu advokacie, říjen 2000

tří měsíců, musí do pěti pracovních dnů po uplynutí této lhůty rozhodnout, zda se obviněný i nadále ve vazbě ponechává, nebo zda se z vazby propouští na svobodu. Rozhodne-li se státní zástupce, že se obviněný ve vazbě ponechá, je povinen do dalších tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí znovu rozhodnout, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se propouští na svobodu. Pro ponechání obviněné osoby ve vazbě existují však již zprísňené podmínky. Ponechat lze, pokud nebylo možno pro obtížnost nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě ukončit a propuštěním obviněné osoby na svobodu by reálně hrozilo, že bude zmařeno, nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Pokud tyto kumulativní podmínky nejsou splněny, další ponechání obviněného ve vazbě není přípustné.

„Náležitosti rozhodnutí

Rozhodnutí o vazbě má vždy formu usnesení. Usnesení, jímž se obviněný bere do vazby, musí obsahovat kromě výroku o vzetí do vazby s poukazem na některý z důvodů vazby podle § 67, odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Trestní řád výslovně zdůrazňuje, že každé rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno též skutkovými okolnostmi (§ 68 odst. 1). Toto ustanovení navazuje na návětí § 67, vyžadující při rozhodování o vzetí do vazby zjištění konkrétních skutečností, z nichž vyplývá důvodná obava, která vazbu odůvodňuje. Pakliže odůvodnění neobsahuje konkrétní skutečnosti, takové rozhodnutí je třeba považovat za stojící v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny i čl. I. Ústavy.⁸⁸

§ 68 trestního řádu – Rozhodnutí o vazbě

(1) Vzít do vazby lze toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno též skutkovými okolnostmi. O vzetí do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.

(2) Vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.

---

88) Cisařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 253, 254 s.

(3) Omezení uvedená v odstavci dvě se neužijí, jestliže obviněný

a) uprchl nebo se skrýval,

b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,

c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,

d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo

e) pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán

Po novele tr. ř. zákonem č. 166/1998 Sb. s účinností od 1. ledna 1999 se může vzít do vazby jen tehdy, pokud je některý z důvodů vazby podle § 67 tr.ř. a současně zjištěné skutečnosti nasvědčují závěru, že skutek, pro který bylo sděleno obvinění byl spáchán, má všechny znaky trestného činu i jsou zřejmé důvody k podezření, že trestný čin spáchal obviněný. „Novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb. k tomu ještě doplnila povinnost zkoumat, zda s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Jde-li o obviněného poslance nebo senátora Parlamentu, je třeba navíc souhlasu předsedy komory a na první následující schůzi i celé komory parlamentu, u soudce Ústavního soudu pak souhlasu předsedy Senátu, resp. Senátu. Prezidenta republiky nelze zadržet ani trestně stíhat a tedy ani vzít do vazby. Jde-li o soudce obviněného pro trestný čin spáchaný při výkonu soudcovské funkce nebo v souvislosti s jejím výkonem, je třeba navíc souhlasu prezidenta republiky.“⁸⁹

Ze zákona tedy přímo vyplývá povinnost příslušného státního zástupce a příslušného soudce důsledně vyhodnotit veškerá rozhodnutí a zejména odůvodnit, proč je nutno rozhodnout o vzetí do vazby, proč je potřeba rozhodnout o jejím prodloužení nebo v konkrétních případech, proč s ohledem na osobu obviněného a další skutečnosti rozhodnout o nahrazení vazby mírnějším opatřením. „Pakliže odůvodnění neobsahuje konkrétní skutečnosti, takové rozhodnutí je třeba považovat za stojící v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny i čl. I. Ústavy. Pouhé domněnky a obavy pro uvalení vazby nepostačují (viz nálezy ÚS sp. zn. III. ÚS 188/1999, ÚS poř. Č. 156 ve sv. 16 Sb. nálezů a usnesení

---

89) Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, F. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha C. H. Beck 2002. 372 s.

ÚS ČR).⁹⁰ V judikatuře Ústavního soudu je ve vztahu k rozhodování o vazbě nutno dbát zejména na zásadu aplikační přednosti mezinárodních smluv podle čl. 10 Ústavy, kdy Ústavní soud v nálezu č. IV. ÚS 247/05 judikoval, že „soudce obecného soudu je podle článku 95 odst. 1 Ústavy vázán nejen zákonem (trestním řádem), ale i přímo aplikovatelnou mezinárodní smlouvou (zde Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod). V případě kolize těchto pramenů musí soudce uplatnit pravidlo aplikační přednosti mezinárodní smlouvy, zakotvené v čl. 10 Ústavy a do doby přijetí nové právní úpravy dotvořit zákon tak, aby konvenoval mezinárodním závazkům České republiky“⁹¹

V dalším nálezu se Ústavní soud vyjádřil k rozhodování orgánů činných v trestním řízení v případě následného naplnění dalších vazebních důvodů tak že: „pouze konstatování soudu o naplnění vazebního důvodu podle § 67 tr. ř. výrokovou částí rozhodnutí má způsobilost zakládat právní následky a nabývat právní moci. Právní relevance stran naplnění dalšího vazebního důvodu přichází tedy ve stížnostním řízení v úvahu pouze tam, kde krajský soud zruší usnesení okresního soudu a sám ve výroku konstatuje, že se stěžovatel bere do vazby též z dalšího důvodu podle § 67 tr. ř. Státnímu zástupci přísluší podle § 71 odst. 3 tr. ř. pouze zkoumat, zda důvody vazby trvají, není oprávněn zkoumat existenci jiného vazebního důvodu a fortiori (tím spíše) o něm rozhodnout ve výrokové části svého rozhodnutí. V opačném případě by rozhodnutí státního zástupce v sobě materiálně obsahovalo rozhodnutí o vzetí do vazby, k jehož vydání není oprávněn. (Z odůvodnění: VSZ Pha ponechal obviněného ve vazbě podle § 71 odst. 3 tr. ř. z důvodu § 67 písm. a), c), tr. ř., přičemž pro první z důvodů nebyl do vazby vzat a VS Pha zamítl stížnost obviněného, aniž by ve stížnostním napravil pochybení SZ).“⁹²

V nálezu sp. zn. IV ÚS 57/1999 Ústavní soud zdůraznil, že „rozhodnutí o vazbě osoby odpykávající si trest odnětí svobody, k níž má dojít teprve v budoucnu, je evidentně protiústavní. Má-li být tato osoba vzata do vazby, může se tak stát jedině za podmínek ust. § 75 (po zadržení) a § 77 tr. ř. (po výsledku zadržené osoby).“⁹³

90) Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 253, 254 s.

91) IV. ÚS 247/05

92) II. ÚS 919/07

93) IV. ÚS 57/1999

Povinnost soudu držet se při posuzování a rozhodování o návrhu na vzetí obviněného do vazby jeho obsahem, je obsahem dalšího nálezu, kde je stanoveno, že: „soud při rozhodování o vzetí obviněného do vazby není oprávněn jakkoli upravovat popis skutku, pro nějž je obviněný stíhán. V takovém případě musí soud vycházet z popisu skutku, jak je uveden v usnesení o zahájení trestního stíhání. Jiný postup by byl v rozporu se základními zásadami tr. ř. Státní zástupce jako orgán veřejné žaloby je povinen přispívat k důvodnosti trestního stíhání a tedy vést policejní orgán k nápravě. Šlo o situaci, kdy byl v usnesení o zahájení trestního stíhání skutek popsán bez úmyslného zavinění, ačkoli šlo o úmyslný trestný čin. Pro toto pochybení nemohlo dojít k řádnému zahájení trestního stíhání a nemůže tak existovat podklad pro rozhodnutí o vzetí do vazby.“⁹⁴

Ústavní soud také zdůraznil, že „obviněného nelze vzít do vazby, byť by existoval některý z vazebních důvodů, pokud se v téže věci již nacházel ve vazbě a celková doba původní vazby již přesáhla maximální možnou délku stanovenou v § 71/8 tr. ř. Pro stanovení celkové doby je rozhodná právní kvalifikace činu, která přichází v úvahu v době, kdy soud o vazbě rozhoduje.“⁹⁵

5. Rozhodnutí o vazbě – druhy rozhodnutí

„Trestní řád neobsahuje výslovné ustanovení o tom, která rozhodnutí jsou rozhodnutím o vazbě. Ustanovení § 68 tr. ř. je sice nazvané „Rozhodnutí o vazbě“, ale upravuje jen podmínky pro vzetí do vazby a další případy se tím nevyčerpávají. Za rozhodnutí o vazbě se proto považuje rozhodnutí, kterým se:

- obviněný bere do vazby (podle § 68 tr.ř., a to i ve spojení s § 69 odst. 5, s § 77 odst. 2, s § 275 odst. 3, § 282 odst. 2, a § 287 tr. ř.)
- obviněný propouští z vazby na svobodu (§ 72 odst. 1, 2, § 192 tr. ř.)
- žádost obviněného o propuštění na svobodu se zamítá (§ 72 odst. 2 tr. ř.)
- obviněný vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, peněžité záruky nebo slibu ponechává na svobodě (§ 73 odst. 1 písm. a), b), § 73a odst. 1 tr. ř.)

---

94) IV. ÚS 93/04

95) R 16/2003

- obviněný bere do vazby a nabídka záruky, peněžité záruky nebo slib se nepřijímá (§ 68, § 73 odst. 1 písm. a), b), § 73a odst. 1 tr.ř)
- obviněný vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, peněžité záruky nebo slibu propouští z vazby na svobodu (§ 73 odst. 1 písm. a), b), § 73aa odst. 1 tr. ř.)
- rozhodlo, že peněžítá záruka připadá státu (§ 73a odst. 3 tr. ř.)
- rozhodlo, že se peněžítá záruka zrušuje nebo že trvá do dne, kdy odsouzený nastoupí výkon trestu odnětí svobody nebo zaplatí peněžítý trest (§ 73a odst. 4 tr. ř.)
- rozhodlo o prodloužení vazby nebo o zamítnutí návrhu na prodloužení vazby (§ 71 odst. 2, 3 tr. ř.)
- rozhodlo o ponechání obviněného i nadále ve vazbě (§ 192, § 314c odst. 3 tr. ř.)
- rozhodlo (pozitivně nebo negativně) o omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody (§ 74a odst. 1 tr. ř.)⁹⁶

I novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. taktéž pojímá rozhodnutí o vazbě širěji. Jsou to zejména rozhodnutí soudu (soudce), že se obviněný bere do vazby dle ust. § 68 odst. 1 tr. ř. Dále jimi mohou být rozhodnutí soudu (soudce) o tom, že se obviněný ponechává na svobodě vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, slibu, nahrazení vazby dohledem probačního úředníka anebo přijetí peněžité záruky. Dalším rozhodnutím soudu (soudce) je rozhodnutí, kdy obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Státní zástupce rozhoduje o tom, že se obviněný i nadále ve vazbě ponechává, resp. o dalším trvání vazby dle ust. § 71 odst. 3 a 4 tr. řádu, soud rozhoduje taktéž o dalším trvání vazby dle ust. § 71 odst. 5, 6 a 7 tr. řádu. Dále státní zástupce rozhoduje o propuštění obviněného z vazby na svobodu při postupu dle § 71 odst. 3 nebo 4 tr. ř. když soud ohledně propuštění obviněného na svobodu rozhoduje v mezích ust. § 71 odst. 5 až 7 tr. ř. Dalším rozhodnutím, která státní zástupce činí, jsou rozhodnutí o změně vazebních důvodů dle § 72 odst. 1 věty první tr. ř. a to tehdy, kdy některý důvod vazby odpadl a žádný nový nevznikl. Soud takté rozhoduje o změně důvodů vazby a to tehdy, pokud vznikl další důvod vazby nebo některý důvod vazby odpadl a jiný nově vznikl. Dalším podstatným rozhodnutím jsou rozhodnutí státního zástupce nebo soudu, jímž se vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, slibu, nahrazení vazby dohledem probačního

---

96) Šámal, P., Hrachovec, P., Sovák, Z., Půry, F. *Trestní řízení před soudem prvního stupně*. Praha C. H. Beck 1996. 70, 71 s.

úředníka anebo přijetím peněžitě záruky obviněný propouští z vazby na svobodu dle ust. § 73 odst. 1, § 73a odst. 1 a 2 písm. a) tr.ř., kdy tato rozhodnutí mohou být vydána samostatně. Rozhodnout může státní zástupce i o nepřijetí peněžitě záruky, pokud by kupříkladu byla podána jinou osobou, nežli obviněným. Soud činí rozhodnutí, jímž se žádost obviněného o propuštění na svobodu zamítá, když zároveň nebyla přijata nabídka některého z výše uvedených mírnějších opatření, která vazbu nahrazují.

V přípravném řízení není soudce oprávněn vzít do vazby obviněného bez návrhu státního zástupce, přičemž takový návrh může být státním zástupcem podán zejména ohledně osoby, která byla jako obviněná nebo podezřelá zadržena. Nenařídí-li státní zástupce propuštění zadržené osoby na svobodu, je povinen odevzdat ji ve lhůtě 48 hodin od zadržení soudu s návrhem na vzetí do vazby. Z čl. 8 odst. 3 poslední věty a odst. 4 poslední věty LZPS vyplývá povinnost soudce rozhodnout o vzetí či nevzetí obviněného do vazby ve lhůtě 24 hodin od doby, kdy mu byl spolu s návrhem státního zástupce dodán.

Od roku 1956 nezná náš trestní proces tzv. obligatorní vazbu, neboli případy, kdy musel být obviněný vzat do vazby i když je stíhán např. pro vraždu, leč zná již jen tzv. vazbu fakultativní, tedy že pro vzetí do vazby musí obviněný svým jednáním naplnit některý z předpokladů, jimiž pro orgány činné v trestním řízení jsou některé z důvodných obav, uvedené v § 67 tr. řádu. Ke zrušení obligatorní vazby došlo v tomto roce na celostátní konferenci KSČ.

Ve svých nálezech se Ústavní soud vyjádřil i k případům, kdy obviněného nelze vzít do vazby a analogicky po takovém zjištění z vazby obviněného propustit neboť konstatoval, že „vazba nepřichází v úvahu ze zdravotních důvodů jen tehdy, je-li stav obviněného takový, že odpadají obavy, že by mohl jednat tak, jak to předpokládá ust. § 67 písm. a), b), c), tr. ř. (např. je-li trvale upoutána lůžku a nemůže komunikovat).“⁹⁷ Dalším z nich naproti tomu je náleží, kde Ústavní soud řekl, že „zdravotní stav obviněného, pokud nemá přímo vliv na existenci vazebních důvodů, není hlediskem, ke kterému soud při rozhodování o vazbě přihlíží.“⁹⁸

---

97) R 18/2001

98) R 16/91

4.8. Přezkoumávání důvodů vazby

Přezkoumávání důvodů vazby se vztahuje na celé trestní stíhání od jeho zahájení až po rozhodnutí ve věci samé, přičemž je dána obecná povinnost všech orgánů činných v trestním řízení tyto důvody přezkoumávat průběžně, zda ještě trvají anebo se již změnilo (§ 72 odst. 1). Takovou povinnost tedy má i policejní orgán, pokud zjistí, že důvody vazby se změnilo anebo již pominuly a je proto potřeba, aby podal dozorcímu státnímu zástupci příslušný návrh, leč státní zástupce se ním samozřejmě ztotožnit nemusí a v případě, kdy má za to, že pro řádné rozhodnutí je potřeba požadovat na policejním orgánu jeho doplnění, si jej od policejního orgánu vyžádá.

Přezkoumání důvodů vazby soudem v přípravném řízení je upraven v § 72 odst. 1 tr.ř. větě poslední, kdy se vztahuje toliko na přezkoumání v řízení o stížnosti proti rozhodnutí, kterým státní zástupce rozhodl o propuštění z vazby dle § 146a odst. 1 písm. a). tr. ř., přezkoumání okolností případu, týkající se vyšetřování, náleží policejnímu orgánu a státnímu zástupci.

Povinnost při průběžném přezkoumávání vazby se týká jak jejího trvání, tak i případné změny vazebního důvodu. Pokud některý vazební důvod, pominul, ale jiný nadále trvá, je třeba rozhodnout neprodleně o změně důvodů vazby. Stejně je třeba rozhodovat o tom, že některý důvod nově vznikl. „Obviněný musí být ihned propuštěn na svobodu, jestliže pomine důvod vazby a též tehdy, je-li zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 (§ 72 odst. 2). Jde ovšem o závěr předběžný a není vyloučeno, že v pozdější fázi řízení na základě nových skutečností může být nepodmíněný trest odnětí svobody uložen. K povinnému přezkoumávání důvodů vazby dochází i v zákonem stanovených propadných lhůtách podle § 71 odst. 3 až 6. Propuštěn z vazby musí být obviněný též po uplynutí celkové nejvýše přípustné délky vazby (ve smyslu § 71 odst. 8) a v rámci této odstupňované délky též po uplynutí jedné třetiny v přípravném řízení a dvou třetin v řízení před soudem (§ 71 odst. 9).“⁹⁹

---

99) Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4 aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha, a.s. 2006. 266 s.

Zároveň platí, že obviněný má právo kdykoliv požádat o propuštění na svobodu a o takové žádosti soud musí rozhodnout do pěti pracovních dnů. Pokud obviněný žádá opakovaně, pak lze takto žádat až po uplynutí dalších 14 dnů od právní moci původního rozhodnutí. Právo stížnosti do takového usnesení má obviněný a státní zástupce. Státní zástupce taktéž může rozhodnout o propuštění obviněného z vazby dle § 73b odst. 3 tr. ř. i bez žádosti. Dále může rozhodnout o propuštění obviněného z vazby za současného nahrazení zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka a peněžitou zárukou. Pokud státní zástupce žádosti nevyhoví, je povinen ji do pěti pracovních dnů předložit soudu. Pokud o propuštění z vazby rozhoduje soud, zaujímá k tomu judikatura postoj tak, že zejména musí být před rozhodnutím soudu nebo soudce obviněný vyslechnut. Čl. 5 odst. 4 EÚLP umožňuje tomu, kdo byl zbaven svobody zatčením, nebo jiným způsobem, podat návrh na řízení, kde by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a o případném propuštění. K této otázce zaujal postoj také ÚS svým průlomovým judikátem sp. Zn I. ÚS 573/02 kde uvedl: „Právo obviněného být slyšen v kontradiktorním řízení, v němž je přezkoumávána zákonnost dalšího trvání vazby, patří mezi základní institucionální záruky spravedlnosti řízení o pokračování či skončení omezení osobní svobody. Pokud v takovém řízení není umožněno slyšení obviněného, dochází v případě následného pokračování vazby k ústavně nepřijatelnému omezení svobody. V dalším nálezu ÚS č. II. ÚS 692/06 posuzoval, zda došlo k zásahům do ústavně zaručených práv stěžovatele, který namítal absenci jeho osobního slyšení při rozhodování soudu o jeho stížnosti proti usnesení státního zástupce, kterým bylo rozhodnuto o dalším ponechání stěžovatele ve vazbě. „Při určitém extenzivním výkladu lze (s určitými výhradami vyplývajícími z odůvodnění dalších nálezů ÚS) snad připustit, že předchozí výsledek není obligatorní pouze v řízení o vzetí obviněného do vazby, ale také u přezkumného soudního řízení o stížnosti do rozhodnutí státního zástupce o ponechání obviněného ve vazbě dle § 71 odst. 3, 4 tr. ř. a především v řízení o žádosti o propuštění z vazby v přípravném řízení, již státní zástupce nevyhověl. V tomto směru jde o to, aby postup státního zástupce přezkoumal nezávislý soudní orgán“

100

Ústavní soud na závěr rozhodl, že s přihlédnutím k čl. 5 odst. 4 EÚLP je nutné slyšení obviněného soudem před tím, než je rozhodováno o jeho stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby.

---

100) Pelešková, I.: Diplomová práce. *Vazba v trestním řízení. Západočeská univerzita v Plzni, fakulta právnická.* 2007/2008. 43 s.

4.9. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

„Proti rozhodnutí o vazbě je přípustná stížnost. Trestní řád uvádí rozhodnutí, která lze takto napadnout taxativně v § 74 odst. 1 odkazem na § 68, § 69, § 71, odst. 2 až 5, § 72, § 73, §73a. Přípustná je i stížnost proti usnesení o vzetí do vazby odvolacím soudem – odvolací soud, přebírá zde úlohu orgánu prvního stupně (nález Ústavního soudu ČR z 22. 10. 1998 sp. zn. III. ÚS 162/1998, uveř. pod č. 129 ve sv. 12 Sb. nál. a usn. ÚS ČR). Usnesení o propuštění zadržené osoby na svobodu podle § 77 odst. 2 není podle stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR (srov. Rozh. Č. 39/1998 Sb. rozh. tr.) rozhodnutím o vazbě a proti němu není přípustná stížnost.“¹⁰¹

Odkladný účinek již nemá ve smyslu nálezu Ústavního soudu z 20.4. 2010, Pl. ÚS č.6/10 stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby. Plénum ÚS rozhodovalo o zmíněném ustanovení § 74 odst. 2 věty druhé části za středníkem tr. ř. ve smyslu, tak že obviněný bude vždy po vyhlášení zprošťujícího rozsudku neprodleně propuštěn na svobodu. Stížnost státního zástupce proti propuštění obviněného z vazby nadále nemá odkladný účinek. Podstatou této ústavní stížnosti byly pochybnosti stěžovatele o tom, že když byl nad ním vynesena zprošťující rozsudek a bylo rozhodnuto o jeho propuštění z vazby soudem nalézacím, rozhodl stížnostní soud o stížnosti státního zástupce, který zároveň podal i odvolání do zprošťujícího rozsudku, o ponechání stěžovatele ve vazbě. Takový postup je podle stěžovatele v rozporu s čl. 5 odst. 3 EÚLP (v interpretaci na rozhodnutí Wemhoff v SRN). Senát Ústavního soudu nepovažoval za ústavně konformní část za středníkem věty druhé ust. § 74 odst. 2 tr. ř., neboť odporuje požadavku na přiměřenost omezení osobní svobody vazbou, neboť nerespektuje požadavek na prokázání přítomnosti zesílených důvodů pro další omezení osobní svobody vazbou.

Z relevantních ustanovení EÚLP vyplývá, že musí být maximálně šetřeno práv a svobod jednotlivce, neboť bagatelizací účelu a způsobu vedení trestního řízení může dojít k neodůvodněným a nepřiměřeným zásahům do soukromé sféry jednotlivce (srov. nález ÚS sp. Zn II. ÚS 1975/08. Z pohledu ústavněprávního je významné zejména hledisko, do jaké míry může veřejný zájem , vymezený v trestním zákoně účelem

101) Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 254 s.

trestu, omezit základní lidská práva v průběhu trestního řízení. Závazný postoj k této problematice zaujal ESLP v rozhodnutí Wemhoff proti Německu ze dne 27. 6. 1968, podle něhož vazba končí s ohledem na čl. 5 odst. 3 Úmluvy dnem, kdy je rozhodnuto o obžalobě, byť jen soudem prvního stupně. Tento právní názor ESLP potvrdil ve svém rozhodnutí Labita versus Itálie ze dne 6. 4. 2000, v němž řekl, že konec vazby je den, kdy je rozhodnuto o odůvodněnosti obžaloby, i když toliko v první instanci. Z těchto rozhodnutí jasně plyne, že zadržování osoby poté, co byla obžaloby zproštěna již nemůže být pokryto výjimkou připuštěnou čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy. I když ESLP připustil, že určitá lhůta pro výkon rozhodnutí o propuštění na svobodu je často nevyhnutelná, avšak musí být zkrácena na minimum (Guilia Manzoni ze dne 1. 7. 1997). Důležité je dále to, že doba trvání vazby nemůže být prodloužena odkladným účinkem výkonem zprošťujícího rozsudku, protože podle čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP v takovém případě důvod pro zbavení osobní svobody skončil.

V rámci inspirace zahraniční právní úpravou popsaná judikatura našla odezvu ve Slovenské republice, kdy Slovensko přijalo rozsáhlou novelu trestního řádu, která měla zajistit respekt k základním právům jednotlivců a do tamního tr. řádu byla kompletně implementována právě judikatura ve vztahu k čl. 5 odst. a, 3 a 4 EÚLP. Jednou ze základních věcí je i propuštění obviněného z vazby po osvobození soudem I. Stupně.

4.10. Trvání vazby

V § 71 odst. 1 je obsažena povinnost, vyřizovat vazební věci přednostně a s největším urychlením. Odstavec druhý říká, že vazba může trvat nezbytnou dobu, když odst. 8 stanovuje maximální přípustnou délku v závislosti na závažnosti případu

- a) 1 rok, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, kde je příslušný konat samosoudce
- b) 2 roky u trestných činů, kde v prvním stupni rozhoduje senát okresního nebo krajského soudu
- c) 3 roky u zvláště závažných zločinů nejde-li o případ uvedený v písm. d).
- d) 4 roky u zvláště závažného zločinů, za který zákon dovoluje uložit výjimečný trest.

V § 71 odst. 9 je stanoveno, že z dob uvedených v odst. 8 připadá jedna třetina na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem a že po uplynutí této doby je třeba obviněnou osobu hned propustit. Lhůta trvání vazby se počítá ode dne, kdy byla obviněná osoba zatčena nebo zadržena. Pokud k zatčení nebo zadržení obviněné osoby dopředu nedošlo, počítá se doba ode dne, kdy došlo na základě rozhodnutí o vazbě k omezení její osobní svobody.

„V přípravném řízení může být vyčerpána jedna třetina této doby, dvě třetiny pak v řízení před soudem. Jde-li například o věc, kdy maximální délka vazby je 3 roky a obviněný v přípravném řízení ve vazbě strávil 6 měsíců, nemůže již v řízení před soudem ve vazbě strávit dobu 2 let a 6 měsíců, ale pouze 2 let. Došlo-li k překvalifikování skutku a délka vazby již tím pádem přesáhla povolenou dobu, musí být obviněný propuštěn na svobodu do 15 dnů, kdy došlo k upozornění na změnu právní kvalifikace. Lhůta trvání vazby se počítá ode dne, kdy došlo k zatčení nebo zadržení obviněného, nebo ode dne, kdy došlo na základě rozhodnutí o vazbě k jinému omezení osobní svobody obviněného. Trestní řád upravuje také omezení v závislosti na druhu vazby => koluzní vazba (§ 67 písm. b) může trvat nejdéle 3 měsíce - výjimkou jsou případy, kdy se obviněný již dopustil maření vyšetřování. Toto má vést orgány k rychlejšímu vyšetřování věci, k tomu, aby včas zajistily všechny potřebné důkazy.“¹⁰²

4.10.1. Rozhodnutí o dalším trvání vazby v přípravném řízení

Přezkoumávání vazby se vztahuje nejen na přezkoumávání důvodů vazby, ale i na dobu jejího trvání (§ 71 tr. ř.). Jestliže doba trvání vazby v řízení přípravném dosáhne tří měsíců, rozhodne státní zástupce o tom, že obviněný se nadále ve vazbě ponechá do pěti pracovních dnů po uplynutí této doby, nebo zda se propouští na svobodu (§ 71 odst. 3 tr. ř.). Další rozhodnutí v této věci státní zástupce učiní, pakliže obviněného ponechal ve vazbě, po uplynutí dalších tří měsíců od právní moci jeho posledního rozhodnutí. Celková doba vazby v trestním řízení, a to při trestním stíhání pro trestný

---

102) Internetové stránky portálu Juristic. <http://trestni.juristic.cz/87508/clanek/trest3>. [cit. 2011 - 12 -3], dostupný, [online].

čin, za který lze podle zvláštní části trestního zákoníku uložit výjimečný trest, nesmí přesáhnout 4 roky, když podle ust. § 71 odst. 9 věta první tr. ř. je třeba v této kapitole poukázat na rozložení v odst. 8 uvedených dob trvání jednou třetinou na přípravné řízení a dvěma třetinami na řízení před soudem.

§ 71 odst. 3 tr. ř. upravuje první prodloužení z vazby, kde se vztahuje přípravnému řízení a říká že státní zástupce je povinen nejpozději do pěti pracovních dnů od uplynutí doby tří měsíců rozhodnout o ponechání obviněného i nadále ve vazbě, nebo o jeho propuštění z vazby na svobodu. „Slovo nejpozději znamená, že toto rozhodnutí je možno učinit i v určitém časovém předstihu před skončením uvedené složené lhůty. Vzhledem k přechodnému ustanovení novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. (čl. II bod 4 – „ve věcech, kde vazba započala přede dnem účinnosti tohoto zákona, započnou běžet lhůty, v nichž je třeba rozhodnout o dalším trvání vazby, až ode dne účinnosti tohoto zákona; tím není dotčeno ustanovení o přípustnosti trvání vazby“). Po nabytí účinnosti zákona č. 265/2001 Sb. není nutné rozhodovat o dalším trvání vazby již pět pracovních dnů po dni 1. 1. 2002. Státní zástupce proto mohl o dalším trvání vazby rozhodnout – bez zřetele na to, do kdy předtím byla vazba prodloužena na podkladě úpravy dříve účinné rozhodnutím soudu – v celém průběhu lhůty tří měsíců a následné propadné lhůty pěti pracovních dnů, tedy nejpozději do 8. dubna 2002 (1. duben 2002 připadl na velikonoční pondělí).“¹⁰³

4.10.2. Rozhodnutí o dalším trvání vazby v řízení před soudem

Přezkum doby trvání vazby soudem se použije po podání obžaloby a to nejpozději do třiceti dnů ode dne, kdy byla soudu obžaloba doručena, anebo poté, kdy k soudu byl doručen spis na základě postoupení nebo prikázání věci. Ponechá-li soud po podání obžaloby obviněného ve vazbě, je povinen postupovat shodně, jak postupuje státní zástupce, který obviněného ve vazbě ponechal, tedy po právní moci rozhodnutí, kterým soud po podání obžaloby obviněného ponechá ve vazbě, je povinen rozhodnout, zda se

---

103) Růžička M., *Právní rádce* č. 10/2002. Vazba po novele trestního řádu. Rozhodování o dalším trvání vazby. IX s.

obviněný i nadále ve vazbě ponechá, nebo zda bude propuštěn na svobodu. Tato povinnost soudu je přímo zakotvena v ust. § 71 odst. 5 tr. ř. Prodlužování vazby podle § 71 odst. 3 až 7 tr. ř. přichází v úvahu jen v mezích uvedených dob trvání s rozdělením na přípravné řízení a řízení před soudem.

K povinnosti slyšení obviněného pro rozhodování o dalším trvání vazby zaujal pozici Ústavní soud a to ve svém nálezu II. ÚS 846/10 z 20.5.2010, kterým zrušil usnesení okresního soudu v Havlíčkově Brodě z 15.3.2010, jímž byl obviněný, resp. stěžovatel nadále ponechán ve vazbě. V odůvodnění tohoto nálezu Ústavní soud vyložil, že podle čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je nutno slyšet obviněného soudem předtím, nežli je rozhodováno o jeho stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce o dalším trvání vazby. Při tom není rozhodné, zda rozhoduje soudce okresního, nebo s ohledem na závažnost obvinění senát krajského soudu.

Z dalšího nálezu ÚS „jednoznačně vyplývá povinnost soudu vždy slyšet obviněného předtím, než je rozhodováno o jeho stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby obviněného, a to v kontradiktorním řízení. V jiných případech, je-li rozhodováno kupř. o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu, o ponechání ve vazbě soudem atd. může dotčená osoba vznést požadavek, aby ji bylo umožněno osobně se před rozhodnutím soudu vyjádřit. Pokud tento požadavek splňuje určité kvantitativní náležitosti, minimálně z něj musí být patrná konkrétní fakta, která mohou mít pro rozhodnutí soudu význam a jež nelze objasnit jinak, než osobním slyšením, je povinností soudu slyšení provést. Pokud se soud rozhodne slyšení neprovádět, musí odůvodnit, co ho k tomu vedlo, jaké důvody k odepření slyšení shledal. (Shodně další rozhodnutí ÚS – I. ÚS 573/02, I. ÚS 14/05, II. ÚS 481/04, IV. ÚS 414/05, II. ÚS 405/05)¹⁰⁴

Podle ustálené judikatury ESLP je třeba na řízení, kterým je přezkoumávána důvodnost dalšího trvání omezení osobní svobody, nutno vztáhnout stejné požadavky jako na prvotní rozhodování o zbavení osobní svobody. ESLP dále říká, že jako prvek kontradiktornosti řízení je právo účastníka být slyšen k návrhu v jeho věci a k důkazům, o které se návrh opírá. Jde o právo být slyšen jako procesní strana, jemuž

---

104) PL. ÚS 45/04

odpovídá také právo vyjádřit se k důkazům, právo na závěrečnou řeč a na poslední slovo.

„Smyslem slyšení obviněného je nalézt pokud možno co nejvěrnější fakta o tom, zda existují vazební důvody, což lze učinit jen v kontradiktorním procesu. Byl-li skutkový stav týkající se důvodů vazby, byť později, ale před rozhodnutím ÚS, takto zjištěn, bylo by výrazem čirého formalismu vázat nedostatek slyšení obviněného jen k rozhodnutí, které zavedlo důvod k ústavní stížnosti. Předmětem řízení totiž není rozhodnutí obecných soudů, nýbrž tvrzený zásah do základních práv stěžovatele, který ÚS posuzuje k datu rozhodování o ústavní stížnosti.“¹⁰⁵

„Pokud soud rozhodl o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu poté, co obviněného osobně slyšel, a den poté znovu rozhodl v neveřejném zasedání o ponechání obviněného ve vazbě, aniž by jej opakovaně slyšel, není s ohledem na krátký časový úsek pochybení, pokud v neveřejném zasedání onen dřívější výslech jako důkaz přečetl.“¹⁰⁶

4.11. Možnosti nahrazení vazby

Možnosti nahrazení vazby jsou omezeny toliko na vazbu útěkovou a na vazbu předstížnou, neboť při propuštění z vazby na základě koluzního důvodu, kdy nikdy nelze vyloučit možné ovlivňování svědků nebo spoluobviněných ze strany obviněného, je logicky tento důvod nepoužitelný. Ve vymezených případech může být vazba nahrazena zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby (§ 73 odst. 1 písm. a) tr. ř.), písemným slibem obviněného (§ 73 odst. 1 písm. b) tr. ř.), dohledem probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. c) tr. ř.) anebo i složením peněžitě záruky obviněným nebo jinou osobou (§ 73a tr. ř.)

„Je-li dán některý z důvodů vazby, může orgán rozhodující o vazbě dle § 73a tr. ř. ponechat obviněného na svobodě, nebo ho propustit na svobodu a vazbu nahradit. Tr. ř. zná čtyři způsoby nahrazení vazby. Každý z uvedených způsobů může být soudem

---

105) 1. ÚS 410/05

106) 1. ÚS 689/04

akceptován samostatně nebo může dojít k jejich vzájemné kumulaci. Rozhodnutí o zárukách nahrazujících vazbu má formu usnesení, proti kterému je přípustná stížnost. V případě, že obviněný povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby některým z níže uvedených opatření nerespektuje a trvají-li důvody vazby, rozhodne soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, o vazbě.¹⁰⁷ Dle § 73 odst. 1 tr. ř. musí být pro takové nahrazení dán některý z vazebních důvodů, vymezených v § 67 písm. a) nebo c), tedy musí se jednat o vazbu útěkovou a předstížnou.

4.11.1. Nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěry - hodné osoby

Vazba útěková a předstížná může být při splnění stanovených podmínek nahrazena „zárukou zájmového sdružení občanů (§ 3 odst. 1) anebo důvěryhodné osoby za další chování obviněného, jestliže jsou schopné příznivě ovlivňovat chování obviněného a zajistí-li, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu - § 73 odst. 1 písm. a).¹⁰⁸ V tomto případě je jako další podmínka stanoveno, že orgán rozhodující o vazbě považuje takovou náhradu vzhledem k osobě obviněného a povaze případu za dostatečnou a přijme ji. Proto musí být před rozhodnutím zváženy všechny možné okolnosti týkající se projednávaného případu, aby mohl být spolehlivě učiněn závěr o důvodnosti tohoto nahrazení, zejména je třeba zkoumat, zda zaručení se těch kterých osob, je opravdu schopno přispět k pozitivnímu ovlivnění chování obviněného a zda jsou tyto osoby k němu ve vztahu, který orgánu rozhodujícímu o vazbě takovou důvěru může podložit.

V nálezu ÚS R 34/2004 Ústavní soud vyložil, že „podmínkou pro přijetí záruky za další chování obviněného podle § 73/1 písm. a) tr. ř. je schopnost důvěryhodné osoby účinně ovlivňovat obviněného a jeho chování. Taková možnost je podmíněna existencí určitého vztahu (rodinného, pracovního). S ohledem na své procesní postavení však nemůže být takovou osobou obhájce obviněného.¹⁰⁹

---

107) Fryšták M. a kol., *Trestní právo procesní*. Ostrava 2008: KEY Publishing s.r.o., 6 kapitola

108) Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2010, 306 s.

109) R 34/2004

4.11.2. Nahrazení vazby písemným slibem

Nahrazení vazby písemným slibem je upraveno v ust. § 73 odst. 1 písm. b) tr. ř., kde je zejména podmíněno tím, že obviněný slíbí orgánu rozhodujícímu o vazbě před vzetím do vazby anebo před propuštěním z vazby, že se nedopustí trestné činnosti, že se na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, že dopředu oznámí, pokud by se měl v úmyslu vzdalovat z místa pobytu a bude dodržovat povinnosti a omezení mu uložená. Stejně tak je i zde podmínka, že orgán rozhodující o vazbě považuje slib za dostatečný a přijme jej.

„Soud předtím, než přijme podle § 73 odst. 1 písm. b) tr. ř. slib obviněného, musí pečlivě zvážit všechny okolnosti týkající se případu a osoby obviněného důležitě z hlediska, zda je možno považovat slib za dostatečný. Skutečnosti, že škoda, již měl obviněný způsobit trestným činem, je velkého rozsahu, obviněný není výdělečně činný, je bez prostředků a trestné činnosti se měl dopouštět na různých místech republiky, výrazně zpochybňují takový slib (R 29/1993).“¹¹⁰

„Obava, že se obviněný bude na svobodě chovat způsobem předpokládaným ust. § 67 písm. a) je natolik silná, že ji nelze rozptýlit ani nabízeným písemným slibem.“¹¹¹
Nahrazení vazby písemným slibem se může aplikovat na rozdíl od nahrazení vazby zárukou již při rozhodování o vazbě zadrženého obviněného.

O nahrazení vazby slibem rozhoduje soudce v přípravném řízení a soud formou usnesení. Slib musí být sepsán obviněným písemně, nelze tedy nahradit podpis obviněného např. podpisem osoby advokáta nebo rodinného příslušníka. Pokud obviněný nadále nepovede řádný život a bude porušovat podmínky a omezení, může soud znovu rozhodnout o vzetí obviněného do vazby. Domnívám se, že nahrazení vazby písemným slibem nepředstavuje tak dobré záruky za další chování obviněného, jako třeba dohled probačního úředníka.

---

110) Nett, A., Zezulová, J., Vlček, E., Drastík, A. *Trestní právo procesní*. Masarykova univerzita, Brno: 2000. s 215, 216

111) 11 Tvo 19/2005

4.11.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Dohled nad osobou obviněného probačním úředníkem musí být podmíněn zejména osobou obviněného, kdy se může například jednat o jedince s kriminální minulostí, který se však má vůli polepšit, jeví známky spolupráce s orgány činnými v trestním řízení a je v daném případě možno dovodit dostatečnou a spolehlivou záruku, že účelu vazby může být dosaženo právě tímto mírnějším opatřením. Tato úprava v § 73 odst. 1 písm. c) odkazuje na hmotně-právní úpravu vazby v ust. § 49, 50 a 51 trestního zákoníku, které zde dohledem rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele trestného činu s úředníkem probační a mediační služby. Účelem dohledu je zejména průběžná kontrola chování pachatele a taktéž odborná pomoc a vedení pachatele k jeho nápravě, aby mohl nadále vést řádný život, kdy toto je potřeba ze strany pachatele chápat zejména jako pravidelné dodržování probačním úředníkem navržených termínů schůzek, informovat jej o svém pobytu, dodržování a omezení soudem uložených povinností.

Osoba, již byla stanovena náhrada vazby dohledem probačního úředníka, sestaví spolu s ním probační plán, kde budou stanoveny lhůty, kdy se bude k probačnímu úředníkovi dostavovat, povinnosti informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání apod. V případě, kdy dojde ze strany takové osoby k porušení podmínek dohledu nebo povinností a omezení, musí probační úředník bez odkladu o tomto informovat soud, který rozhodl. Pokud není jinak stanoveno, zpracovává probační úředník každých 6 měsíců zprávu, ve které informuje předsedu senátu soudu, který dohled uložil o průběhu tohoto dohledu. Myslím si, že nahrazení vazby dohledem probačního úředníka poskytuje právě díky pravidelnému styku pachatele s úředníkem a lepší kontrole plnění nařízených omezení, představuje kvalitní nahrazení institutu vazby, jehož by měli jak státní zástupci tak soudci ve své praxi využívat.

4.11.4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou

Peněžitá záruka, upravená v § 73a odst. 1 tr. ř. může připadat do úvahy tehdy, pokud byl naplněn některý z důvodů vazby útěkové a předstížné, kdy zároveň v

taxativně vymezených případech závažnější trestné činnosti nelze peněžitou záruku přijmout. Peněžitou záruku může orgán uvedený v § 73a odst. 1 přijmout od obviněného nebo jiné osoby, jestliže dojde k závěru, že jsou splněny podmínky pro přijetí nabízené peněžité záruky, a to s přihlédnutím k osobě a majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho peněžitou záruku nabízí, k povaze spáchaného trestného činu a výši způsobené škody. Orgán rozhodující o nabídnuté záruce určí její výši a způsob složení, kdy peněžitá záruka s ohledem na zákonné předpoklady činí nejméně od 10 000 Kč. Návrh obviněného s žádostí o nahrazení vazby kaucí neboli peněžitou zárukou je upraveno tak, že orgán rozhodující o vazbě nejprve usnesením rozhodne že přijetí peněžité záruky je s ohledem na okolnosti případu a osobu obviněného přípustné, určí její výši a způsob jejího složení, anebo že s ohledem na okolnosti případu či závažnost skutečností odůvodňujících vazbu nabídku nepřijímá. Je-li kauce složena, lze usnesením rozhodnout, že se obviněný ponechá na svobodě nebo se propouští z vazby na svobodu. „Orgánem rozhodujícím o nahrazení vazby kaucí v řízení před soudem je soud. V přípravném řízení může o ponechání obviněného na svobodě v důsledku nahrazení vazby peněžitou zárukou rozhodnout pouze soudce (§ 2 odst. 9, § 26, § 73b odst. 3).“¹¹² Státní zástupce je v přípravném řízení oprávněn rozhodnout se současným jejím nahrazením o propuštění obviněného z vazby. Soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce usnesením rozhodne o tom, že peněžitá záruka připadá státu.

„Závěrem o existenci důvodnosti vazby (že tedy je možno vzít obviněného do vazby), což je předpoklad dalších úvah o možnosti jejího nahrazení, může učinit jen soudce, a nikoli státní zástupce. Naproti tomu je státní zástupce v přípravném řízení oprávněn rozhodnout o propuštění obviněného z vazby (tj. obviněného, který se už na základě rozhodnutí soudu (soudce) ve vazbě nachází) za současného jejího nahrazení zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou zárukou - § 73b odst. 3.“¹¹³

---

112) Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2010, 308 s.

113) Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2010, 307 s.

4.12. Úloha obhájce ve vazebním řízení – nutná obhajoba

Důvody nutné obhajoby jsou vymezeny v § 36 tr. ř., kde hned odst. 1 písm. a) mluví o nutnosti mít obhájce, je-li obviněný ve vazbě, výkonu trestu, nebo na pozorování ve zdravotnickém ústavu. Ve srovnání s obecnou úpravou bych se chtěl ve stručnosti zmínit ještě o právu na obhajobu u osoby, jejíž osobní svoboda byla omezena. Podle ust. § 179b tr. ř. má zadržený podezřelý právo zvolit si obhájce a s ním se radit bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. Pokud by si podezřelý, který nebude ze zadržení propuštěn, ale s návrhem na potrestání předán soudu ke zjednodušenému řízení (§ 314b odst. 1, 2) ve stanovené lhůtě obhájce nezvolil, je třeba mu jej na dobu, kdy důvody zadržení trvají ustanovit postupem dle § 38 tr. ř. Soudce vyslechne zadrženou podezřelou jako obviněnou osobu do 24h podle § 314b odst. 2, byla-li mu spolu s návrhem předána zejména k okolnostem zadržení a důvodům vazby. Současně rozhodne o vazbě a vezme-li do vazby obviněnou, jež si doposud nezvolila obhájce, ani ji nebyl ustanoven, umožní ji, aby si ve stanovené lhůtě obhájce vybrala. Pokud tak neučiní, ustanoví obhájce soud. „V případě vazby povinnost mít obhájce vzniká vzetím do vazby. K pojmu vazby srov. zejm. výklad k § 68 a dále zákon č. 293/1993 S., o výkonu vazby. Obhajoba je nutná, i když obviněný byl vzat do vazby v jiné trestní věci“¹¹⁴

Výkon práva na obhajobu, může být realizován několika způsoby. Prvním je právo na osobní obhajobu, jež znamená, že obviněný se hájí sám a tak využívá veškerých možností, které mu toto právo umožňuje, jako jsou právo vyjadřovat se ke všem skutečnostem a důkazům, navrhopvat důkazy, právo závěrečné řeči i posledního slova, právo podávat opravné prostředky. Dalším je právo obviněného od orgánů činných v trestním řízení požadovat, aby byly objasněny zejména ty okolnosti, svědčící v jeho prospěch. Třetím způsobem realizace práva na obhajobu je právo obviněné osoby zvolit si obhájce, jímž může být pouze advokát. „Hlavním úkolem obhájce je využívat plně všech prostředků a zajistit tak obviněnému řádnou obhajobu a právní pomoc, usilovat o to, aby byly objasněny veškeré důkazy, které přispívají k nevině obviněného a přispívat tak k náležitému a spravedlivému rozhodnutí. Vzhledem k velkému významu obhajoby je v našem právním řádu několikrát stanovena povinnost orgánů činných v trestním

114) Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, F. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha C. H. Beck 2002. 203 s.

řízení poučit obviněného o tomto jeho právu a umožnit mu jeho realizaci a také možnost poskytnutí obhajoby bezplatné. V některých zákonem vyjmenovaných situacích je dokonce přítomnost obhájce a to dokonce již v přípravném řízení vyžadována.¹¹⁵

4.13. Právní úprava vazby mladistvých

Úprava vazby mladistvých delikventů je předmětem zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který nabyl účinnosti od 1.1.2004. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je vůči trestnímu řádu *lex specialis*, tudíž platí zásada, že pokud nestanoví jinak, použije se obecná úprava v trestním řádu. Úprava řízení ve věcech mladistvých provádí požadavky stanovené v mezinárodních dokumentech, jejichž stranou je i Česká republika. Jedná se především o Úmluvu o právech dítěte, EÚLP nebo MPOPP. Účelem tohoto zákona je projednat protiprávní jednání, jehož by se mladiství, nebo dítě mladší 15 let dopustili, odčinění vzniklé újmy a uložení vhodného a přiměřeného opatření, popř. Nalezení vhodného společenského uplatnění. „Vazba již svou povahou může výrazně negativně ovlivnit dospělého člověka. U mladistvých, jakožto osob, jejichž fyzický a psychický vývoj ještě není ukončen, jsou negativní vlivy vazby zpravidla dalekosáhlejší a následky trvalejší. Právě z těchto důvodů ustanovení § 46 ZSVM zdůrazňuje subsidiaritu a výjimečnost použití vazby u mladistvého, který může být vzat do vazby jedině v případě, že účelu vazby není možno dosáhnout jinými prostředky.“¹¹⁶ Pokud jde o náhradu vazby je-li dán některý z důvodů vazby podle § 67 písm. a) a c) tr. ř., lze ji nahradit: zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby schopné příznivě působit na chování mladistvé osoby, písemným slibem mladistvého, dohledem probačního úředníka, přijetím peněžité záruky nebo umístěním v péči důvěryhodné osoby. Pokud by byl mladiství zadržen, zatčen nebo vzat do vazby, je potřeba bezodkladně vyrozumět jeho zákonného zástupce, zaměstnavatele případně i příslušné středisko Probační a mediační služby, orgán sociálněprávní ochrany dětí. Vazba nesmí trvat déle než dva měsíce a pokud jde o zvlášť závažné provinění, nesmí trvat déle jak 6 měsíců. Po uplynutí této doby může být výjimečně rozhodnuto o jejím dalším trvání až o další 2 měsíce, jde-li o zvlášť

115) <http://www.epravo.cz/top/clanky/nutna-obhajoba-9531.html>. Redakce epravo.cz 9531. Nutná obhajoba. [cit. 2010 - 28 -3], dostupný, [online].

116) Navrátilová, J.:Diplomová práce. *Problémy institutu vazby*. Právnická fakulta univerzity Palackého v Olomouci. Olomouc. 2010. 16 s

závažné provinění až o dalších 6 měsíců, přičemž k takovému „prodloužení“ může dojít pouze jednou v přípravném a jednou v řízení před soudem pro mládež.

5. Právní komparatistika s právní úpravou vazby na Slovensku

Společná právní úprava vazby v České republice a na Slovensku trvala až do rozpadu federálního státu 31.12.1992, kdy po tomto dni nastávají v právních systémech, resp. trestních řádech obou států některé rozdíly. Ve vztahu k institutu vazby, je stejně tak jako v našem trestním řádu i na Slovensku chápána jako procesní úkon, kterým se obviněný zajišťuje pro účely trestního řízení. „Jejím účelem je zejména zabránit obviněnému, aby mařil a ztěžoval vykonávání důkazů, případně mu zabránit v dokonání trestného činu anebo v pokračování páčání trestné činnosti. Vazba má vždy jen zajišťovací, v žádném případě ne sankční funkci. I když obsahem vazby je omezení osobní svobody v uzavřeném ústavě ministerstva spravedlnosti, třeba jí odlišovat od výkonu trestu odnětí svobody, předpokladem kterého je právoplatný odsuzující rozsudek.“¹¹⁷

Jedním z nejmarkantnějších a okamžitě zjizitelných rozdílů je skutečnost, že Slovensko převzalo tehdejší instituci prokuratury a prokurátora beze zbytku do své ústavy a trestního řádu. V České republice se v roce 1993 namísto prokuratury nově konstituuje státní zastupitelství, a to na základě zákona č. 283/1993 Sb. Nejedná se o pouhou změnu názvu, výraznou změnu obsahu a formy činnosti, ale zejména o postavení státního zástupce v systému orgánů činných v trestním řízení a v působnosti (čl. 80 Ústavy České republiky). Od 1.1.2006 nabyly účinnosti nové slovenské trestní kodexy, které nahradily dříve platné společné kodexy z roku 1961 ve znění změn a pozdějších předpisů. Nový trestní řád je zákon č. 301/2005 Z.z. ze dne 24.5.2005 a tento představuje zásadní reformu trestního práva na Slovensku. Po rozpadu federace totiž na Slovensku nedocházelo k tak časté novelizaci trestního řádu jako v naší republice a nejednalo se o žádnou zásadnější reformu, na rozdíl od tzv. velké novely trestního řádu v České republice - zákon č. 265/2001 Sb. Fakticky souběžně byl Slovensku přijat a schválen i nový trestní zákon ze dne 20.5.2005, zák. č. 300/2005

---

117) Husár, E. a kol. *Trestné právo procesné*. Druhé, prepracované vydanie. Iura edition. 2001 90 s. Šámal, P.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 503-504 s.

Z.z., který rovněž nabyl účinnosti dne 1.1.2006.

Nejdůležitější změny, které přinesl nový slovenský trestní zákon lze ve stručnosti shrnout takto: Jedním ze základních pojmů trestněprávní nauky je trestný čin. Nový trestní zákon opouští dosavadní materiální pojetí trestného činu a nahrazuje je pojetím formálním. Zavádí se nová kategorizace trestných činů, které se dělí na přečiny a zločiny. Snižuje se věková hranice trestní odpovědnosti z 15 let na 14 let. Rozšiřuje se dosavadní systém trestních sankcí. U trestů se jedná o domácí vězení a trest povinné práce, oba určené pouze pachatelům přečinů. Zavádí se nový institut podmíněného odkladu výkonu trestu s probačním dohledem. Z ochranných opatření je třeba uvést ochranný dohled a detenci - nové opatření určené pro nebezpečné a zpravidla též duševně nemocné pachatele úmyslných trestných činů. Maximální možná délka trestu odnětí svobody se stanoví na dobu 25 let, trest na doživotí zůstává zachován s tím, že je ve smyslu zásady „tříkrát a dost“ obligatorně ukládán za taxativně zákonem vyjmenované dokonané zločiny, za které byl pachatel již v minulosti dvakrát soudně potrestán nepodmíněným trestem odnětí svobody. Mimořádně lze i zde při splnění zákonem stanovených podmínek namísto trestu na doživotí uložit trest odnětí svobody v délce trvání 25 let. Významné změny doznala i systematika zvláštní části trestního zákona, kde se do popředí trestněprávní ochrany dostává jedinec, jeho život, zdraví, tělesná integrita a ochrana dalších základních lidských práv a svobod. Je tak zřejmé, že na Slovensku byl nový trestní zákon včetně pojetí trestného činu, kategorizace, druhu a výměry trestů atd. přijat v době, kdy v České republice byly pouze zahájeny přípravné práce na rekodifikaci. Nový trestní zákoník, zák. č. 40/2009 Sb. , nabyl v České republice účinnosti až od 1.1.2010. Řadu koncepčních a dalších významných změn v SR přinesl rovněž nový trestní řád, z nichž je namísto zmínit se o následujících: Zákon především sleduje zrychlení a zefektivnění celého trestního procesu. Mimo jiné to zajišťuje důsledným oddělením činnosti orgánů činných v trestním řízení (prokurátor a policie) od činnosti soudů. Soudy podle nové úpravy již nepatří mezi orgány činné v trestním řízení, neboť mají samostatné postavení, nezávislé od jiných státních orgánů. V přípravném řízení má zvláštní postavení tzv. soudce pro přípravné řízení, který rozhoduje o přípustnosti zásahů do základních práv a svobod před započítáním trestního stíhání a v přípravném

řízení. Snaha postavit obviněného před soud co nejrychleji po spáchání deliktu vedla k zavedení nové formy přípravného řízení tzv. zkráceného vyšetřování. Nově byla stanovena nejdelší doba, kterou může obviněný strávit ve vyšetřovací vazbě. Dosavadní lhůta 5 let byla zkrácena na maximální lhůtu 4 let. Rovněž byly zavedeny lhůty pro skončení vyšetřování. Zakotveny byly nové možnosti odklonů v trestním řízení. Do značné míry se mění role prokurátora a obhájce při hlavním líčení, zejména při provádění výslechů osob. Změny doznalo i odvolací řízení.

Obdobně jako v České republice je i na Slovensku trestní řád principiálně podřízen vyšším právním normám, zejména Ústavě Slovenské republiky (čl. 5, čl. 17 odst. 2 a čl. 154c) a Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 5). Samotný trestní řád potom procesně stanoví podmínky k zásahu do práv a svobod občana při vlastním rozhodování o vzetí do vazby, stanoví lhůty pro takové rozhodnutí a dobu trvání vazby. Stejně jako v našem trestním řádu je zásadní otázka nevyhnutelnosti zásahu a jeho přiměřenosti. Při rozhodování o vazbě je obdobně nutné splnění formálních a materiálních podmínek. Kromě obecně stanovených formálních podmínek (pouze obviněná fyzická osoba, dodržení lhůty k rozhodnutí, stanovení podmínek k podání návrhu a pod.) trestní řád stanoví povinnost, aby prokurátor k návrhu na vzetí do vazby předložil soudu originál očíslovaného vyšetřovacího spisu spolu se spisovým přehledem (pouze v případech nebezpečí z prodlení lze předložit ověřenou kopii spisu). Tato povinnost není v našem trestním řádu výslovně stanovena a z ust. § 76 odst. 4 a 77 odst. 1 trestního řádu plyne, že je nutno předložit usnesení o zahájení trestního stíhání, protokol o výslechu obviněného, návrh na vzetí do vazby a další důkazní materiál. Materiální podmínky k vzetí obviněného do vazby jsou v podstatě shodné a spočívají v důvodném podezření, že skutek, který má všechny znaky trestného činu spáchal obviněný, jedná se o trestný čin a existuje důvodná obava z naplnění některého z vazebních důvodů. Obdobně je rozlišena vazba útěková, koluzní a předstižná (označená jako preventivní). Zcela zásadním a podstatným rozdílem je skutečnost, že návrh na vzetí do vazby podává příslušný prokurátor (nikoli státní zástupce) a o tomto návrhu rozhoduje soudce pro přípravné řízení (tato speciální procesní instituce není v našem trestním řádu upravena). Při rozhodování o vzetí do vazby obviněného, resp. ponechání na svobodě, má speciální soudce pro přípravné řízení širší možnosti pro

rozhodnutí v případě předložené záruky, slibu obviněného, stanovení dohledu nebo přijetí peněžitě záruky. Pokud soudce pro přípravné řízení akceptuje některou z těchto podmínek, může současně uložit obviněnému přiměřené povinnosti a omezení (např. zákaz opustit území republiky, zdržovat se v místě bydliště a pod.). V případě nesplnění resp. porušení může soudce rozhodnout o vazbě obviněného, v opačném případě může stanovená omezení a opatření rovněž změnit nebo zrušit.

Otázky zadržení podezřelého, vazby a nahrazení vazby jsou konkrétně upraveny v hlavě čtvrté, I-III. oddíl, § 71 až § 87 zákona č. 301/2005 Z.z. ze dne 24.5.2005 (trestního zákoníku), ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dne 1.1.2006. Vazební důvody v SR (§ 71) jsou shodné s vazebními důvody v ČR podle § 67 trestního řádu. Rozdílná je úprava tzv. koluzní vazby, kdy podle slovenského trestního řádu je dána důvodná obava, že obviněný bude působit na svědky, znalce, spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání a podle našeho trestního řádu se hovoří pouze o dosud nevyslechnutých svědcích nebo spoluobviněných. V případě, že spoluobviněný nebo svědek v přípravném řízení odmítli vypovídat a následně v řízení před soudem již vypovídali, stejně jako skutečnosti, že jejich původní výpověď je zásadně rozdílná od následné výpovědi před soudem, dovozuje větší možnost posuzování objektivitu takového důkazu podle dřívější právní úpravy v našem trestním řádu, neboť v opačném případě je nutno vycházet ze zásady věrohodnosti důkazů, kterou zásadně posuzuje procesní soud (tedy soud, který dokazování provádí a rozhoduje o věci v I. stupni.).

Dále zásadně rozdílná je právní úprava § 71 odst. 2 zák.č. 301/2005 Z.z. a § 68 odst. 3 trestního řádu. Podle slovenského trestního řádu lze obviněného, který byl ve stejné věci z vazby propuštěn, vzít do vazby jestliže je na útěku, nebo se skrývá ve snaze vyhnout se stíhání nebo trestu, nezdržuje se na uvedené adrese, nepřebírá zásilky, nerespektuje příkazy orgánů činných v trestním řízení, nebo jinak vědomě maří vykonávání nařízených úkonů (písm.a)), působí na svědky, znalce, spoluobviněné nebo jinak maří objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (písm.b)), pokračuje v trestné činnosti, dokoná trestný čin o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil (písm.c)), byl propuštěn z vazby, neboť

nastoupil výkon trestu odnětí svobody a existují konkrétní skutečnosti odůvodňující obavu z vazebních důvodů podle § 71 odst. 1 (písm.d)), je obviněný pro další úmyslný trestný čin, který měl spáchat po propuštění z vazby (písm. e)).

Tyto možnosti v našem trestním řádu zakotveny nejsou, je pouze stanovena výjimka z omezení ve smyslu § 68 odst. 3 tr.řádu, podle které lze do vazby vzít i obviněného stíhaného pro úmyslný trestní čin s horní hranicí trestní sazby kratší než 2 roky a u nedbalostního trestného činu s horní hranicí kratší než 3 roky, jestliže uprchne nebo se skrýval, opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se ho předvést, je neznámé totožnosti a toto se nepodařilo zjistit, již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání a nebo pokračoval v trestné činnosti pro kterou je stíhán. Z uvedeného jednak vyplývá preference vazby nad již vykonávaným trestem odnětí svobody a jednak větší volnost při rozhodování o vzetí do vazby obviněného, který byl v téže věci z vazby původně propuštěn.

Dalším nikoli nepodstatným rozdílem oproti právní úpravě dle našeho trestního řádu je skutečnost, že při rozhodování o vazbě ve smyslu § 72 odst. 2 zák. č. 301/2005 Z.z., že soudce pro přípravné řízení není při stanovení vazebních důvodů vázaný návrhem prokurátora. Právní úprava výslechu obviněného před rozhodnutím o vzetí do vazby, vyrozumění prokurátora (státního zástupce) a obhájce v podstatě odpovídá ust. § 77 odst. 2 našeho trestního řádu. Rozdíl je v tom, že o výslechu obviněného před rozhodnutím o vazbě je nutno vyrozumět zástupce zájmového sdružení nebo osoby, která nabídla záruku, a to v případě potřeby. Toto platí i pro návrhy prokurátora a obviněného nebo jiných osob, které je nutno prokurátorovi doručit k vyjádření předem, obviněnému dát možnost k vyjádření a doručení návrhu na vazbu. Stejný režim pak dopadá i na případy, kdy soud rozhoduje o prodloužení doby vazby podle § 76a) cit. zákona. Formou usnesení se stejně jako podle našeho platného trestního řádu rozhoduje i o prodloužení vazby, ale na rozdíl od naší právní úpravy i v případě, kdy obviněný není do vazby vzat. O stížnosti vždy rozhoduje nadřízený soud (§ 72 odst. 2 tr.řádu). Zcela odlišná je úprava podle § 185 odst. 4 tr.řádu, kdy proti usnesení odvolacího soudu o vzetí obviněného do vazby je přípustná stížnost, o které rozhoduje jiný senát tohoto

soudu a má při tomto rozhodování postavení nadřízeného orgánu. Stejně jako v našem trestním řádu je i v zák.č. 301/2005 Z.z. zakotvena zásada zákazu reformace in peius, a to v ust. § 195 odst. 1. Postup při vydávání příkazů k zatčení, jeho důvodů, realizace a lhůta stanovená k následnému rozhodnutí o vzetí do vazby je podle § 73 zák.č. 301/2005 Z.z. shodná s úpravou podle § 69 trestního řádu s tím rozdílem, že u zvláště závažných zločinů je k rozhodnutí o vazbě od převzetí zatčeného obviněného namísto lhůty do 48 hodin stanovena lhůta do 72 hodin. Základní lhůta je tak oproti naší právní úpravě dvojnásobná a u prodloužení vazby dokonce trojnásobná. Domnívám se, že taková právní úprava je správná a žádoucí, neboť poskytuje soudci specialistovi dostatečný časový prostor pro kvalifikované rozhodnutí. Naproti tomu podle naší právní úpravy často v době pracovního volna, klidu a o svátcích, kdy u soudu platí dosažitelnost pro všechny soudce (tedy i z civilního úseku) rozhodují tito soudci bez příslušné specializace a navíc ještě v časovém limitu podstatně kratším. Soudce pro přípravné řízení na Slovensku také může před výsledkem obviněného tomuto předat usnesení o vznesení obvinění (nikoli o zahájení trestního stíhání dle naší právní úpravy), a to v případě, že dosud nebylo toto usnesení oznámeno. Při překročení lhůty k rozhodnutí o vazbě a neshledání důvodů k vazbě rozhoduje soudce pro přípravné řízení o propuštění obviněného na svobodu písemným příkazem s přiměřeným odůvodněním. Ve všech ostatních případech, kdy je zatčený obviněný propuštěn na svobodu rozhoduje soudce usnesením s veškerými náležitostmi ve smyslu § 176 odst. 1,2 zák.č. 301/2005 Z.z.

Vyrozumění o vzetí obviněného do vazby podle § 74 odst. 1 je obdobné jako v naší úpravě podle § 70 trestního řádu. Rozdílné je však ustanovení v odstavci 2, podle kterého je třeba vyrozumět vhodným způsobem poškozeného nebo svědka o propuštění obviněného z vazby v případech podle § 46 odst. 8 a 9 a § 139, stejně jako v případě útěku obviněného z vazby, a to nejpozději v den, kdy se soud (soudce pro přípravné řízení) o této skutečnosti dozvěděl. Jedná se o případy, kdy poškozenému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného na svobodě. Do našeho trestního řádu se podobná povinnost vyrozumění poškozeného nebo svědka dostala novelizací a je zakotvena v ustanovení § 44a) tr.řádu. Vyrozumění příslušné věznice (na Slovensku Ústavu pro výkon vazby) je podle § 75 odst. 1 zák.č. 301/2005 Z.z. analogické s ustanovením § 70a) odst. 1 trestního řádu.

Doba trvání vazby je jedním z nejdůležitějších institutů a proto celé ustanovení § 76 odst. 1 až 10 zák.č. 301/2005 Z.z. si dovoluji citovat ve vlastním překladu:

Trvání vazby § 76 Z.z.

(1) Vazba v rámci základní nebo prodloužené lhůty vazby v přípravném řízení a vazba v řízení před soudem může trvat jen nezbytně nutnou dobu.

(2) Základní lhůta vazby v přípravném řízení je sedm měsíců, prokurátor je povinen propustit obviněného na svobodu nejpozději v poslední den této lhůty, jestliže nepodaří nejmeně dvacet pracovních dní před jejím uplynutím obžalobu, návrh na schválení dohody o vině a trestu anebo soudci v přípravném řízení návrh na prodloužení této lhůty.

(3) Soud anebo soudce pro přípravné řízení rozhodne o vazbě nebo o návrhu prokurátora na prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení tak, aby v případě podání stížnosti proti rozhodnutí mohl být spis předložen nadřízenému soudu nejpozději pět pracovních dní před uplynutím lhůty, která by byla lhůtou vazby v přípravném řízení nebo před uplynutím lhůty vazby v přípravném řízení ; nadřízený soud rozhodne do uplynutí lhůty, která by byla lhůtou vazby v přípravném řízení nebo lhůty, která se má prodloužit, jinak předseda senátu nadřízeného soudu propustí obviněného z vazby na svobodu písemným příkazem, který musí být přiměřeně odůvodněný. Prodloužit lhůtu vazby je možné jen tehdy, jestliže návrh podle odstavce 2 byl podaný včas a jestliže nebylo možné pro složitost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního řízení. Prodloužení lhůty vazby může trvat až sedm měsíců, lhůta vazby v přípravném řízení však nesmí přesáhnout délku podle odstavce 7.

Při zpětvzetí návrhu prokurátora na prodloužení lhůty vazby se postupuje přiměřeně podle § 72 odst. 3.

(4) Jestliže bylo rozhodnuto, že lhůta vazby obviněného se prodlužuje, je v přípravném řízení prokurátor po každém takovémto rozhodnutí povinen opět postupovat podle

odstavce 2 a soud nebo soudce pro přípravné řízení podle odstavce 3.

(5) Jestliže byla podána obžaloba nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu bez předcházejícího propuštění obviněného prokurátorem na svobodu a lhůta dvacet pracovních dní podle odstavce 2 nebo 4 nebyla dodržena, předseda senátu bezodkladně propustí obviněného z vazby na svobodu písemným příkazem, který musí být přiměřeně odůvodněný ; stejně tak postupuje soudce pro přípravné řízení, jestliže byl podán návrh na prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení a nebyla dodržena lhůta dvacet pracovních dní podle odstavce 2 nebo 4.

(6) Celková lhůta vazby v přípravném řízení spolu s vazbou v řízení před soudem nesmí přesáhnout

- a) dvanáct měsíců, jestliže je vedeno trestní stíhání pro přečin,
- b) třicet šest měsíců, jestliže je vedeno trestní stíhání pro zločin,
- c) čtyřicet osm měsíců, jestliže je vedeno trestní stíhání pro obzvlášť závažný zločin.

(7) Z lhůty uvedené v odstavci 6 připadá na přípravné řízení nevíce

- a) sedm měsíců, jestliže je vedeno trestní stíhání pro přečin,
- b) devatenáct měsíců, jestliže je vedeno trestní stíhání pro zločin,
- c) dvacet pět měsíců, jestliže je vedeno trestní stíhání pro obzvlášť závažný zločin.

Ustanovení § 78 tím není dotknuto.

(8) Jestliže je obviněný v té samé věci stíháný za více trestných činů, na určení lhůty uvedené v odstavci 6 je rozhodující čin nepřísněji trestný; rozhodnutí o vazbě se však na tento čin musí při vymezení důvodů vazby skutkově vztahovat. Jestliže je to třeba na dosažení tohoto účelu, může soud a v přípravném řízení soudce pro přípravné řízení na návrh prokurátora rozhodnout o změně důvodů vazby.

(9) Jestliže v průběhu řízení vyjde najevo, že skutek, pro který bylo vzneseno obvinění, je jiným trestným činem a délka vykonané vazby už přesáhla lhůtu uvedenou v odstavci 6 nebo 7, obviněný musí být propuštěn z vazby na svobodu písemným příkazem

předsedy senátu a v přípravném řízení prokurátora, který musí být odůvodněný, nejpozději do 24 hodin od upozornění na změnu právní kvalifikace skutku, i když trvá některý z důvodů vazby; předseda senátu jedná na podkladě rozhodnutí senátu.

(10) Lhůty uvedené v odstavcích 6 a 7 začínají běžet ode dne zadržení nebo zatčení obviněného; jestliže nepředcházelo zatčení nebo zadržení obviněného, ode dne omezení osobní svobody obviněného na základě rozhodnutí o vazbě. V případech odmítnutí obžaloby a vrácení věci prokurátorovi, vrácení věci prokurátorovi k řízení o dohodě o vině a trestu, vrácení věci prokurátorovi do přípravného řízení podle § 334 odst. 3, odmítnutí návrhu dohody o vině a trestu podle § 331 odst. 1 písm. b) nebo v případech vrácení věci prokurátorovi do přípravného řízení, nebo jestliže prokurátor vzal obžalobu nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět, plyne nová základní sedmiměsíční lhůta vazby v rámci lhůty uvedené v odstavci 7 ode dne, kdy byl spis doručen prokurátorovi.

Porovnáním tohoto ustanovení a odpovídajícího ustanovení § 71 trestního řádu je patrných několik zásadních rozdílů a to, že ve slovenském trestním řádu je stanovena základní doba vazby v přípravném řízení na 7 měsíců a u nás je stanovena pouze maximální doba koluzní vazby na 3 měsíce v přípravném řízení. Rovněž je rozdíl mezi celkovou dobou vazby v trestním řízení u zločinu (3 roky, resp. 3 roky v ČR) a zvláště závažného zločinu (4 roky, resp. 3 roky v ČR). Zatímco u nás je vyčleněna z celkové doby vazby vždy 1/3 na přípravné řízení a 2/3 na řízení před soudem, na Slovensku je tato délka variabilní od 7 měsíců u přečinu, 19 měsíců u zločinu a 25 měsíců u zvláště závažného zločinu. Na rozdíl od naší právní úpravy existuje na Slovensku výjimka v podobě ust. § 76a) zák.č. 301/2005 Z.z. podle něhož v případě, že je vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin, za který lze uložit trest odnětí svobody na 25 let nebo na doživotí a ze závažných důvodů nebo pro obtížnost věci nebylo možno trestní stíhání skončit do uplynutí celkové doby vazby a současně by propuštěním obviněného hrozilo zmaření nebo podstatné ztížení účelu trestního řízení, může soud a to i opakovaně prodloužit celkovou dobu vazby na nezbytnou dobu, avšak tato nesmí přesáhnout 60 měsíců.

V ustanovení § 77 odst. 1 zák. č. 301/2005 Z.z. je právní úprava, kterou náš trestní řád nezná a fakticky se jedná o přerušení doby vazby zaviněným jednáním obviněného. Konkrétně se jedná o případy, kdy obviněný byl ve vazbě v cizině nebo tam byl zadržen, úmyslně si poškodil nebo nechal poškodit zdraví, nebo úmyslně vyvolal jinou překážku, která mu v takové účasti bránila nebo bránila řádnému provedení úkonu trestního řízení. Toto usnesení vydává předseda senátu a o přípravném řízení na návrh prokurátora soudce pro přípravné řízení a je proti němu přípustná stížnost.

Žádosti o propuštění z vazby na svobodu jsou upraveny obdobně v obou trestních řádech, rozdíl je v tom, že obviněný v případě nevyhovění může novou žádost podat až po uplynutí 30 dnů od předchozího rozhodnutí (§ 79 odst. 3 zák.č. 301/2005 Z.z.) a u nás je tato lhůta poloviční, tedy příliš krátká, což není z hlediska nutnosti opětovného přezkoumávání věcí a rozhodování účelné ani ekonomické. Připravovaný návrh novely trestního řádu však již správně počítá s touto 30ti denní lhůtou.

Nahrazení vazby zárukou, slibem nebo dohledem je rovněž v obou trestních řádech upraveno shodně (§ 73 trestního řádu a § 80 zák.č. 301/2005 Z.z.) .

V případě, jestliže je dán důvod vazby, má soudce pro přípravné řízení k dispozici více možností ponechat obviněného na svobodě nebo propustit z vazby na svobodu, a to zárukou, slib, dohled nebo peněžitou zárukou. Základní změnou v porovnání s předcházející právní úpravou je, že v případě těchto možností se připouští jejich akceptování soudcem pro přípravné řízení, resp. soudem i v případě obzvlášť závažného zločinu, jestliže to odůvodňují výjimečné okolnosti případu. Výjimečné okolnosti případu se posuzují z hlediska poměrů pachatele a určitých okolností případu. Poměrem pachatele se rozumí okolnost týkající se osoby pachatele, jeho osobních a rodinných poměrů, které nesouvisí se spáchaným trestným činem a existují v čase rozhodnutí. V osobě pachatele se věnuje pozornost zejména celému jeho předcházejícímu životu (věk pachatele, recidiva, postoj ke spáchanému trestnému činu a pod.). V případě aplikování této možnosti se obligatorně uloží obviněnému povinnost oznámit policejnímu orgánu, prokurátorovi nebo soudu, který vede řízení, každou změnu místa pobytu. Obdobně jak tomu bylo podle předcházející právní úpravy, není

možno podle trestního řádu využít uvedené možnosti nahrazení vazby, pokud bude dán důvod tzv. koluzní vazby (§ 71 odst. 1 písm. b) tr.řádu). Nová je procesní úprava v případě, jestliže důvěryhodná osoba, případně zájmové sdružení občanů, které navrhlo převzetí záruky, od této důvodně odstoupí. V takovém případě soudce pro přípravné řízení bude oprávněn na návrh prokurátora rozhodnout o vzetí obviněného do vazby, případně nařídí dodání obviněného do dalšího výkonu vazby, jestliže byl propuštěn na svobodu. V trestním řádu není blíže upravena důvodnost od odstoupení od záruky. Posouzení této skutečnosti je věcí soudce pro přípravné řízení v závislosti od konkrétních okolností případu.

Institut peněžní záruky v porovnání s úpravou v předcházejícím trestním řádu byl doplněn i o možnost, aby soud v případě odsouzeného rozhodl o tom, že peněžní záruka bude trvat po dobu, dokud odsouzený nevykoná trest povinné práce nebo nenahradí náklady trestního řízení.

V případě akceptování některé z těchto možností nahrazení vazby je soudce pro přípravné řízení oprávněn uložit splnění přiměřených povinností a dodržení omezení, např. zákaz vycestování do zahraničí, povinnost odevzdat legálně drženou zbraň, zákaz vzdalovat se z místa bydliště a podobně. V případě, jestliže obviněný neplní uložené povinnosti nebo poruší omezení, může soudce pro přípravné řízení rozhodnout o vazbě takové osoby. Kontrolu plnění uložených povinností nebo omezení vykonává probační a mediační úředník. Porušení uložených povinností, případně omezení obviněným, je důvodem pro rozhodnutí o vazbě obviněného. Současně podle trestní řádu je soudce pro přípravné řízení oprávněn rozhodnout o zrušení nebo změně uložených přiměřených povinností nebo omezení. Soudce pro přípravné řízení naznačeným způsobem rozhoduje na základě návrhu prokurátora, obviněného nebo probačního a mediačního úředníka.

Stejná právní úprava platí v obou trestních řádech ohledně stížnosti proti rozhodnutí o vazbě (§ 74 trestního řádu, resp. § 83 zák.č. 301/2005 Z.z.). Pouze ustanovení odst. 1 o nepřípustnosti stížnosti pokud o vazbě rozhoduje odvolací nebo dovolací soud se jeví jako poněkud nadbytečné, a to vzhledem k ust. § 185 odst. 2 zák.č. 301/2005 Z.z. ,

neboť v těchto případech nerozhoduje odvolací ani dovolací soud ve věci v prvním stupni. Dokonalejší se tak jeví naše právní úprava podle § 74 odst. 1 trestního řádu, podle které je proti rozhodnutí o vazbě (§ 68,69, § 71 odst. 2 až 5, § 72,73 a 73a) přípustná stížnost.

6. Právní úprava vazby de lege ferenda

V komparaci s trestním řádem, platným do roku 1992, kdy pouze příslušný prokurátor s patřičnými znalostmi rozhodoval na základě návrhu vyšetřovacího orgánu policie, se poté situace změnila v tom, že již v přípravném řízení rozhoduje soudce a to pouze na základě návrhu, podaného státním zástupcem a to dokonce na nejnižším stupni, tedy soudce obvodního a okresního soudu. To platí i pro případy, kdy je dána tzv. příslušnost dle § 17 tr.řádu, platného do 31.12.2009. To znamená, že mnohdy nezkušený soudce na tomto stupni rozhoduje o vzetí do vazby i v případech nejzávažnějších trestných činů, resp. od od 1.1.2010 označovaných jako zločiny, resp. zvláště závažné zločiny. To však není jediná, poněkud zavádějící úprava, podstatnější je ta, že v mnoha případech rozhoduje takto civilní soudce, neboť v rámci služeb na jednotlivých soudech je procentuální zastoupení civilních a trestních soudců v poměru přibližně 4:1 a když některý onemocní, anebo nepřijde, musí konat jiný, tedy nemusí jím být soudce trestního soudu, leč soudce civilní. To v praxi může znamenat, že v některých případech rozhoduje o vzetí do vazby i začínající soudce u kterého nelze v oblasti trestního práva předpokládat takové zkušenosti.

Proto si myslím, že pokud by úprava měla zůstat takto, tak by mohli právě z tohoto důvodu být speciálně vyčleněni soudci na přípravné řízení a na řízení před soudem již na obvodních a okresních soudech. Nemusela by to být jejich jediná kvalifikace, mohli by např. soudit urč. civilní věc, anebo specializované trestní věci (trestnou činnost v dopravě, trestnou činnost mladistvých apod.). Zkrátka aby se tím předešlo tomu, že by o vzetí do vazby rozhodoval někdo, u nějž nelze očekávat v oblasti trestního práva dostatečné zkušenosti bych navrhoval, aby o tom mohli rozhodovat pouze a výhradně odborně vyškolené osoby pohybující se v oblasti trestního práva a trestně právně natolik zkušené osoby, aby se předešlo jejich možným

neodborným a neprofesionálním přístupům popř. alibismu.

Další navrhovanou změnou by pro společnost mohl být návrh na rozlišení fakultativní a obligatorní vazby. Domnívám se, že požadavek obligatorní vazby se nejčastěji může uvažovat u vazebního důvodu podle § 67 písm. a) tr. ř. úvahy na opětovné zavedené obligatorní vazby, stejně jako požadavek společnosti na zavedení trestu smrti je motivován podle mého názoru zejména úvahou a otázkami, proč by vlastně měla společnost těch slušných, kteří poctivě pracují a odvádí celý život daně, přispívat, žít a šatit pachatele nejzávažnějších zločinů, při odsouzení na doživotí třeba i celý život? Zde se nabízí jednoznačná úvaha, jestli a proč by mohl být trest smrti znovu zaveden. I když je pochopitelné, že v některých státech např. v USA, které trest smrti využívají, musí být jistě pro takové masové vrahy, psychopaty, teroristy, matky, jež neváhají odpálit nálož v kočárku svého novorozence nebo je dokonce bez vědomí svého partnera otrávit různými jedy, dlouhé čekání v cele třeba i několik let jistě znatelnou psychickou újmou, kde také mnohdy může docházet k sebevraždám, nebo dalším vraždám.

Ostatně mnohými riziky zrušení obligatorní vazby se sofistikovane zabýval též Václav Mandák, neboť uváděl, že při důsledném dodržování zákona mohly zůstat na svobodě v průběhu trestního stíhání i osoby obviněné ze zvlášť závažných trestných činů, kdy rozlišoval obligatorní, resp. kategorickou vazbu v absolutní podobě, kterou však odmítal, protože „vždy se i u těch nejzávažnějších trestných činů mohly vyskytnout případy, kdy vazba není nezbytná pro konkrétní okolnosti ani u těchto trestných činů; dále obligatorní vazbu s možností použít výjimečně mírnějšího opatření – tzv. relativně kategorickou vazbu – rovněž spíše s negativním postojem k ní vzhledem k tomu, že považuje vazbu za základní zajišťovací opatření; konečně fakultativní vazbu za ulehčených podmínek s možným upuštěním od jejího nařízení za současného použití mírnějších opatření anebo i bez nich.“¹¹⁸

Domnívám se, že takový názor je správný a proto by se takové rozlišení na vazbu obligatorní a fakultativní mohlo stát jistým řešením, protože právě odstrašující účinek

---

118) Růžička, M., Zezulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 761 s.

na právě takovou skupinu lidí, majících eminentní záměr páchat zlo, by mohl do jisté míry působit, aby je to od páchání zločinů odrazovalo, působil by příznivě jak na prevenci kriminality tak i na ochranu společnosti před pachateli nejzávažnějších zločinů. Je potřeba podle mého názoru především zdůraznit, že na počátku vyšetřování, kdy ještě nelze bez všech pochybností v mnohých případech dopředu očekávat nashromáždění dostatečného množství procesně použitelných důkazů, by se u podezřelých u nejzávažnějších zločinů mohlo jevit právě využití institutu obligatorní vazby jako adekvátní opatření. A to zejména s ohledem na to, že i pokud by dopředu nebyly posouzeny a vyhodnoceny všechny předpoklady pro uvalení vazby, resp. také důvodné obavy z možných následků jejího neuvalení, by se tím do jisté míry mohlo předejít svévolnému pohybu pachatelů nejzávažnějších zločinů na území republiky, i když by se třeba ve skutečnosti o takového pachatele nejednalo. Určitým opodstatněním pro takový názor by mohla být obvyčejná obava lidské společnosti, před tím, že nežli bude v dané věci možno vyvodit se stoprocentní jistotou odpovědnost konkrétních osob a nežli bude věc řádně vyšetřena, by se do vazby mohli vzít i osoby, pouze podezřelé, u nichž by nakonec třeba vyšlo najevo, že jsou nevinní.

Jakkoliv by se však zavedení obligatorní vazby mohlo jevit jako všelék na vysoký nárůst pachatelů trestných činů a zvýšenou kriminalitu, znamenal by však požadavek společnosti na obligatorní vazbu zásahem do presumpce neviny a v jistém smyslu i do zásady volného hodnocení důkazů. V 90 letech, byla vazba velice populárním prostředkem k zajištění obviněné osoby i u méně závažných trestných činů a docházelo tak k přeplnění vazebních věznic, kdy je možno též shledávat další důvody, proč bylo od takovýchto postupů postupně upouštěno. Významnou změnou institutu vazby přinesla též novela č. 265/2001 Sb., kde orgány činné v trestním řízení, resp. soudce a státní zástupce jsou povinni zkoumat, zda vazbu lze nahradit mírnějším opatřením, jež by nebylo tak dramatickým zásahem do osobní svobody jedince. Myslím si, že v demokratické společnosti by omezení osobní svobody mělo být stanoveno podmínkami tak, aby mohlo být spolehlivě dosaženo účelu vazby a zároveň zabráněno jejímu možnému zneužití. Jelikož nedostatky vyskytující se např. v oblasti práva obviněného být slyšen při rozhodování o dalším trvání vazby, kde pochybuji o tom, jestli výslovná zákonná právní úprava vůbec existuje a judikatura k dané otázce nezaujímá

jednoznačný postoj, by proto mohla pro zákonodárce být vodítkem německá úprava řízení o přezkoumání vazby.

Co se týče záměru rekodifikace a připravované novely trestního řádu, myslím si, že jde o to, jak zrychlit a zefektivnit proces aplikace trestního práva a snížit zátěž pro trestní soudy a státní zastupitelství a na druhé straně zároveň tím nikterak nenarušit základní lidské právo na osobní svobodu, právo na rychlé rozhodnutí o tom, zda je vazba oprávněná či nikoli a musí být při tom brán zřetel také na zájmy poškozeného. Podle mého názoru je nutné, aby bylo zabráněno nadužívání institutu vazby zejména u bagatelní trestné činnosti, kde se nabízí široké možnosti uplatnění právě nahrazení vazby zákonnými substituty. Dále je nutné hledat možnosti pro řešení kriminality formou odklonů jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Při tom je také nutné dbát stále na to, aby zájem na rychlosti a efektivnosti řízení se nedostal do konfliktu s právem obviněného na obhajobu. Nový trestní řád by měl vazbu jednoznačně definovat jako výjimečné opatření, jehož ukládání by mohlo být orgánům činným v trestním řízení náležitě znepríjemněno posílením právě práv obhajoby. Omezením možnosti prodloužit kolusní vazbu by se měl vytvořit nátlak na Policii ČR, aby na vyšetřování vazebních věcí pracovala s maximálním úsilím. Jelikož uvalení vazby je vždy omezením základních lidských práv, mohlo by se podle mého názoru uvažovat i o meritorním zkoumání stížnosti proti vazebnímu stíhání veřejným ochráncem práv. Do určité míry by bylo možné inspirovat se z mnoha jiných států Evropy např. zavedením sankčního oprávnění žalobce v přípravném řízení, kdy nemálo států již v dnešní době dává žalobcům právo ukládat v trestním řízení peněžité sankce a uzavírat tak bagatelní kauzy bez následného soudního procesu, což může jistě být výrazem vyšší efektivity postihu kriminality státem. Státní zastupitelství má odborné i procesní předpoklady k tomu, aby se stalo jedním ze subjektů aktivně se podílejících na řešení postihů zejména bagatelní kriminality a tím vytvořilo prostor a dostatek času trestním soudcům dokazovat a postihovat taková protispolečenská jednání, která si to pro svou povahou opravdu zaslouží.

7. Závěr

Je zřejmé, že u obžalovaných, kteří byli soudem odsouzeni k dlouhodobým nepodmíněným trestům, nelze nikdy dopředu garantovat, že pokud nebyli vzati do vazby, že na výzvu soudu dobrovolně nastoupí do výkonu trestu, resp. že se nebudou chtít např. opuštěním republiky nebo změnou pohlaví a identity nástupu do výkonu trestu vyhnout. Pokud bych měl k současné právní úpravě zaujmout kritický postoj a vyvodit a navrhnout možné změny, myslím si, že by nadále o vazebních úkonech podle mého soudu měli rozhodovat pouze odborníci výhradně z oblasti trestního práva, kteří mají dostatečné zkušenosti k posouzení veškerých otázek a zadruhé, že rozlišení vazby na obligatorní a fakultativní by mohlo přinést společnosti jisté odlehčení v tom, že by se bojácní lidé již nemuseli tolik bát toho, že obviněná osoba nebude osobou nezkušenou vzata do vazby. Důsledkem toho by mohla být větší jistota, že se mezi svobodnými lidmi bude pohybovat méně těch, kteří mají zájem dál zlo páchat. Je však zřejmé, že s ohledem na respekt k mezinárodním smlouvám, nepřípustnost trestu smrti, členství ČR v EU, přeplněnosti téměř všech našich věznic, mohou takové návrhy zůstat pouze utopií na papíře.

Na závěr své práce bych použil citát z práce PaedDr. Lubomíra Bajcury, který s trochou ironie a sarkasmu naznačuje zásadu bdělým náležejí práva a také mezi řádky upomíná na nutnost dalšího trestněprávního dovzdělávání celé lidské společnosti. „Jen zdánlivě se během čekání nic neděje. V divadle bez prken právě režisér Život uvádí další, zbrusu novou hru pana Pravdy nazvanou ne příliš originálně „Trestní řízení“. Biletářka vám nedala program ? Naším programem je trestní řád. Už se hraje. Na scénu přicházejí herci.“¹¹⁹

---

119) Bajcura, L.: Práva vězně. Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. GRADA Publishing, spol. s.r.o., 1999. 64s.

7.1. Cizojazyčné resumé

Im Vergleich mit der Strafprozessordnung gültig bis 1992, wenn nur ein kompetenter Staatsanwalt mit entsprechender Erfahrung auf Vorschlag durch die Polizei entscheiden konnte, veränderte sich die Situation, indem bereits in Vorverfahren Richter nur an Hand eines Vorschlags durch die Staatsanwaltschaft oder in Ausnahmefällen durch den Ermittler und das sogar auf der untersten Ebene, d.h. Bezirks- und Amtsrichter entscheiden kann. Dies gilt auch bei Fällen, in denen die Zuständigkeit durch den sogenannten § 17 Strafprozessordnung, gültig bis zum 31.12.2009 gegeben ist. Dies bedeutet, dass oft ein unerfahrener Richter auf dieser Stufe über Inhaftnahmen und das sogar bei schwersten Verbrechen entscheiden musste (werden ab 1.1.2010 als Verbrechen und besonders schwere Straftaten bezeichnet).

Das ist aber nicht die einzige irreführende Veränderung. Die wesentliche ist, dass in vielen Fällen die Zivilrichter entscheiden müssen, weil auf jedem Gericht der Prozentsatz der Zivil-und Strafrichter 4 zu 1. ist und wenn durch ein Unglück ein Richter zu spät kommt oder krank wird, muss der Fall von einem anderem Richter übernommen werden. So kann es leicht passieren, dass das Fall statt von einem Strafrichter von einem Zivilrichter beurteilt wird. In der Praxis kann dieses bedeuten, dass in einigen Fällen ein beginnender Richter ohne weitere Erfahrungen über die Inhaftierung entscheidet.

Přehled literatury: (kapitoly 1 – 4)

A/ Zákony:

- 1/ zák. č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád)
- 2/ zák. č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník
- 3/ zák. č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby
- 4/ Ústavní zákon č.1/1993 Sb. Ústava České republiky
- 5/ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod.
- 6/ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
- 7/ Evropská Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod

B/ Knižní:

- 1/ Mandák, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení.* Praha: Orbis, 1975.
- 2/ Musil, J., Kratochvíli, V., Šámal, P. a kol. *Trestní právo procesní.* 3. přepracované a doplněné vydání. Praha C. H. Beck, 2007
- 3/ Šámal, P. , Král, V. , Baxa, J. , Půry, F. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* vydání. Praha C. H. Beck 2002.
- 4/ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní.* 5. vyd. Praha: ASPI, 2008.
- 5/ Šámal, P. , Růžička, M. , Novotný, F. , Doucha, J. , *Přípravné řízení trestní* 1. vydání , Praha C. H. Beck 1997.
- 6/ Šámal, P., Hrachovec, P., Sovák, Z., Půry, F. *Trestní řízení před soudem prvního stupně.* Praha C. H. Beck 1996.
- 7/ Císařová D., Fenyk J. a kol. *Trestní právo procesní.* 4 aktualizované a přepracované vydání. Linde Praha s. r. o., 2006.
- 8/ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád komentář. I. Díl.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha C. H. Beck 2002.
- 9/ Fryšták M. a kol., *Trestní právo procesní.* Ostrava 2008: KEY Publishing s.r.o.
- 10/ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní.* 1. vydání. Praha: Leges 2010.
- 11/ Nett, A., Zezulová, J., Vlček, E., Drastik, A. *Trestní právo procesní.* Masarykova univerzita, Brno: 2000.

- 12/ Zeman, P. A kol.: *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha 2010.
- 13/ Lotrie, S., Polanski. M., Sokolář, A., Válková, H. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a České R.* Příručka MS ČR, svazek 59. Praha/Otawa 2000.
- 14/ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010.
- 15/ Čapek, J. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv, I. Část – Úmluva*. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2010.
- 16/ Hubálková, E.: *Přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva. ASPI, a.s. Praha 2006.
- 17/ Jelínek, J. A kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009
- 18/ Storch, F.: *Řízení trestní rakouské*. Díl II. Praha. Nákladem právnické jednoty v Praze. Národní tiskárny a nakladatelstva v Praze.
- 19/ Růžička, M., Zezulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.
- 20/ Jelínek, J., Sovák, Z.: *Trestní zákon a trestní řád*. Zákonný text s poznámkami a judikaturou. Praha: ARCHA 1990. 354 s.
- 21/ Liška, S., Munková, J., Giese, E.: *Odborné česko-německé právnické názvosloví*. 1 vydání. Praha, C. H. Beck, 1996.
- 22/ Bajcura., L.: *Práva vězně*. Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. GRADA Publishing, spol. s.r.o., 1999. 64s.

C/ Judikatura Ústavního soudu a obecných soudů

- 1/ Pl. ÚS 4/1994
- 2/ IV.ÚS 16/2002, IV. 226/05, I. ÚS 305/06.
- 3/ III ÚS 18/1996
- 4/ R 1/2003
- 5/ III. ÚS 148/1997
- 6/ I ÚS 645/1999
- 7/ I. ÚS 356/05
- 8/ I. ÚS 603/07
- 9/ II. ÚS 897/08

- 10/ I. ÚS 1252/08
- 11/ R 44/2001
- 12/ II. ÚS 138/1993
- 13/ IV. ÚS 257/2007
- 14/ I. ÚS 257/2000
- 15/ III. ÚS 544/03
- 16/ II. ÚS 481/04
- 17/ I.ÚS 734/08
- 18/ IV. ÚS 264/98
- 19/ I. ÚS 334/1996
- 20/ IV. ÚS 247/05
- 21/ II. ÚS 919/07
- 22/ IV. ÚS 57/1999
- 23/ IV. ÚS 93/04
- 24/ R 16/2003
- 25/ R 18/2001
- 26/ R 16/91
- 27/ I. ÚS 98/05
- 28/ II. ÚS 317/04
- 29/ PL. ÚS 45/04
- 30/ I. ÚS 410/05
- 31/ I. ÚS 689/04
- 32/ R 34/2004

- 33/ 1 To 379/95
- 34/ 7 TO 2/95

D/ Časopisecká a ostatní

- 1/ JUDr. Vladimír Král. K nové úpravě vazebního řízení. *Trestněprávní revue* 2/2001
- 2/ Mgr. Zbyněk Bouda, Recentní judikatura Ústavního soudu k vazebním důvodům. *Trestní právo* 12/09.

- 3/ JUDr. Miroslav Růžička, Ph.D., JUDr. Karel Šabata. *Státní zastupitelství* 2/2010.
- 4/ Růžička M., *Právní rádce* č. 10/2002.
- 5/ *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*. Nejvyšší soud ČR. Orac: 7-8/2001.
- 6/ *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*. Nejvyšší soud ČR. Orac: 9-10/2002.
- 7/ *Sbírka pokynů obecné povahy*, Nejvyšší státní zastupitelství. poř. č. 12/2003.
- 8/ *Sbírka pokynů obecné povahy*, Nejvyšší státní zastupitelství. poř. Č. 14/2001.
- 9/ *Sbírka pokynů obecné povahy*, Nejvyšší státní zastupitelství. poř. č. 8/2009
- 10/ Pokorová, K.: Diplomová práce. *Vazba a možnosti jejího nahrazení zákonnými instituty*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. 2008/2009.
- 11/ Navrátilová, J.: Diplomová práce. *Problémy institutu vazby*. Právnická fakulta univerzity Palackého v Olomouci. Olomouc. 2010.

E/ Internetové zdroje:

vedeny na str. 9, 57, 63.

Přehled literatury: (kapitoly 5 – 7)

- 1/ Husár, E. a kol. *Trestné právo procesné*. Druhé, prepracované vydanie. Iura edition. 2001
- 2/ JUDr. Jozef Čentěš, PhD: Vazba jako nejzávažnější zásah do základních práv a svobod. *Trestněprávní revue* č. 5/2008.
- 3/ Doc.JUDr. Jozef Čentěš, PhD : Rozhodování o vazbě v přípravném řízení a v řízení před soudem. *Trestněprávní revue* č. 9/2008.
- 4/ Zákon č. 301/2005 Z.Z. - trestní řád Slovenské republiky
- 5/ Zákon č. 141/1961 Sb. – zákon o trestním řízení soudním
- 6/ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009
- 7/ Vantuch, P., Formální pojetí trestného činu. *Trestní právo*, 3/2010.
- 8/ Svák, J., Cibulka, L. *Ústavné právo slovenskej republiky*. 3. rozšírené vydanie, EUROKODEX, marec 2009.

Vzor příkazu k zachování předpisů platných pro výkon vazby nebo pro výkon trestu odnětí svobody

Krajské státní zastupitelství

V   dne

.....
(spisová značka)

Vězeňská služba

Ředitel věznice

v
.....

Podle (§ 29 odst. 2 písm. e) zákona č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, ve znění zákona č. 208/2000 Sb. (§ 78 odst. 2 písm. e) zákona č. 169/1999 Sb. – jde-li o výkon trestu odnětí svobody

p ř i k a z u j i

1) V souladu s §   zákona č.   Sb. umístit obviněného (odsouzeného) ml. (jméno, příjmení) odděleně od dospělých obviněných (odsouzených).

2) Zachovávat postup podle   (příslušný paragraf a právní předpis), který byl (označení konkrétního rozhodnutí, opatření nebo jiného případu porušení právního předpisu) porušen tím, že (vysvětlení v čem porušení právního předpisu spočívá).

Podle § 29 odst. 3, zákona č. 293/1993 Sb., ve znění zákona č. 208/2000 Sb. (§ 78 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb.) je Vězeňská služba povinna tento příkaz bez odkladu provést.

Státní zástupce
(jméno, příjmení, podpis)

Kulaté razítko státního
zastupitelství

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Vazba v trestním řízení

2011

Ivan Knotek